କବିସମ୍ରାଟ୍ ଉପେନ୍ଦ୍ରଭଞ୍ଜ କୃତ

ଗୀତାଭିଧାନ

ପୀଯୂଷ ପ୍ରବାହ ଟୀକାକାର

ପଣ୍ଡିତ ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀଧର ଶତପଥୀ, ଜ୍ୟୋତର୍ବିନୋଦ

ଭଞ୍ଜନଗର

Digitized by srujanika@gmail.com

କଳିସମ୍ରାଟ୍ ଉପେନ୍ଦ୍ରଭଞ୍ଜ କୃତ

ଗୀତାଭିଧାନ

ପୀଯୂଷଧାରା ଟୀକାକାର

—ଲେଖକ ଓ ପ୍ରକାଶକ—

ପଣ୍ଡିତ ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀଧର ଶତପଥୀ, ଜ୍ୟୋତିର୍ବିନୋଦ

ଭଞ୍ଜନଗର

●

ଓଡ଼ିଶା ପାଂଷ୍ଟୁକ ବ୍ୟାପାର ବର୍ଗର

ଅର୍ଥାନୁକୂଲ୍ୟରେ ପ୍ରକାଶିତ

●

ପ୍ରଥମ ମୁଦ୍ରଣ—ବିଜୟା ଦଶମୀ ୧୯୭୭ ମସିହା

●

ମୁଦ୍ରାକର—ଧାରା ପ୍ରେସ୍, ଭୁବନେଶ୍ୱର-୭୭୦୦୦୧

ମୂଲ୍ୟ ୩-୦୦

Digitized by srujanika@gmail.com

ଉତ୍କଳ ଲବ୍ଧ ପ୍ରତିଷ୍ଠ ସଂଗୀତଜ୍ଞ, ସାହିତ୍ୟିକ ଓ କଲାକାର, ଡ଼କ୍‌ଟର କବିବର ଶ୍ରୀ କାଳୀଚରଣ ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କର ମନ୍ତବ୍ୟ:—

ପଣ୍ଡିତ ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀଧର ଶତପଥୀଙ୍କର ଏକ ଅଭିନବ ପ୍ରଚେଷ୍ଟାର ଦାନ ଏହି ଗୀତାଭିଧାନ ପୁସ୍ତକଟି ଅମରକୋଷ ଅଭିଧାନର ନାନାର୍ଥ ବର୍ଗର ପ୍ରତିରୂପ । ଏପରି ଖଣ୍ଡିଏ ପୁସ୍ତକ ଆମ ଉତ୍କଳ ସାହିତ୍ୟର ଗୌରବ ବୃଦ୍ଧି କଲା ବୋଲି କହିଲେ ଅତ୍ୟୁକ୍ତି ହେବନାହିଁ । କବି ସମ୍ରାଟ ଉପେନ୍ଦ୍ର ଭଞ୍ଜ ତାଙ୍କର ଯେଉଁ ଅନୁପମ କାବ୍ୟଗୁଡ଼ିକ ଲେଖିଛନ୍ତି ଗୀତାଭିଧାନ ଛାଡ଼ା ସରଳ ଭାବରେ ସଦ୍ଜନବୋଧ ହେବା ଭଳି ଏକ ବର୍ଗିଷ୍ଠ ପ୍ରଚେଷ୍ଟା । ପଣ୍ଡିତ ଶତପଥୀ ଜଣେ ଭଞ୍ଜକବିଙ୍କର ଅନ୍ୟତମ ସ୍ଥାନ ଭକ୍ତ । ବନ୍ଧୁ ପ୍ରୀତିର ଫଳରେ ତାଙ୍କର ଏ ପୁସ୍ତକଟି ଲିଖିତ ।

ମୋର ଏକାନ୍ତ ବିଶ୍ୱାସରେ ଆମର ସାହିତ୍ୟ ରସିକମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଏହା ନିଶ୍ଚିତରୂପେ ଆଦୃତ ହେବ ।

ଶ୍ରୀ କାଳୀଚରଣ ପଟ୍ଟନାୟକ

Digitized by srujanika@gmail.com

ଓଡ଼ିଶାର ନାଟ୍ୟରଥୀ ଆଇନଙ୍କ ପ୍ରାଚୀନ ସାହିତ୍ୟ ଗବେଷଣାନୁଷ୍ଠାନ ·ଭଞ୍ଜସାହିତ୍ୟ ପରିଷଦର ସୁଯୋଗ୍ୟ ସଂପାଦକ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଉମାକାନ୍ତ ମିଶ୍ର ମହାଶୟଙ୍କ ମନ୍ତବ୍ୟ-

କବି ସମ୍ରାଟ ଉପେନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ସୁରଚିତ ଭାଷାକୋଷ ଗୀତାଭିଧାନ ଦୁର୍ଗାନୁକାଶ୍ର ଅନବଦ୍ୟ ସୃଷ୍ଟି । ଭାରତବର୍ଷର ଯେତେ ଲବ୍ଧ ପ୍ରତିଷ୍ଠ କବି ମହାକବି ଏ ଭୂମିକୁ ସାହିତ୍ୟ କଳାରେ ସମୃଦ୍ଧ କରି ଯାଇଅଛନ୍ତି । କବିସମ୍ରାଟଙ୍କର ଗୀତାଭିଧାନ ସୃଷ୍ଟି ସାହିତ୍ୟ ଜ୍ଞାନରେ ସମସ୍ତଙ୍କଠାରୁ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବୋଲି ପ୍ରମାଣିତ କରିବା ପାଇଁ ଏକ ସୂଚନା ମାତ୍ର । ଏଭଳିକ କୌଣସି କବି ନାହାନ୍ତି, ଯେଉଁ ନିଜ ସୃଷ୍ଟିକୁ ସରଳ କରିବା ପାଇଁ ଏକ ଭାଷାକୋଷ ଦେଇ ଯାଇଅଛନ୍ତି । ଉପେନ୍ଦ୍ର ଭଞ୍ଜଙ୍କ ଏକମାତ୍ର କବି, ଯେଉଁ ଏହି ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ ଭାରତର ଅନେକ ମହାନ୍ କବିଙ୍କଠାରୁ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବୋଲି ପରିଚୟ ଦେଇ ପାରି-ଛନ୍ତି । ତାହାଙ୍କ ଏହି ଅମୂଲ୍ୟ ସୃଷ୍ଟିକୁ ସରଳ କରିବା ପାଇଁ ପଣ୍ଡିତ ଶ୍ରୀଧର ଶତପଥୀଙ୍କ ଏହା ଏକ ସାମାନ୍ୟ ଚେଷ୍ଟା । ଏହି ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଏତେ ବଡ଼ ମହାନ୍ କବିଙ୍କ ବର୍ତ୍ତମାନ ଆମର ସାହିତ୍ୟ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଯେଉଁ ଜ୍ଞାନ ଅଛି, ତାହା ସମୁଦ୍ରର ଏକ ବାଲୁକାକଣା ସଦୃଶ୍ୟ । କିନ୍ତୁ ପଣ୍ଡିତ ମହାଶୟଙ୍କ ବାକ୍ୟଦେବୀଙ୍କ ଅପାର କରୁଣା ଓ ପ୍ରଭୁ ଶ୍ରୀ ରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ଆଶିଷରୁ ଗୁଣ୍ଡିଚ ମୂଷା ସଦୃଶ୍ୟ ଏହି ସାହିତ୍ୟ ସମୁଦ୍ରରେ ସେତୁବନ୍ଧ ନିର୍ମାଣ ପାଇଁ କେତେକ ବାଲୁକଣା ପକାଇ ଅଛନ୍ତି । ପାଠକବୃନ୍ଦ ଯଦି ତାଙ୍କର ଜୀବନ ସାରା ପରିଶ୍ରମର ମୂଲ୍ୟ ବାଲୁକା କଣା ସଦୃଶ୍ୟ ହେଲେହେଁ ଯଥେଷ୍ଟ । ଉକ୍ତ ସେତୁବନ୍ଧ

Digitized by srujanika@gmail.com

ଉପରେ ଭବିଷ୍ୟତ ସାହିତ୍ୟିକମାନେ ଗୁଲା, ଜବ ସମ୍ରାଟଙ୍କର ସାହିତ୍ୟ ସମୁଦ୍ର ମନ୍ଥନ କରିବା ପାଇଁ ଯେତେବେଳେ ଥିବେ, ସେହି ମହାପୁରୁଷଙ୍କ ଚଲାପଥରେ ଏହା କେବଳ ସହାୟକ ହେବ, ସେତିକି ହିଁ ତାଙ୍କ ଚେଷ୍ଟା ଓ ଆଶା ।

ଜୀବନର ପ୍ରୌଢ଼ାବସ୍ଥାରେ ପଦ୍ମଶ୍ର ପଣ୍ଡିତ ମହାଶୟ ଅନେକ ଗାଇଛନ୍ତି, କହିଛନ୍ତି ଓ କୁହାଇଛନ୍ତି ମଧ୍ୟ । ପ୍ରାୟ ୩୫ ବର୍ଷ ଭଞ୍ଜଙ୍କୁ ସେବା କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଅନ୍ୟ କ୍ଷେତ୍ରରେ ମଧ୍ୟ ସେହି ମହାନ୍ କବିଙ୍କ ଚରଣ ତଳେ କୁସୁମାଞ୍ଜଳି ଅର୍ପଣ କରିଅଛନ୍ତି । ସଆ-ଗ୍ରାଜକବି ଧନଞ୍ଜୟ ଭଞ୍ଜ ଅମର ସନ୍ତାନ କବି ସମ୍ରାଟ୍ ଉପେନ୍ଦ୍ର ଭଞ୍ଜ, ଭଞ୍ଜ ସନ୍ଦର୍ଭ । ଯେ ସମୟରେ କବି ଆସିଛନ୍ତି ଭଞ୍ଜଙ୍କ ସମ୍ବନ୍ଧେ ଯେଉଁ କେତେଜଣ ମହାନ୍ ବ୍ୟକ୍ତି ଆପ୍ରାଣ ଲଢ଼େଇ କରି ଭଞ୍ଜଙ୍କ ଗୌରବମୂର୍ତ୍ତିର ପୁନରୁଦ୍ଧାର କଲେ ସେ ଜଣେ ନେପଥ୍ୟ କୋଳାହଳର ସୈନିକ ମାତ୍ର । ତାହାଙ୍କର ଏହି ବନମ୍ ପ୍ରତିଭାର ପରିଚୟ । ପ୍ରାର୍ଘଦିନ ଧରି ସେ ଯେଉଁ ସାହିତ୍ୟର ସେବା କରି ଆସିଅଛନ୍ତି, ତାହା କୌଣସି ଯାନ୍ତ୍ରିକ ଉତ୍ତେଜନା କୁହାଯାଇ ପାରେନା । ବରଂ ଏକ ନିଷ୍ଠାପର ସାହିତ୍ୟ ସେବକ ନମ୍ରତା । ଗୀତ ଉଦ୍ଧାନର ପୀଯୂଷଧାରା ଟୀକା ପଛରେ ଭଞ୍ଜସାହିତ୍ୟ ପରିପଦ ସୃଷ୍ଟିର ଅବତାରଣା କଲେ ଅପୂର୍ଣ୍ଣ ରହିଯିବ ।

୧୯୪୪ ମସିହାର ଏକ ଶୁଭ ଦିବସରେ ଉତ୍କଳର ଅନେକ ବରପୁତ୍ରମାନଙ୍କ ଆଲୋଚନା ବୈଠକରେ ଭଞ୍ଜସାହିତ୍ୟ ପରିଷଦ ସୃଷ୍ଟି ହୁଏ । ଉକ୍ତ ବୈଠକରେ ପଣ୍ଡିତ ଚନ୍ଦ୍ରଶେଖର ରଥ, ପଣ୍ଡିତ ବ୍ରଜବନ୍ଧୁ ବିଦ୍ୟାଠୀ, ଶ୍ରୀକଣ୍ଠ ଶତପଥୀ, ବିଜୟ ଚରଣ

Digitized by srujanika@gmail.com

ପଞ୍ଚନାପୁକ, ବନବଦ୍ରାର ପଞ୍ଚନାପୁକ, ଖେଡମଣ୍ଡି ପଣ୍ଡା, ଦରଦର ସ୍ୱାଇଁ, ସାର ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଦାସ, ରଘୁନାଥ ଶାସ୍ତ୍ରୀ, ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ବିଦ୍ୟାଠୀ, ପଣ୍ଡିତ ଶ୍ରୀଧର ଶତପଥୀ, ସୋମନାଥ ରଥ, ପଣ୍ଡିତ ଘନଶ୍ୟାମ ଦୋତା ପ୍ରଭୃତି ମୁଖ୍ୟ ଅଂଶ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ଆଲୋଚନା ଓ ସମାଲୋଚନା ପରେ ଭଞ୍ଜମାହାତ୍ମ୍ୟ ମରଡ଼ଦ ସୃଷ୍ଟି ହେଲା । ଶ୍ରୀକଣ୍ଠ ଶତପଥୀ, ଦରଦର ସ୍ୱାଇଁ, ସୋମନାଥ ରଥ, ସମ୍ପାଦକ, ଫଣାଦକ, ସଂଗଠନ ସଂଗାଦକଭାବେ ରହିଲେ । ବହୁତକ ବର୍ତ୍ତକ ପରେ ବସନ୍ତପଞ୍ଚମୀ ଦିନଟି କବି ସମ୍ରାଟ୍‌ଙ୍କର ଜନ୍ମତିଥି ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରାଗଲା । ଏହି ପରିଷଦଟି ଭଞ୍ଜନଗର (ରସୁଲକୋଣ୍ଡା)ରେ ରହିବା ସ୍ଥିର ହେଲା ।

୧୯୪୫ ଠାରୁ ୧୯୫୫ ମଧ୍ୟିମା ଦଶପନ୍ଧ ଏକ ରୋମାଞ୍ଚ-ଚମ୍ପୁ ଐତିହାସିକ ଅନୁଭୂତି । ଏ ମଧ୍ୟରେ ଭାଞ୍ଜକପୁନ୍ତୀ ବ୍ୟଞ୍ଜିତ ଅର୍ଥ ସଂଗ୍ରହ ଗୃହ ନର୍ମାଣ, ପ୍ରତିମୂର୍ତ୍ତି ନର୍ମାଣ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ବିଭିନ୍ନ ସ୍ଥାନ ପରିଦର୍ଶନ, କବି ସମ୍ରାଟ୍ ଉପେନ୍ଦ୍ରଭଞ୍ଜ ମହାବିଦ୍ୟାଳୟ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ପାଇଁ ଦାବୀ, ସଙ୍କୋପରି ଘୁମୁସର ରାଜଧାନୀ ରସୁଲକୋଣ୍ଡାକୁ ଭଞ୍ଜନଗରରେ ପରିଣତ କରିବା ଏକ ଉଲ୍ଲେଖନୀୟ କର୍ଯ୍ୟ । ୧୯୫୫ରେ ଓଡ଼ିଶାର ଅନ୍ୟତମ ଐତିହାସିକ ଉତ୍କର୍ଷର ଦରେକୃଷ୍ଣ ମନ୍ତ୍ରୀବର୍ଗଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଉଦ୍‌ଘାଟିତ ହୋଇଥିଲା ।

୧୯୫୬ ଠାରୁ ୧୯୫୯ ସାଲ ମଧ୍ୟରେ ପରିଷଦର ଜନ୍ମତ ଇତିହାସରେ ଆଉ ଏକ ସୋପାନ । ତତ୍କାଳୀନ ଆର୍. ଡ଼. ଓ. ପରମାନନ୍ଦ ବିଦ୍ୟାଠୀ ଓ ତତ୍ସିଲଦାର ବଦ୍ୟସିଂହ ବିଦ୍ୟାଠୀ ମହାଶୟ ଦ୍ୱୟଙ୍କ ମନ୍ତ୍ରୀୟ ଉଦ୍ୟମ ଏହି ପରିଷଦକୁ ପ୍ରାଣବନ୍ତ କଲା । ନସ୍ୱାଗଡ଼ ନବାସୀ ବଦ୍ୟାଧର କବରତ୍ନଙ୍କ ଉତ୍ସାହ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରତିମୂର୍ତ୍ତି

Digitized by srujanika@gmail.com

ଗଠନ ହେଲା । ସ୍ୱନାମଧନ୍ୟ ପ୍ରଜ୍ଞାଣ ଆଇନଜ୍ଞ ଓଡ଼ିଶା ହାଇକୋର୍ଟର ବରିଷ୍ଠତମ ଜଣା ଓଡ଼ିଶାର ଶିକ୍ଷାମନ୍ତ୍ରୀ ଗାଙ୍ଗାମର ବରପୁତ୍ର ଲାଙ୍ଗଳକ ପାଣିଗ୍ରାହୀ ଏବଂ ସ୍ୱପ୍ରାବନ୍ଧିକ ସମାଲୋଚକ ସଂସ୍କୃତ ଜ୍ଞାତା ଓ ଭଞ୍ଜ-ଜ୍ଞାତା ପ୍ରଜ୍ଞାଣ ଜଜ୍ଞାଳୀନ ରେଭନ୍ୟୁ କମିଶନର ଶ୍ରୀ ପ୍ରାଣନାଥ ମହାନ୍ତଙ୍କର ଉତ୍ସାହ ଫଳରେ ଏହି ଅନୁଷ୍ଠାନକୁ ମୂର୍ତ୍ତିମନ୍ତ କରି ଗଢ଼ି ଥିଲା । ଏ ସମସ୍ତ ନସ୍ୱାର୍ଥ କାର୍ଯ୍ୟର ଫଳସ୍ୱରୂପ ଏକ ଉତ୍କଳ ଭବନ ଗଠନ ହୋଇପାରିଲା । ପରବର୍ତ୍ତିକାଳୀନ ଓଡ଼ିଶାର ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଏବଂ ଓଡ଼ିଶାର ରାଜ୍ୟପାଳ ଯଶୋବନ୍ତ ନାରାୟଣ ସ୍ୱକ୍ଥାଙ୍କରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ୧୦।୨।୧୯୬୦ରେ ଉଦ୍‌ଘାଟିତ ହୋଇଥିଲା ।

୧୯୬୧ରେ ଚର୍ଚ୍ଚିତ ଶ୍ରୀଧର ଶତପଥୀଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ବହୁ କଷ୍ଟରେ ସଂଗ୍ରହ କରିଥିବା ଶୋଭ୍ରବଞ୍ଚା କାବ୍ୟର କଥିତାଂଶ ପ୍ରକାଶ କରିଯାଇ ଚାନ୍ଦା ଓଡ଼ିଶା ବିଧାନ ସଭାର ବାଚସ୍ପତି, ବର୍ଶିତ୍ର ସାହିତ୍ୟିକ ଓ ପ୍ରଜ୍ଞାଣ ରାଜନୀତିଜ୍ଞ, ପଣ୍ଡିତ ନୀଳକଣ୍ଠ ଦାଶଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଉଦ୍‌ଘାଟିତ ହୋଇଥିଲା । ସେହି ବର୍ଷ ପରିଷଦ ରେଜିଷ୍ଟ୍ରେସନ୍ ଆଫ ସୋସାଇଟି ଆକ୍ଟ ଅନୁଯାୟୀ ରେଜିଷ୍ଟ୍ରିଭୁକ୍ତ କରିଯାଇଥିଲା । ତାହାର ନମ୍ବର ୫୮୮/୫୫ ତା ୨୧-୮-୧୯୬୧ ପରବର୍ତ୍ତୀ ବର୍ଷ ଚନ୍ଦ୍ରରେଖା କାବ୍ୟର ଦୁଇଗୋଟି ଗ୍ରନ୍ଥ ପ୍ରକାଶ କରିଯାଇଥିଲା । ତତ୍କାଳୀନ ଶିକ୍ଷା ମନ୍ତ୍ରୀ ପ୍ରବଳ ମୋହନ ପ୍ରଧାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଉଦ୍‌ଘାଟିତ ହୋଇଥିଲା ।

୧୯୬୩ରୁ ୧୯୭୪ ଯାଏ ଯଥାସ୍ପତ୍ତ ଭଞ୍ଜଜୟନ୍ତୀ ପାଳନ ହେବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଜ୍ୱଳନ୍ତ ଜଣା ଉତ୍କଳର କବି ଓ ମହାକବି ମାନଙ୍କର ଜୟନ୍ତୀ ପାଳନ ହୋଇଥିଲା । ୧୯୭୪ ମସିହାରେ ଏହି ପରିଷଦର ସଭାପତି ଶ୍ରୀ ସୋମନାଥ ରଥ ଆଡ୍‌ଭୋକେଟ ଓଡ଼ିଶାର

Digitized by srujanika@gmail.com

ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଓ ଜନ୍ମପ୍ରନ ମନ୍ତ୍ରୀ ଦାୟିତ୍ୱ ଗ୍ରହଣ କଲେ । ତାଡାଙ୍କର ଆପ୍ରାଣ ଚେଷ୍ଟା ଦ୍ୱାରା ପରିଷଦର ସଦାଙ୍ଗୀନ ଜନ୍ମତ ହେଲା । ବର୍ତ୍ତମାନ୍ ପରିଷଦରେ ନନ୍ଲଗିତ ସଭ୍ୟମାନେ ଭଞ୍ଜପାନ୍ଦ୍ରତ୍ୟ ପରିଷଦର କାର୍ଯ୍ୟକାଷ୍ଠ ସମିତ୍ତରେ ଅଟନ୍ତି । ଶ୍ରୀ ସୋମନାଥ ରଥ ସଭ୍ୟପତ୍ତ, ଶ୍ରୀଯର ଶତପଥୀ ଜ୍ଞାପ ସଭ୍ୟତ୍ତ, ଶ୍ରୀ ଉମାକାନ୍ତ ମିଶ୍ର ଫ୍ରପାଦକ, ଶ୍ରୀ ବଳପ୍ତ କୁମାର ପଟ୍ଟନାପ୍ତକ ସଂଗଠନ ଫ୍ରପାଦକ, ଶ୍ରୀ ବାଲକୃଷ୍ଣ ମହାପାଣ କୋଷାଧ୍ୟକ୍ଷ, ଶ୍ରୀ ଦଣ୍ଡପାଣି ବେହେରା, ଶ୍ରୀ ଏମ୍. ଏସ୍. ପଟ୍ଟନାପ୍ତକ, ଶ୍ରୀ ଟଙ୍କର ନାରପ୍ତଣ ପାଣ, ଶ୍ରୀ ଏମ୍. ଶଙ୍କର ରାଓ, ଶ୍ରୀ ରାମକୃଷ୍ଣ ଗୌଡ଼, ଏକ୍‌ଜେକ୍ୟୁଟିଭ୍ ଅଫିସର ଏନ୍. ଏ. ପି. ଭଞ୍ଜନଗର ।

ଭଞ୍ଜଜପ୍ତ୍ରୀ ଦନ ଗୁଡ଼କରେ ପର୍ତ୍ତିତ ମହାଶପ୍ତ ପରିଷଦର ବନ୍ଧୁନ ଦାୟିତ୍ୱରେ ରହ୍ନ ପରିଷଦକୁ ଚଳାଇ ଆସୁଅଛନ୍ତି । ଏବଂ ତାହାଙ୍କର ନିସ୍ପାପର ସେବାଦ୍ୱାରା ପରିଷଦ ଅଗ୍ରଗତ ହେବାପାଇଁ ସମ୍ଭବ ହୋଇଅଛି । ଓଡ଼ଶାର ବନ୍ଧୁନ ସାନ୍ଧ୍ରତ୍ୟକମାନେ ଏହ୍ନ ଅନୁଷ୍ଠାନର ସାହ୍ନତ୍ୟ ଚଳିଦବସ ମାନଙ୍କରେ ସହଯୋଗ କର ଆସିଛନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଶ୍ରୀ ପ୍ରାଣନାଥ ମହାନ୍ତି ଆଇ. ଏ. ଏସ୍. ମାନ୍ୟବର କୁଞ୍ଜବିହାର ପଣ୍ଡା ଓଡ଼ଶା ହାଇକୋର୍ଟର ବରିଷ୍ଠ ପତ୍ତ, ଡକ୍ଟର ହରେକୃଷ୍ଣ ମହତାବ ଓଡ଼ଶାର ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ, ଶ୍ରୀ ବଶ୍ୱନାଥ ଦାସ, କବିବନ୍ଦ୍ର ଶ୍ରୀ କାଳୀଚରଣ ପଟ୍ଟନାପ୍ତକ, ଶ୍ରୀ ଗୌରୀ କୁମାର ବ୍ରହ୍ମା, ପୂର୍ବତନ ଶିକ୍ଷାମନ୍ତ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ଶରତ କୁମାର କର, ଶ୍ରୀ ରଜତ କୁମାର କର ସଭ୍ୟପତ୍ତ କଲଙ୍କ ଘରଙ୍ଗ, ଗୋଦାବରୀଶ ମହାପାଣ, ଶ୍ରୀ ସଦାଶିବ ତ୍ରିପାଠୀ ଭୂତପୂର୍ବ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ, ଶ୍ରୀ ଜ୍ଞାନନ୍ଦ ମହାପାଣ ସାଂସ୍କୃତିକ ବ୍ୟାପାର ବନ୍ତ୍ରଗ ମନ୍ତ୍ରୀ, ଶେଖ. ମନ୍ତୁଲବ ଅଲ୍ଲୀ-ଉପମନ୍ତ୍ରୀ

Digitized by srujanika@gmail.com

ଶ୍ରୀ ବେଣୁଧର ବଲିୟାର ସିଂହ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ, ପ୍ରଭୃତ ପ୍ରଧାନ । ଏହ୍ନ ଭଞ୍ଜ ସାହିତ୍ୟିକମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଯେଉଁ ପଥ ଜନ୍ମସୋଚର ଦେଖାଇଅଛୁ, ସେହିପଥ ଅନୁସରଣ କର ପଣ୍ଡିତ ଶ୍ରୀଧର ଶତପଥୀ ମହତ୍ ପଦକ୍ଷେପ ନେଇ ଅଛନ୍ତି । ଓଡ଼ଶାର ପାଠକ ବୃନ୍ଦ ଯଦି, କବି ସମ୍ରାଟ୍‌ଙ୍କ ସାହିତ୍ୟ ସମୁଦ୍ରରେ ପ୍ରବେଶ କରବାକୁ ଇଚ୍ଛାକରନ୍ତି, ତା ହେଲେ ପଣ୍ଡିତ ମହାଶୟଙ୍କ ସମ୍ପାଦିକ ଗୀତାଭ୍ୟଧାନ ଆତ୍ମଜ ସତୃଶ୍ୟ ସେମାନଙ୍କ ଜ୍ଞାନ ଅଗ୍ରଗତ ହେବ ବୋଲ ବଶ୍ୱାସ । ଏହ ବୋଧହୁଏ ତାଙ୍କର ଇଚ୍ଛା ।

ଜୟ କବସମ୍ରାଟ୍ ଉପେନ୍ଦ୍ର ଭଞ୍ଜ
ଜୟ ଭଞ୍ଜସାହିତ୍ୟ ପରଷଦ

ଶ୍ରୀ ଉମାକାନ୍ତ ମିଶ୍ର, ଆଡ଼ଭୋକେଟ୍
ସଂପାଦକ, ଭଞ୍ଜସାହିତ୍ୟ ପରଷଦ,
ଭଞ୍ଜନଗର
ତା ୧ । ୧୧ । ୧୯୭୭

Digitized by srujanika@gmail.com

ଭୂମିକା

ଜାଗତ୍ୟ ସାଚ୍ଛନ୍ତ୍ୟ ରହ ଗନ୍ତାଘର ବୁଦ୍ଧଦଂସ କେଳସର ଗୁମୁସର ଗ୍ରଜ୍ୟରେ ୧୬୨୦ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଜପେନ୍ଦ୍ର ଭଞ୍ଜ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କଲେ, ପିତାମହ ଗ୍ରଜକବ ଧନଞ୍ଜୟ ଭଞ୍ଜଙ୍କ ପ୍ରୋତ୍ସାହରେ କାବ୍ୟ ମହାକାବ୍ୟ ଲେଖିବାପରେ, ଜନର କାବ୍ୟ ଓ ମହାକାବ୍ୟର ଜଟିଳ ଶବ୍ଦକୁ ସରଳ କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଅମରକୋଷ ଅଭିଧାନର ନାନାର୍ଥ ବର୍ଗର ଅନୁକରଣ କର ଗୀତାଭିଧାନ ଲେଖିଥିବା ମନେହୁଏ । ବଜାରରେ ଆଜିକାଲି ମିଳୁଥିବା ଗୀତାଭିଧାନରେ ଶେଷରେ ଭଣିତ ନାହିଁ । ପ୍ରତ୍ତ ଅକ୍ଷର ଶେଷରେ ଜପେନ୍ଦ୍ର ଭଞ୍ଜଙ୍କର ଭଣିତ ନାହିଁ । ଏହା ଦେଖି ସନ୍ଦେହ ହେଇଥାଏ । କାରଣ ସପ୍ତଦଶ ଶତାବ୍ଦୀର କବିଗଣ ଛାନ୍ଦର କାବ୍ୟମାନଙ୍କରେ ସ୍ୱର୍ଗ ଅଧ୍ୟାପ୍ତ ପ୍ରକାଶ ଚରଙ୍କ-ମାନଙ୍କର ଶେଷରେ ଭଣିତ ଦେଇଥାନ୍ତି । ମାତ୍ର ପ୍ରକାଶିତ ଗୀତାଭିଧାନରେ ତାହାନାହିଁ । ଏହାର ସନ୍ଦେହ ମୋଚନ କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଗୁମୁସର ଭ୍ରମଣ କଲ୍ବେଳେ ଗୁମୁସର ଗଡ଼ ନିକଟ ବଣିଚୁର ଗ୍ରାମରେ ଥିବା, ବରପଣ୍ଡୀ ପଞ୍ଚାପ୍ତଚର ସରପଞ୍ଚ ଦେବବ୍ରତ ପାତ୍ରଙ୍କ ନିକଟରୁ ଖଣ୍ଡେ ଗୀତାଭିଧାନ ପୋଥିପାଇଲି । ପୋଥିସଡ଼ ବହୁ ମିଳେଇ ଦେଖିଲି ଯେ କଡ଼ସ୍ଥ ନରେ ପ୍ରଭେଦ ଅଛି । ଏବଂ ପ୍ରତ୍ତ ଅକ୍ଷର ଶେଷରେ ଭଣିତ ଅଛି । ଏବଂ ଆଜି ଗୋଟିଏ ପୋଥିମଧ୍ୟ ମିଳି ନାହିଁ । ଦୁଇଟି ସମାନ ଥିବାହେତୁ ପ୍ରକାଶକର ଲେଖକ ଲେଚନକୁ ଆଶିବା ଇଚ୍ଛୁକର ପୀଯୂଷ ଧାସ ଚାଁକାକଲି ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଏହି ଟୀକାର ସାହାଯ୍ୟକାଶ୍ୱ ଗ୍ରନ୍ଥ ୧ ଅମରକୋଷ ୨ ମେଦନୀକୋଷ, ୩ ଏକାକ୍ଷରୀ, ୪ ଶବ୍ଦବୋଧ ଅଭିଧାନ, ୫ ଧ୍ୱନି-ମଂଜରୀ, ୬ ଶାଶ୍ୱତ, ୭ ଶବ୍ଦସିନ୍ଧୁ ଏହି ଗୁଡ଼ିକର ଆଶ୍ରପ୍ନ ନିଆଯାଇଅଛୁ । ପ୍ରକାଶିତ ବହ୍ନ ଓ ଅପ୍ରକାଶିତ ପୋଥିର କେତେକ ପଦଭୁଲନା କରିଯାଉଅଛୁ ।

ପ୍ରକାଶିତ ବହ୍ନ 'କ' ଅକ୍ଷର

କ ବୋଲି ପବନ ଜଳକୁ କ ବୋଲି
ବ୍ରହ୍ମାକୁ ଶିରକୁ ସତ,
ଅପ୍ରକାଶ ପୋଥି 'କ' ଅକ୍ଷର
କ ବ୍ରହ୍ମା ସମୀର ଅମ୍ବାସମ ବକ୍ଷ
ସୂର୍ଯ୍ୟ ଅଗ୍ନି ଦୁକୁଳ କହ୍ନ,
କ ବୋଲି ଶିରକୁ ମୁଖକମଳ କାମକୁ
ଗତ ଉଚ୍ଚାରିଲୁ କହ୍ନ ।

ପ୍ରକାଶିତ ବହ୍ନରେ କ ଶବ୍ଦର ୪ ଗୋଟି ଅର୍ଥ ଥିବାବେଳେ, ଅପ୍ରକାଶିତ ପୋଥିରେ ୧୨ ଗୋଟି ଅର୍ଥ ଅଛୁ ।

ସମ୍ପ୍ରତି ସଲଳେ କାଳେ ମୂର୍ଦ୍ଧ୍ନି ବ୍ରହ୍ମଣି ମାଧବ
କାମେ କାନ୍ତେ ପୂରଶ୍ଚୈତ କଶବୋରପି ପ୍ରଜାପତିଃ । ଧ. ମ
ଅମରକୋଷରେ ଲେଖାଅଛୁ ।
ଆକାଶେ ଭ୍ରୁତବେନାଙ୍କେ ଲୋକସ୍ତୁଭ୍ରବନେ ଜନେ । ଅ. କୋ.

ସେପରି ଗୀତାଭିଧାନରେ ଅଛୁ । ସଥା
ଅଙ୍କ ଦୂଷଣ ଚନ୍ଦ୍ରଖୋଡ଼ ସମୀପ
ଚଷପୁଛକୁ ପେ ଭଣି ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଅମରକୋଷର ନାନାର୍ଥ ବର୍ଗର ପ୍ରଥମ ଅନୁକରଣ କରି-ଯାଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ, ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବହୁକୋଷ ଗ୍ରନ୍ଥର ଆଶ୍ରୟରେ ଗୀତାଭିଧାନ ଲେଖା ଯାଇଅଛି । ଏହି ଗୀତାଭିଧାନ ଟୀକା ଲେଖିବା ବେଳେ ନାନ୍ୟ ଶବ୍ଦର ଅର୍ଥ ଗୁଡିକ ସଂପର୍କରେ ନାନ୍ୟକାର ମୋର ପୂଜ୍ୟ ଆୟୁଷ୍ମାନ୍ ମନ୍ମଥ କୁମାର ଶତପଥୀ ବହୁତ ସାହାଯ୍ୟ କରି ଅଛନ୍ତି । ଏହି ଗୀତାଭିଧାନ ଗୀତାଭିଧାନ ଟୀକା ସଂପର୍କରେ ଭାଷ୍ଟ ସାହିତ୍ୟ ପରିଷଦର ସମ୍ପାଦକ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଜୟାକାନ୍ତ ମିଶ୍ର, ଆଡ଼ଭୋକେଟ୍ ମହାଶୟ ଭାଷ୍ଟସାହିତ୍ୟ ପରିଷଦର ଇତିହାସ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ମନ୍ତବ୍ୟ ପ୍ରଦାନ କରିଥିବା ହେତୁ ଧନ୍ୟବାଦାର୍ପଣ କରୁଅଛି । ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଘଇତ ପ୍ରଧାନ ମହାଶୟ ଏହି ଗ୍ରନ୍ଥ ସକାଶେ ବହୁମୂଲ୍ୟ ଉତ୍ସାହ ପ୍ରଦାନ କରିଥିବାରୁ ଧନ୍ୟବାଦ ଅର୍ପଣ କରୁଅଛି । ଶେଷରେ ଭୁବନେଶ୍ୱରଙ୍କ ନିକଟରେ ମୋର ଗୁହାରି ଏହାକି ମନ୍ମଥ, ଜୟାକାନ୍ତ ଓ ଘରତ ବାବୁଙ୍କର ମଙ୍ଗଳ ହେଉ ଏବଂ ଏମାନେ ଦୀର୍ଘଜୀବୀ ହୁଅନ୍ତୁ ।

ଏହା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସନ୍ତୋଷ, ସୁରେନ୍ଦ୍ର, ଜିତେନ୍ଦ୍ରଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଆଶୀର୍ବାଦ ପ୍ରଦାନ କରୁଅଛି । ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଲଙ୍ଗରାଜ ମହାପାତ୍ରଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଧନ୍ୟବାଦାର୍ପଣ କରୁଅଛି । ଶେଷରେ ଭକ୍ତଚନ୍ଦ୍ର କାଳୀଚରଣ ପଞ୍ଚନାୟକ ମହାଶୟଙ୍କ ପ୍ରେରଣା ଏବଂ ଉତ୍ସାହ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ମନ୍ତବ୍ୟ ପ୍ରଦାନ କରିଥିବା ହେତୁ, କୃତଜ୍ଞତା ଜ୍ଞାପନ କରୁଅଛି ।

ଇତି

ଗୀତାଭିଧାନ ଟୀକାକାର

ପଣ୍ଡିତ ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀଧର ଶତପଥୀ

Digitized by srujanika@gmail.com

ଗୀତାଭିଧାନ

(ରାଗ - ବଙ୍ଗଲାଶ୍ରୀ)

ଗୀତ ଅଭିଧାନ ଶୁଣ ଦେଇ ମନ
ସୁବୁଦ୍ଧି ସୁଜନ ମାନ,
ବଶ୍ୱ ପ୍ରକାଶ ମେଦନୀ ଏକାକ୍ଷର
ପାରସ୍ୱତ ଅଭିଧାନ । ୧ ।
ନାନାର୍ଥ ବର୍ଧକ ବୁଝାଇଲେ ବୁଝି
ମୂର୍ଖ ହିଁ ଦେବ ପଣ୍ଡିତ,
ଶବ୍ଦ ଅର୍ଥକୁ ଜାଣିବା ଇଚ୍ଛାଥିଲେ
ପଢ଼ ଏହା ଦେଇ ଚିତ୍ତ । ୨ ।
କ ବ୍ରହ୍ମା ସମୀର ଆତ୍ମା ଯମ ଦକ୍ଷ
ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଗ୍ନି କେଳା କହ୍ନ,
କ ବୋଲ ଶିର ମୁଖ ଜଳ କାମକୁ
ଗଡଭଙ୍କେ ଛନ୍ଦ କହ୍ନ । ୩ ।

୧-୨ ହେ ସୁବୁଦ୍ଧିଜଣ, ବଶ୍ୱ ପ୍ରକାଶ, ମେଦନୀ ଏକାକ୍ଷର, ପାରସ୍ୱତ ଅଭିଧାନ ପ୍ରଭୃତିରୁ ସଂଗ୍ରହ କର, ଏହି ଗୀତାଭିଧାନ ଲେଖା ଯାଇଅଛି । ଏହାର ନାନାର୍ଥ ବର୍ଧକ ବୁଝାଇଲେ, ମୂର୍ଖମାନେ ପଣ୍ଡିତ ହେବେ । ଶବ୍ଦ, ଅର୍ଥ, ଜାଣିବା ଇଚ୍ଛାଥିଲେ ଏହାକୁ ମନଦେଇ ପଢ଼ ।

୩ କ—ବ୍ରହ୍ମା, ସମୀର, ଆତ୍ମା, ଯମ, ଦକ୍ଷ, ପୂର୍ଯ୍ୟ, ଅଗ୍ନି, କେଳା, ଶିର, ମୁଖ, ଜଳ, କାମ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଅର୍କ ଅର୍କପର୍ଣ୍ଣୀ ଟୁଟିକ ରବ ଯେ
ଚାମ୍ର, ସୁରପଦ୍ମ ପୁଣି,
ଅଙ୍କ ଦୂଷଣ ଶବ୍ଦ ଝୋଡ଼ ସମୀପ
ଶବ ଯୁଦ୍ଧକୁ ଯେ ଦ୍ୱାଣି । ୪ ।
ଏକ କେବଳ ସଂଖ୍ୟାରେ ଜଳଦ
ଶ୍ରେଷ୍ଠରେ ଶିବେ କହିବ,
କର୍କ କର୍କଟ ଜଳ ବହ୍ନି ଶୁକ୍ଳାଶ୍ୱ
ଦର୍ପଣେ ଘଟେ କହିବ । ୫ ।
କଙ୍କ ବୋଲ ଛଦ୍ମ ଦ୍ୱିଜକୁ ପମକୁ
ଲୌହ ପୃଷ୍ଠ ବହ୍ନଙ୍କୁ,
କଳ୍କ ବୋଲି ଚୈଳ ଘୃତାଦ ଶେଷକୁ
କୁ ବୋଲ ଚାମ୍ର ଚଡ଼ିକୁ । ୬ ।
କାକ ବାପୁସେ ବୃଷଭେଦ ପାଦପ-
ଭେଦ ସୁରତ ବଈରେ,
କୋକ କହିବ ବୋକ ବୃକକୁ ଯେ
ଖର୍ଜୁର ଦ୍ରୁମ ଦୂତରେ । ୭ ।

---

୪ ଅର୍କ— ଅର୍କପର୍ଣ୍ଣୀ, ଟୁଟିକ, ରବ, ଚାମ୍ର, ସୁରପଦ୍ମ ।

୫ କର୍କ— ସଂଖ୍ୟା ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଶିବ, ଶ୍ରେଷ୍ଠ, ଏମାନଙ୍କୁ ଏକଜଡ଼ନ୍ତୁ ।
କର୍କଟ, ଜଳ, ବହ୍ନି, ଶୁକ୍ଳାଶ୍ୱ, ଦର୍ପଣ, ଘଟ ।

୬ କଙ୍କ—ଛଦ୍ମ, ଦ୍ୱିଜ,ପମ, ଲୌହପୃଷ୍ଠ, ବହ୍ନଙ୍କ ଯୁଧିଷ୍ଠିର କଙ୍କ
ପକ୍ଷୀ ନାମରେ ବସ୍ତଟ ରାଜ୍ୟରେ ଥିଲେ । କଙ୍କ ବୋଲି ଏକ
ପକ୍ଷୀ ଅଛି । କଳ୍କ ଚୈଳ ଓ ଘୃତାଦର ଶେଷ । କୁ —ଚାମ୍ରଚୂଡ଼

Digitized by srujanika@gmail.com

ଖନନ ଭେଦରେ ମାଳ କପିଥିରେ
ଝଙ୍କ ମୃଗ ମୁନି ବେନ୍ଧ,
ନାକ ଆକାଶରେ ସ୍ୱର୍ଗରେ ଭ୍ରବଁଇ
ନାସିକାକୁ ପୁଣି ବେନ୍ଧ । ୮ ।
ଲଙ୍କା ରକ୍ଷପୁରର କୁଳଝା ଶାଖାରେ
ଲୋକ ଯେ ଭୁବନ ଜନ,
ଶଙ୍କା ବଉକଁ ସାପ ଗକା ପୌର୍ଣ୍ଣମୀ
ନଘା ଭେଦରେ ସେ ଘେନ । ୯ ।
ଶୁକ ବ୍ୟାସ ସୁତ ରାବଣ ସଚୀବ
ଶିଘ୍ରଷ ପାଦପ ମାର,
ପୁଣି ଗ୍ରନ୍ଥି ପଣ୍ଡୀ ଶୁକ ଶ୍ଲୋକ
ପଦ୍ୟ ପଣ ଯୁଗ କର । ୧୦ ।

---

୭ କାକ — ବାପ୍ସ, ବୃକ୍ଷଭେଦ, ପାଦପଃଭେଦ, ସୁରତ ବଲ ।
କାକମାଚୀ ନାମକ ବୃକ୍ଷ ଅଛୁ । ଲଙ୍କ ବଲ୍ଲରେ କାକବନ୍ଧ ଅଛୁ ।
କୋକ—ବୋକ, ବୃକ, ଖଡ୍ଗୁଁର ଦ୍ରୁମ, ଦ୍ୟୁତ ।

୮ ଝଙ୍କ —ଖନନ ଭେଦ, ମାଳ କପିଥି, ମୃଗ, ମୁନି, ବେନ୍ଧ ।
ନାକ— ଆକାଶ, ସ୍ୱର୍ଗ, ନାସିକା ।

୯ ଲଙ୍କା— ରକ୍ଷପୁର, କୁଳଝା, ଶାଖା,
ଲୋକ—ଭୁବନ, ଜନ । ଶଙ୍କା—ସାପ, ବଉକଁ ।
ଗକା— ପୌର୍ଣ୍ଣମୀ ତିଥି, ନଘାଭେଦ ।
"ଏଣୁକର ପୁଷ୍ପ ଲଙ୍କା କମ୍ପନ"- କୋ. ବ୍ର. ସୁ.

୧୦ ଶୁକ— ବ୍ୟାସସୁତ, ରାବଣ ସଚୀବ, ଶିଘ୍ରଷ ପାଦପ, ମାର,
ଗ୍ରନ୍ଥି ପଣ୍ଡୀ, ଶୁକ ଶ୍ଲୋକ । ଶ୍ଲୋକ—ପଦ୍ୟ, ପଣ, ଯୁଗ, କର ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଅଶୋକ ନଟଶାକ ବଞ୍ଜୁଳ ପାଦପ
କଟୁକ ରୋହିଣୀ ପାବ,
ଅଳକା ଗଦ୍ଦ କୁବେର ପୁଉଠାରେ
ଚୂଣ୍ଡି କେଶ ବଶାରଦ । ୧୧ ।
ଅଭ୍ରକ କାମୁକ ଝୁର ଜଭ୍ରଯୁ ପେ
ଅଭ୍ରକ ବାଳକ ମୂର୍ଖ,
ଅମ୍ବିକା ପାଟବ ମାତୃଗଣ ଧୃତ
ରାଷ୍ଟ୍ରି ଜନମାକୁ ଲେଖ । ୧୨ ।
ଆନକ ପଟହ ଭେସ୍ତ ମୃଦଙ୍ଗ ପେ
ଧ୍ୱନ ବଡ଼ମେଘେ ଆଣି,
ଆତଙ୍କ ରୋଗ ସନ୍ତାପ ଶଙ୍କା ପୁଣି
ଆତଙ୍କ ମୁରଜ ଧ୍ୱନ । ୧୩ ।
ଇଷ୍ଟାକୁ ବୋଲବ କଟୁ ଭୁମ୍ବୀକୁ ପେ
ପୃଥ୍ୱିବଂଶ ନୃପ ପୁନ,
ଉଲୁକ କାକ ଖ୍ୟ ଇନ୍ଦ୍ରରେ ପ୍ରବର୍ତ୍ତି
ଘରତ ଯୋଦ୍ଧାଏ ଯେନ । ୧୪ ।

---

୧୧ ଅଶୋକ— ନଟଶାକ, ବଞ୍ଜୁଳ ପାଦପ, କଟୁକ ରୋହିଣୀ ।
ଅଳକା— କୁବେର ପୁର, ଚୂଣ୍ଡି କେଶ, ବଶାରଦ ।
୧୨ ଅଭ୍ରକ—କାମୁକ, ଝୁର, ଜଭ୍ରଯୁ, ବାଳକ, ମୂର୍ଖ ।
ଅମ୍ବିକା— ପାଟବ, ମାତୃଗଣ, ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ରି ଜନମା ।
୧୩ ଆନକ— ପଟହ, ଭେସ୍ତ, ମୃଦଙ୍ଗ, ବଡ଼ଧ୍ୱନା, ମେଘ ଧ୍ୱନା ।
ଆତଙ୍କ— ରୋଗ, ସନ୍ତାପ, ଭିତି, ମୁରଜ ଧ୍ୱନା ।
୧୪ ଇଷ୍ଟାକୁ— କଟୁଭୁମ୍ବୀ, ପୃଥ୍ୱିବଂଶ ରଜା
ଉଲୁକ—କାକାର, ଇନ୍ଦ୍ର, ଘରତ ଯୋଦ୍ଧା ।

Digitized by srujanika@gmail.com

କଜକ ଡେମ କଂଶୁକ ନାଗେଶ୍ୱର
ସୁନାଷ୍ଟ ଧୂ-ସ୍ତୂର ପୁଣି,
ଚମ୍ପକ କାଲୀପ୍ଟ କରକ ଦାଡ଼ିମ
ଗନ୍ଧ ବଶେଷରେ ଆଣି । ୧୫ ।
କରକ କମଣ୍ଡଳୁ ପୁଣି କରକା
ମେଘ ଉପଳକୁ ଭଣି,
ସ୍ଫାରକ ମଣି ଭେଦରେ ବଜ୍ରଙ୍କେ ଯେ
ଜାରକ ଜାତ୍ତକୁ ଆଣି । ୧୬ ।
କଟକ ବଳପ୍ଟ ସାନୁ ଘୃଜଧାମା
ସିନ୍ଧୁ ଲବଣ ଆଣ୍ଟର,
କୁଞ୍ଜର ଦନ୍ତ ମଣ୍ଡଳ ନଭମ୍ବରେ
କଟକ ଶବ୍ଦ ବସ୍ଟର । ୧୭ ।
କଣ୍ଟକ ମଷ୍ୟାର କକଷ ସ୍ତୋମାଞ୍ଚେ
ଉମୋଦ୍ଭା କ୍ଷୁଦ୍ର ବଇରି,
କାଲୀପ୍ଟ ସମନ ଅପବାଦ ଠାରେ
କଳଙ୍କ ଶବ୍ଦ ଘୁଲ୍ଲ । ୧୮ ।

---

୧୫ କଜକ—ଡେମ, କଂଶୁକ, ନାଗେଶ୍ୱର, ସୁନାଷ୍ଟ, ଧୂସ୍ତୂର, ଚମ୍ପକ, କାଲୀପ୍ଟ । କରକ— ଦାଡ଼ିମ, ଗନ୍ଧ ବଶେଷ ।

୧୬ କରକ— କମଣ୍ଡଳୁ । କରକା—ମେଘ ଉପଳ, କୁଆପଥର ।
ସ୍ଫାରକ—ମଣିଭେଦ, ରତ୍ନଭେଦ, ବଜ୍ର । ଜାରକ— ଜାନ୍ତ ।

୧୭ କଟକ—ବଳପ୍ଟ, ସାନୁ, ଘୃଜଧାମା, ସିନ୍ଧୁ, ଲବଣ, କୁଞ୍ଜର-ଦନ୍ତ, ମଣ୍ଡଳ, ନଭମ୍ବ ।

୧୮ କଣ୍ଟକ—ମଷ୍ୟାର, କକଷ, ସ୍ତୋମାଞ୍ଚ, ଉମୋଦ୍ଭା, କ୍ଷୁଦ୍ର, ବଇରି ।
କଳଙ୍କ— କାଲୀପ୍ଟ, ସମନ, ଅପବାଦ, ଗଦା ।

Digitized by srujanika@gmail.com

କଣିକା ବୋଲାଇ ଅଗ୍ନିମନ୍ଥ ବୃକ୍ଷ
ଅଚ୍ୟନ୍ତ ସୂକ୍ଷ୍ମ ବସନ,
କଞ୍ଚୁକ ନର୍ମୋକ କବଚ ଗ୍ରୈଳ ଯେ
ଅଜ୍ଞଷଧି ବାରବାଣ । ୧୯ ।
କାମୁକ କମଳ ଅଶୋକ ଚାଦପ
ମାଧବୀ ଲତାରେ ଭଣ,
ଧନୁ ଶାଲ୍ମରେ ଯେ କର୍ମ ଷପୃଠାରେ
କାମୁକ ଶବ୍ଦ ନପୃଣ । ୨୦ ।
କାଳକା ଚଣ୍ଡୀ ଯେ ମଡାକାଳ ଫଳ
ରୋମାଳୀ ମେଘ ସମୂଡ,
ପଟୋଳ ଶାଖା ବୃଶ୍ଚିକକୁ ଅଡ଼ିର
କାଳକା ବୋଲଣ କଡ । ୨୧ ।
କଚକ ବସ୍ତଟ ଶାଳ ବାଣଡ଼ଉ
ସସ୍ପନ କଂଶେ କଥିଉ,
କୁଳକ କୁଳଷ ଚମ ନାଗଭେଦେ
ଦ୍ରୁମ ଭେଦରେ ବଦଉ । ୨୨ ।

---

୧୯ କଣିକା—ଅଗ୍ନିମନ୍ଥବୃକ୍ଷ (ଗାନ୍ଧଣା, କାନ୍ଦୁଲ ପ୍ରଭୃତି) ଯେଉଁ କାଠଦ୍ୱାରା ଅଗ୍ନି ବାହାର କରାଯାଉ ଥାଏ ।
କଞ୍ଚୁକ—ନର୍ମୋକ, ସର୍ପଚର୍ମ, କବଚ, ଗ୍ରୈଳ ଅଜ୍ଞଷଧି, ବାରବାଣ ।
୨୦ କାମୁକ—କମଳ, ଅଶୋକପାଦପ, ମାଧବୀଲତା,
କାର୍ମୁକ—ଧନୁ, ଧନୁଶାଲ୍ମ, କର୍ମଷପୃ ।
୨୧ କାଳକା—ଚଣ୍ଡୀ ମଡାକାଳ ଫଳ, ରୋମାଳୀ, ମେଘ ସମୂଡ, ପଟୋଳ ଶାଖା ବୃଶ୍ଚିକ ।
୨୨ କଚକ—ବସ୍ତଟ ଶାଳକ, ବାଣଡ଼ଉ, ସସ୍ପନ ବାଙ୍ଗଶ
କୁଳକ—କୁଳଷ, ଚମ, ନାଗଭେଦ, ଦ୍ରୁମଭେଦ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

କୃଷକ ବୋଲଇ ଗୁଣବୃଷ ଚୌଳ
ଆବର ସେ କୁକୁନ୍ଦର,
କୁଚକା ଶୁଚକା ଭୁଲକା କୁଣ୍ଡଳ
କବାଟ ଗୁଡ଼କ ଷୀର । ୨୩ ।
ଷେରକ କୁଣ୍ଡଳ କକ୍‌କୋଳ ମୃଣାଳ
କୁଣ୍ଡିକ କଷ୍ଟିକ ଫାଳ,
କୌଚୁକ ଦର୍ଷ ଉତ୍ସବ ଅଭିଳାଷ
ବବାଡ଼ ମୃଷ ମଙ୍ଗଳ । ୨୪ ।
କୌଶିକ ନକୁଳ ଅନ୍ଧଭୁଣ୍ଡିକ ସେ
ଇନ୍ଦ୍ର ଗୁଗୁଳ ପେଚକ;
ବଣ୍ଡୋମିଷ ମୁନ କୌଶିକା ଚଣ୍ଡିକା
ପୁଣି ନଦୀ ପ୍ରଭେଦକ । ୨୫ ।
ଖଞ୍ଜକ ଉଦ୍ଦୁନ୍ତ ପିଙ୍ଗ ଚୌର ଦୁଇ
ଜନ୍ତିଷ ପୁଣି ପ୍ରବର୍ତ୍ତି,
ଚଣିକା କହିବ ଯୁଥିକା ବେଶ୍ୟାକୁ
ଆଡୁର ପୁଷ୍ପ ଜପ୍ତନ୍ତୀ । ୨୬ ।

---

୨୩ କୃଷକ—ଗୁଣ ବୃଷ, ଚୌଳ, କୁକୁନ୍ଦର
କୁଚକା—ଶୁଚକା, ଭୁଲକା, କୁଣ୍ଡଳ, କବାଟ, ଗୁଡ଼, ଷୀର ।
୨୪ ଷେରକ—କୁଣ୍ଡଳ, କକ୍‌କୋଳ, ମୃଣାଳ,
କୌଚୁକ—ଦର୍ଷ ଉତ୍ସବ, ଅଭିଳାଷ, ବବାଡ଼-ମଙ୍ଗଳ ପୃଷ ।
ବବାଡ଼ରେ କୌଚୁକ ପୃଷ ବନ୍ଧନ କରାଯାଏ ।
୨୫ କୌଶିକ—ନକୁଳ, ଅନ୍ଧଭୁଣ୍ଡିକ, ଇନ୍ଦ୍ର, ଗୁଗୁଳ, ପେଚକ
ବଣ୍ଡୋମିଷ ମୁନ ।
କୌଶିକା—ଚଣ୍ଡିକା, ନଦୀ, କୌଶିକୀ ବୋଲ ନଦୀ ଅଛି ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଚର୍ଚ୍ଚିକ ଗୃଗୃଳ ପିପଳା ମୂଳ ଯେ
ଚର୍ଚ୍ଚି ପର୍ଣ୍ଣୀ ଯେ କରର,
ଦୈବକା ଚ୍ଚୁକଣ୍ଡା ପୁଣି ପାଣ୍ଡବେ
ସଦ୍ଦେବେକେ ମନୋହର । ୨୭ ।

ଜମ୍ବୁକ ଶୃଗାଳ ମାଚ ଯେ ବରୁଣ
ଜନକ ପିତୃ ଭୂର୍ଭୁଜ,
ବାଳକ ଚୂଳ ମୁକୁଳ ଦମ୍ବଦଗ୍ଧ
କାଉକ ଠାବରେ ଦେଜ । ୨୮ ।

ଟୁଲକ ବର୍ତ୍ତନ ପଟ୍ଟ ଜ୍ୟୋତ୍ତ ପାପ୍ତି
ଟିଲକା ପକ୍ଷୀ ବଶେଷ,
ଚକ୍ଷକ ବଧକ ନାଗରାଜ ଭେଦେ
ପୁଣି ହୋଇଛୁ ପ୍ରକାଶ । ୨୯ ।

---

୨୬ ଖନକ – ଉଦ୍ଦୁରୁ, ସିନ୍ଧ, ଚୋର, ଖନତ୍ର,
ଗଣିକା—ଯୁଥିକା, ବେଶ୍ୟା, ଜମ୍ବୁନୀଯୁଷ୍ପ ।

୨୭ ଚର୍ଚ୍ଚିକ—ଗୃଗୃଳ, ପିପଳା ମୂଳ, ଚର୍ଚ୍ଚି ପର୍ଣ୍ଣୀ, ଦୈବକା,
ଚ୍ଚୁକଣ୍ଡା, ପାଣ୍ଡବ ସଦ୍ଦେବ, ଚର୍ଚ୍ଚିକ ବେଶରେ ବଗ୍ଦଟ
ଦେଶରେ ସଦ୍ଦେବ ଥିଲେ, ମନୋହର ।

୨୮ ଜମ୍ବୁକ—ଶୃଗାଳ, ମାଚ, ବରୁଣ,
ଜନକ—ପିତୃ-ଭୂର୍ଭୁଜ, ସୀତାଙ୍କର ପିତା ।

୨୯ ଟୁଲକ-ବର୍ତ୍ତନ, ପଟ୍ଟ, ଜ୍ୟୋତ୍ତ, ପାପ୍ତି ।
ଟିଲକା—ପକ୍ଷୀ ବଶେଷ ।
ଚକ୍ଷକ—ବଧ, ନାଗରାଜ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଚାରକ ଦ୍ୱାର ଦ୍ୱପ୍ଟ ଦୌଚ୍ୟ ପ୍ରଭେଦେ
ଘୁଣି ଅଛୁ ମନ୍ତ୍ର ସାର,
ଚାରକା ନକ୍ଷତ୍ର ଅଶ୍ୱିକ ନନକା
ଚରରେ ପ୍ରଯୋଗ କର । ୩୦ ।
ଚଳକ ଦ୍ରୁମଭେଦେ ଚଉ ଘଗରେ
ଅଶ୍ୱଭେଦେ ଅଲ୍ପେ ଘେନ,
ନନ୍ଦକ ଦର ଖଡ଼୍‌ଗରେ କଦ୍ର ଦର୍ଷକ
କୂଳ ପାଳକେ ବଧାନ । ୩୧ ।
ପ୍ରିପ୍ଟକ ପୀଚଶାଳ ମାପ କୁରଙ୍ଗ
ପ୍ରିପ୍ଟଙ୍ଗ କୁଙ୍କୁମେ ଉକ୍ତ,
ପ୍ଟରକ କୃମି ଯେ ଭେଦରେ ପ୍ରସ୍ଥର
ଭେଦ ମଣି ଦୋଷେ ଉକ୍ତ । ୩୨ ।
ପ୍ରଲକ ରୋମାଞ୍ଚ ସମୂଦ୍ର କୃନ ନଯ
ଦରଚାଳେ ଯୁକ୍ତ ଦୋଇ,
ପୃଷ୍ଟକ ନେତ୍ର ରୋଗେ ରତ୍ନ କଙ୍କଣ
କୁବେର ବମାନେ କଣ୍ଠ । ୩୩ ।

---

୩୦ ଚାରକ—ଦ୍ୱାର, ଦ୍ୱପ୍ଟ, ଦୌଚ୍ୟ, ମନ୍ତ୍ରସାର (ଗ୍ରମଚାରକ)
ଚାରକା—ନକ୍ଷତ୍ର, ଅଶ୍ୱିକନନକା, ଚର (ନୌକା) ।

୩୧ ଚଳକ—ଦ୍ରୁମଭେଦରେ, ଚଉ, ଘଗ, ଅଶ୍ୱଭେଦରେ, ଅଲ୍ପ,
ନନ୍ଦକ, ଦରଙ୍କର ଖଡ଼୍‌ଗ, ଦର୍ଷ, କୂଳ ପାଳକ ।

୩୨ ପ୍ରିପ୍ଟକ—ପୀଚଶାଳ, ମାପ (କଦମ୍ବ), କୁରଙ୍ଗ, କୁଙ୍କୁମ ।
ପ୍ଟରକ— କୃମିଭେଦ, ପ୍ରସ୍ଥରଭେଦ, ମଣିଦୋଷ ।

---

୩୨ ସ୍ୱପ୍ରିପ୍ଟ ଦରଶନ୍ତୁ, ପ୍ରିପ୍ଟକ ଭୁଲ ଚନ୍ତୁ, ପ୍ରିପ୍ଟକପୁଲ ଭୁଲ ଦେଲ
ସେ, ପୁକୁମାଷ । ସୁ. ଉ.

Digitized by srujanika@gmail.com

ପୃଦାକୁ ବୃଶ୍ଚିକ ବ୍ୟାଘ୍ର ସର୍ପ ଜନ
ପୃଥୁକ ଶିଶୁ ଚପିଟ,
ପେଚକ ଗଜ- ଲାଙ୍ଗୁଳ ମୂଳ ଯେ
ବବାନ୍ଧଠାରେ ପ୍ରକଟ । ୩୫ ।
ରସିକା ରସାଳ ଇକ୍ଷୁ ରସବତ୍ତୀ
ଯୁବଙ୍ଗ ଜନ ବୋଲନ୍ତି,
ବଞ୍ଚକ ଖଳ ମୂର୍ଷିକ ଚୌର ପୁଣି
ଶୃଗାଳଠାରେ ପ୍ରବର୍ତ୍ତି । ୩୫ ।
କୁରୁବକ ଶୋଣା ମଳକ ଦ୍ୱିଣ୍ଟିକ
ବେନା ପୀତେ କୁରୁଣ୍ଟକ,
କୁକବାକ କଣ୍ଠ ମଯୂର ସରଟ
କୁକ୍କୁଟଠାରେ ଶୋଭକ । ୩୬ ।
ଚଞ୍ଚରକ ମଦ୍ୟ- କାଳ ଭ୍ରମର ଯେ
ଶୋକଜ୍ଞେଦେ କେଶ ବେଶେ,
ଜୈବାତୃକ ଚନ୍ଦ୍ର ପାର୍ଥିବୁ କୁଶକୁ
ପୁଣି ଔଷଧି ବଶେଷେ । ୩୭ ।

---

୩୩ ପୁଲକ—ଗ୍ରେମାଞ୍ଚ, ସମୂହ, ବୃନ୍ଦ, ଦରଭାଳ ।
ପୃଷ୍ଟକ—ନେତ୍ର ରୋଗ, ରହ କଙ୍କଣ, କୁବେର ବମାନ ।

୩୪ ପୃଦାକୁ—ବୃଶ୍ଚିକ, ବ୍ୟାଘ୍ର, ସର୍ପ । ପୃଥୁକ—ଶିଶୁ, ଚପିଟ ।
ପେଚକ—ଗଜ ଲାଙ୍ଗୁଳ ମୂଳ, ବବାନ୍ଧ ।

୩୫ ରସିକା—ରସାଳ, ଇକ୍ଷୁ, ରସବତ୍ତୀ ଯୁବଙ୍ଗ ।
ବଞ୍ଚକ—ଖଳ, ମୂର୍ଷିକ, ଚୌର, ଶୃଗାଳ ।

୩୬ କୁରୁବକ—ରକ୍ତବର୍ଣ୍ଣ ପୁଷ୍ପ, ବାସକେରେଣ୍ଡା, ଦ୍ୱିଣ୍ଟିକ,
କୁରୁଣ୍ଟକ—ପୀତବର୍ଣ୍ଣ ପୁଷ୍ପ, ବାସଂକରେଣ୍ଡା ।
କୁକବାକ—ମଯୂର, ସରଟ, କୁକ୍କୁଟ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଦନ୍ଦଶୂକ ସର୍ପ ରକ୍ଷ ସିଦ୍ଧି ବର
ବାସୀପୃଷ୍ଠ ବାସେରକ,
କଳା ଦ୍ରକ ଗିରି ମେଘ ଦୈଚ୍ୟଭେଦେ
ନାଗଭେଦେ ବଭ୍ରାଜକ । ୩୮ ।
କୁବାରକ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ମନୋଜ୍ଞ ଦେବତା
ଏ ଛନ୍ଦଠାରେ ପ୍ରଧାନ,
ଭୟାନକ ବ୍ୟାଘ୍ର ଗୃଦ୍ଧ ଭୟଙ୍କର
ରସିକେ କର ଜ୍ଞାନ । ୩୯ ।
ମାଣବକ ଶିଶୁ ଇନ୍ଦ୍ର ବ୍ରାହ୍ମଣ ଯେ
ପୂର୍ଣ କଳ୍ପ ଅର୍ଦ୍ଧ ଦ୍ୱାରେ,
ମଣ୍ଡଳକ ଘୋଳ ପରଧି ଦ୍ୱିଗୁଣ
ପୂର୍ଣ କୃସ୍ତ ସ୍ୱଗଠାରେ । ୪୦ ।
ବନାସ୍ୱକ ଗଣେ- ଶ୍ୱର ଗରୁଡ଼ ଯେ
ଷଡ଼ଭଙ୍ଗଠାରେ ସିଦ୍ଧି,
ବୈତାଳକ ଶିଳ୍ପୀ ତାଳକ ଅବର୍ତ୍ତ
ବୋଧକରଠାରେ ବଧ୍ୟ । ୪୧ ।

---

୩୭ ଚଞ୍ଚରକ—ମଞ୍ଜାକାଳ, ଭ୍ରମର, ଶୋକଭେଦ, କେଶ, ବେଶ ।
ଜୈବାତୃକ—ଚନ୍ଦ୍ର, ଦୀର୍ଘାୟୁ, କୁଶ, ଔଷଧି ବିଶେଷ ।

୩୮ ଦନ୍ଦଶୂକ—ସର୍ପ, ସିଦ୍ଧି, ରକ୍ଷ,ବର ।
ବାସେରକ—ବାସୀପୃଷ୍ଠ । କଳାଦ୍ରକ—ଗିରି, ମେଘ, ଦୈଚ୍ୟ-
ଭେଦ, ନାଗଭେଦ, ବଭ୍ରାଜ ।

୩୯ କୁବାରକ—ଶ୍ରେଷ୍ଠ, ମନୋଜ୍ଞ, ଦେବତା ।
ଭୟାନକ—ବ୍ୟାଘ୍ର, ଗୃଦ୍ଧ, ଭୟଙ୍କର ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଆଚ୍ଛୁରକ ଚର୍କ୍ଷ ହାସନଖ ଘାତ
ଅଗର ଜଳ କରଙ୍କ,
ନାରକେଳ ଫଳ ଶଙ୍ଖ ଜଳ ଶୈବଳ
ମେଢ଼ଘରେ ପ୍ରବଣ୍ଡକ । ୪୨ ।

ମଦନ ଶଳାକା କାମ ଉଦ୍ଦୀପନ
ପାରକାଭେଦ ଦୂଇରେ,
ମାଲୁଳ ପୁଷ୍ପକ ମାଲୁଳ ଛନଯୁ
ପ୍ରକଟ ଧୃତ୍ତୁର ଫଳରେ । ୪୩ ।

ସିନ୍ଧୁର ତିଳକ ଶଙ୍ଖ ମତ୍ତାଙ୍ଗଜ
ବର କାମିନୀରେ ଖ୍ୟାତ,
କହେ ଉପଇନ୍ଦ୍ର ଭଞ୍ଜ ସାରବର
କାନ୍ତବର୍ଗ ସମାପତ । ୪୪ ।

---

୪୦ ମାଣବକ—ଶିଶୁ, ଇନ୍ଦ୍ର, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଅର୍ଦ୍ଧଦ୍ୱାର ।
ମଣ୍ଡଳକ— ପରଧି, ଦର୍ପଣ, କୁମ୍ଭ, ଖଗ ।
୪୧ ବନାପୃକ—ଗଣେଶ, ଗରୁଡ଼, ଷଡ଼ଭଜ୍ଞ ।
ବୈତାଳକ—ଶିଳ୍ପି, ଛାଳକ, ବୋଧକର ।
୪୨ ଆଚ୍ଛୁରକ— ଚର୍କ୍ଷ, ହାସ, ନଖଘାତ, ଅଗର, ଜଳ ।
କରଙ୍କ --ନାରକେଳ ଫଳ, ଶଙ୍ଖ, ଜଳ, ଶୈବଳ, ମେଢ଼ଘର ।
୪୩ ମଦନ ଶଳାକା—କାମ ଉଦ୍ଦୀପକ, ପାରକାଭେଦ, ଦୂଇ ।
ମାଲୁଳ ପୁଷ୍ପକ—ମାଲୁଳ ଛନଯୁ, ପ୍ରକଟ, ଧୃତ୍ତୁର ଫଳ ।
୪୪ ସିନ୍ଧୁର ତିଳକ—ଶ୍ରେଷ୍ଠ ହସ୍ତୀ ଇନ୍ଦ୍ର ହସ୍ତୀ (ଐରାବତ)
ଶ୍ରେଷ୍ଠ କାମିନୀ ।
ଏହି କାନ୍ତ ବର୍ଗକୁ ଉପେନ୍ଦ୍ର ଭଞ୍ଜ ସମାପ୍ତ କର ଅଛନ୍ତି ।

Digitized by srujanika@gmail.com

—ଖ—

ଖ ବୋଲ ନଭକୁ ସ୍ୱର୍ଗକୁ ଖେଚ୍ଚକୁ
ଇନ୍ଦ୍ରିୟକୁ ସାଧୁଜନ,
ନଖ ଶବ୍ଦ ଶୁକ୍ର ଉକ୍ତ କର ରୁହ-
ଠାରେ ହୋଇଛୁ ପ୍ରଧାନ । ୧ ।
ମୁଖ କହ ବଦ- ନକୁ ପ୍ରାରମ୍ଭକୁ
ଉପାସ୍ୟକୁ ନଃସରଣେ,
ଲେଖ ଉଦନ୍ତ ସୁର ଲେଖା ଆବଳୀ
ସବୁସି ମନ୍ତ୍ରରେ ଗଣ । ୨ ।
ଶାଖା ପଶ୍ଚାନ୍ତର ବାଦ ବେଦ ଘ୍ରାଗ
ଦ୍ରୁମ ଅଙ୍ଗେ ପ୍ରକାଶିତ,
ଶିଖା କେଶ ପୁଚ୍ଛ କେଶ ଚୂଡ଼ା ଭେଦେ
ବହ୍ନି ଅତ୍ରରେ ବନ୍ଧତ । ୩ ।
ଶଙ୍ଖ ଘ୍ରାଲ ଅସ୍ଥି କମ୍ବୁକୁ କହିବ
ଶିଖି ଅଗ୍ନି ବରଷ୍ଣଣ,
ବଣାଖା ଗୋପୀ ରଥ୍ୟ ଛାତ୍ର ବୈଶାଖ
ମନ୍ଥ ଦଣ୍ଡେ ମାସେ ପୁଣ । ୪ ।

---

୧ ଖ—ନଭ, ସ୍ୱର୍ଗ, ଖେଚ୍ଚ, ଇନ୍ଦ୍ରିୟ, ସାଧୁଜନ ।
ନଖ—ଶୁକ୍ର, କରରୁହ ।

୨ ମୁଖ—ବଦନ, ପ୍ରାରମ୍ଭ, ଉପାସ୍ୟ, ନଃସରଣ ।
ଲେଖ — ଉଦନ୍ତ, ସୁର(ଦେବତା), ଲେଖା ଆବଳୀ ।

୩ ଶାଖା—ପଶ୍ଚାନ୍ତର, ବାଦ, ବେଦଘ୍ରାଗ, ଦ୍ରୁମ ଅଙ୍ଗ ।
ଶିଖା—କେଶ ପୁଚ୍ଛ, କେଶ, ଚୂଡ଼ା ଭେଦ, ବହ୍ନି ଅତ୍ର ।

୪ ଶଙ୍ଖ—ଘ୍ରାଲ ଅସ୍ଥି, କମ୍ବୁ । ଶିଖି—ଅଗ୍ନି, ବରଷ୍ଣି ।
ବଣାଖା—ଗୋପୀ, ରଥ୍ୟ, ଛାତ୍ର ।
ବୈଶାଖ—ମନ୍ଥ ଦଣ୍ଡ (ଖଆ) ମାସ ଭେଦ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଅଗ୍ନିମୁଖ ଦେବ ଛତ୍ର ଭଲ୍ଲାତକା
ଏବେ ଅଗ୍ନିମୁଖ ଶୁଣ,
କୁସୁମ୍ଭ କୁଙ୍କୁମ ଲାଙ୍ଗଳକା ଅଉ-
ଷଧି ଭେଦେ ଅଛୁ ପୁଣ । ୫ ।
ଇନ୍ଦୁଲେଖା ଶଶୀ- କଳା ସୋମ ଲତା
ଅଉପ୍ୟା ଦୁଅଇ ପୁଣି,
ବ୍ୟାଘ୍ର ନଖ କହ୍ନ . ଗନ୍ଧଦ୍ରବ୍ୟ ଦ୍ୱିପୀ-
କରଜକୁ କହ ପୁଣି । ୬ ।
ଶିଳୀମୁଖ କହ୍ନ ଭୃଙ୍ଗକୁ ଶରକୁ
ଶୁଣ ଡେ ମଳନ ମୁଖ,
ଅଗ୍ନି ଗୋଲଙ୍ଗୁଳ ଋକ୍ଷକୁ ବୋଲୁବ
ବୋଲ୍ଲଏ ଶୀତ ମଯୁଖ । ୭ ।
ଚନ୍ଦ୍ର ଘନ ସାର ସଦ୍ଦଣ୍ଡୋ ମୁଖପେ
ପ୍ରଥମେ ଶିବକୁ ଘୋଷ,
କ୍ଷେତ୍ରଜ୍ଞ ବ୍ରହ୍ମ ଜଳନଭ ଉପେନ୍ଦ୍ର
ଖାନ୍ତବର୍ଗ କଲ୍ଲ ଶେଷ । ୮ ।

---

* ଅଗ୍ନିମୁଖ—ଦେବ, ଛତ୍ର, ଭଲ୍ଲାତକ, କୁସୁମ୍ଭ, କୁଙ୍କୁମ,
ଲାଙ୍ଗଳକା, ଅଉଷଧି ଭେଦ । କୁସୁମ୍ଭ—ଚକ୍ର ।
ଲାଙ୍ଗଳକା—କୁରଡ଼ିଆ ଲତା ।

୬ ଇନ୍ଦୁଲେଖା—ଶଶୀକଳା, ସୋମଲତା, ଅଉପ୍ୟା ।
ବ୍ୟାଘ୍ରନଖ—ଗନ୍ଧଦ୍ରବ୍ୟ, ବାଘନଖୀ, ଦ୍ୱିପୀକରଜ ।
ଦ୍ୱିପୀ—ବ୍ୟାଘ୍ର ।

୭ ଶିଳୀମୁଖ—ଭୃଙ୍ଗ, ଶର, ମଳନ ମୁଖ, ଅଗ୍ନି, ଗୋଲଙ୍ଗୁଳ, ଋକ୍ଷ ।

୮ ଶୀତ ମଯୁଖ-ଚନ୍ଦ୍ର, ଘନସାର, କର୍ପୂର ।
ସଦ୍ଦଣ୍ଡୋମୁଖ-ଶିବ, କ୍ଷେତ୍ରଜ୍ଞ ବ୍ରହ୍ମ, ଜଳ, ନଭ, ।
ଏହି ଖାନ୍ତ ବର୍ଗକୁ ଉପେନ୍ଦ୍ରଭଞ୍ଜ ଶେଷ କଲେ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

—ଗ—

ଗୋବୋଲ ସ୍ୱର୍ଗକୁ ବଳୀବର୍ଦ୍ଦକୁ ଯେ
କରଣକୁ କୁଳଶକୁ,
ଦୃଶ୍ୟକୁ ବାଣକୁ ସୁରଞ୍ଜି ବୃନ୍ଦକୁ
ଆଣ୍ଟର ଦଗଗଜକୁ । ୧ ।
ନାଗ ମନ୍ଦୀରୁହ ପବ୍ଦତ ଶ୍ରେଷ୍ଠର
ପବନାଶନକୁ କହ୍ନ,
ଅଙ୍ଗ ଗାଞ୍ଚଦେଶ ପ୍ରଭେଦ ଯେ ଖଡ଼୍‌ଗ
କୃପାଣ ଗଣ୍ଡକ କହ୍ନ । ୨ ।
ଖଗ ପୂର୍ଯ୍ୟଦ୍ରହ୍ନ ଦେବତା ମାର୍ଗଣ
ବଦ୍ଦଙ୍ଗମ ଯେ ଆବର,
ଗାଙ୍ଗ ମୂଳ ଭେଦେ ଧୂଳନ୍ଦୁକ ଶ୍ୱାସ
ଗୃଦ୍ଦରେ ପ୍ରପୋଗ କର । ୩ ।
ଭୁଙ୍ଗ ଶୋଷ୍ଣଜଚ୍ଚେ ଦକ୍ଷରେ ପାଷାଣେ
ଟଙ୍କରେ ପ୍ରକାଶ କର,
ନାଗ ପନ୍ନଗ ମାତଙ୍ଗ ଶ୍ଲେଷ୍ମବାଡ଼
ପୂନ୍ନାଗ ନାଗ କେଶର । ୪ ।

---

୧ ଗୋ—ସ୍ୱର୍ଗ, ବଳୀବର୍ଦ୍ଦ, କରଣ, କୁଳଶ, ଦୃଶ୍ୟ, ବାଣ, ସୁରଞ୍ଜି, ଦଗଗଜ ।

୨ ନାଗ—ମନ୍ଦୀରୁହ, ପବ୍ଦତ, ଶ୍ରେଷ୍ଠ, ପବନାଶନ,
ଅଙ୍ଗ—ଗାଞ୍ଚ, ଦେଶ ପ୍ରଭେଦ ।
ଖଡ଼୍‌ଗ—କୃପାଣ, ଗଣ୍ଡକ

୩ ଖଗ—ପୂର୍ଯ୍ୟାଦ୍ରହ୍ନ, ଦେବତା, ମାର୍ଗଣ, ବଦ୍ଦଙ୍ଗମ ।
ଗାଙ୍ଗ—ମୂଳଭେଦ, ଧୂଳନ୍ଦୁକ, ଶ୍ୱାସ, ଗୃଦ୍ଦ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଢୋଯୁଦ ନାଗ ଦନ୍ତକ ଦେହାନଳ
ଉତ୍ତର ମସ୍ତକେ ଶୋହ୍ନ,
ପୃଗକ୍ର ମୁକ ବୃନ୍ଦ ଫଲ୍‌ଗୁ ସାରନ୍ଦେ
ନଖାଙ୍କେ ବିଧାନ ଦୋଇ । ୫ ।

ଉଙ୍ଗ ବଜପୃ ଭରଙ୍ଗ ବପର୍ଯ୍ୟପୃ
ଭଗଶାର୍ଯ୍ୟ ଯୋନସଚ,
ଶ୍ରୀକାମ ବୈଗ୍ୟ ମହାମ୍ନ୍ୟ ଶୀଶ୍ନର୍ଯ୍ୟ
ଧର୍ମ ମୋକ୍ଷ ସୃର୍ଯ୍ୟେବ୍ୟକ୍ତ । ୬ ।

ସ୍ରେଗେ ସ୍ପୃଶେଧନେ ଭୁଜଙ୍ଗେ ଶଙ୍ଖରେ
ଫଣାରେ ପ୍ରଯୋଗ ଅଛୁ,
ମୃଗ କୁରଙ୍ଗ " ସବନ ସନ୍ତ ଭେଦେ
ମୃଗୀ ପୁଣି ତରଳାକ୍ଷୀ । ୭ ।

---

୫ + ୫ ଉଙ୍ଗ—ଉଚ୍ଚ, ଶୋଭା, ଦକ୍ଷ, ପାପାଣ, ଟଙ୍କ । ନାଗ-ଫଲ୍ଗୁ ।
ମାତଙ୍ଗ—ଶ୍ରେଷ୍ଠ, ବାଡ଼ ।
ପୁନ୍ନାଗ—ନାଗକେଶର । ଢୋଯୁଦ, ନାଗ ଦନ୍ତକ; ଦେହ, ଅନଳ, ଉତ୍ତର ମସ୍ତକ ।
ପୃଗ—କ୍ରମୁକ, ବୃନ୍ଦ, ଫଲ୍‌ଗୁ ସାରନ୍ଦା ।

୬ ଉଙ୍ଗ—ବଜପୃ, ଭରଙ୍ଗ, ବପର୍ଯ୍ୟପୃ ।
ଭଗ—ଯୋନ, କୀର୍ତ୍ତି, ଶ୍ରୀ, କାମ, ବୈଗ୍ୟ ମହାମ୍ନ୍ୟ, ଶୀଶ୍ନର୍ଯ୍ୟ, ଧର୍ମ, ମୋକ୍ଷ, ସୃର୍ଯ୍ୟ ।

୭ ସ୍ରେଗ—ସ୍ପୃଶ, ଧନ,
ଭୁଜଙ୍ଗ—ଫଣୀ, ଶଙ୍ଖର, ବଟପ ।
ମୃଗ—କୁରଙ୍ଗ, ସବନ, ସନ୍ତଭେଦ ।
ମୃଗୀ—ତରଳାକ୍ଷୀ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଯୁଗଯୁଗ ସତ୍ୟ ଦକାଳ ସ୍ୱଗମେ
ପ୍ରୀତରେ ଗୀତରେ ସ୍ଥିତ,
ଲଙ୍କ ଶନ୍ୟ ଅନୁ- ମାନଶିଳା ମୂର୍ତ୍ତି
ମେଦ୍ରକେ ପୂଣି ଉଜଡ଼ । ୮ ।
ଅନଙ୍ଗ ମଦନ ଆକାଶ ଅପାଙ୍ଗ
ନେଶାନ୍ତେ ଢଳକ ପୂଣ,
ଆଘ୍ରେଗ ବାରୁଣ ଚଷେ ପୃଷ୍ଠଡାରେ
ଆଶୁଗ ମାରୁତ ବାଣ । ୯ ।
କଳଙ୍କ ପ୍ରତ ଜରଜ ଦେଶଭେଦେ
ଧୂମ୍ୟାଃ ଭୂମି କର୍କାରୁ,
ମଞ୍ଜୁଳଜ ସର୍ପ ଆଦୁର ବଳଙ୍କ
ବ୍ରଜକର୍କଃରେ ଗୁରୁ । ୧୦ ।

---

୮ ଯୁଗ—ଯୁଗ, ସତ୍ୟାଦିଯୁଗ
ସ୍ୱଗ—ପ୍ରୀତ, ଗୀତ,
ଲଙ୍କ—ଅନୁମାନ, ଶିଳାମୂର୍ତ୍ତି, ମେଦ୍ର,
୯ ଅନଙ୍ଗ—ମଦନ, ଆକାଶ,
ଅପାଙ୍ଗ—ନେଶାନ୍ତ, ଢଳକ,
ଆଘ୍ରେଗ—ବାରୁଣ ଚଷପୃଷ୍ଠ,
ଆଶୁଗ—ବାଣ, ମାରୁତ,
୧୦ କଳଙ୍କ—ପ୍ରତକରଜ, ଦେଶଭେଦ, ଧୂମ୍ୟାଃ, ଭୂମିକର୍କାରୁ,
ମଞ୍ଜୁଳଜ, ସର୍ପ, ବ୍ରଜ କର୍କଃ, ଗୁରୁ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ପତଙ୍ଗ ଭୃଙ୍ଗ ପୂଷଣ ଯେ ରକତ-
ଚନ୍ଦନେ ପ୍ରତିପାଦିତ,
ପ୍ଲବଗ ବାନର ଭେକଯେ ପର୍ବତ
ପୁଷ୍ପରଜ ଧୂଳିସତ । ୧୧ ।
ଭୃଜଙ୍ଗ ଅବ୍ଧି ଜାଣିକହ ମାତଙ୍ଗ
ଚଣ୍ଡାଳ ଗଜ ପ୍ରସିଦ୍ଧ,
ରକ୍ତାଙ୍ଗ ମଙ୍ଗଳ କାମିଛି ଜାବନ୍ତୀ
ବଦ୍ରୁମ ଠାବଟେ ବଧ୍ୟ । ୧୨ ।
ରଥାଙ୍ଗ ଚକ୍ର- ବାକ ରଥପଦ ଯେ
ଏବେ ପତଙ୍ଗ ଏଟେକ,
ପକ୍ଷୀ ସୂର୍ଯ୍ୟଶାକ ଶଲଭ ଘୋଷଣ
ଜନେ କରିବ ବବେକ । ୧୩ ।
ପୁଂନାଗ ବୋଲିବ ପୁରୁଷ ଶ୍ରେଷ୍ଠକୁ
ପାଣ୍ଡୁନାଗେ ବୃକ୍ଷଭେଦେ
ଜାତିଫଳ ଶୀତୋ- ଫୁଲକୁ କହିବ
ଅର୍ଥ କାଳରେ କୋବଦେ । ୧୪ ।

---

୧୧ ପତଙ୍ଗ—ଭୃଙ୍ଗ, ପୂଷଣ, ରକ୍ତଚନ୍ଦନ,
ପ୍ଲବଗ—ବାନର, ଭେକ,
ପର୍ବତ—ପୁଷ୍ପରଜ, ଧୂଳି,
୧୨ ଭୃଜଙ୍ଗ—ଅବ୍ଧି, ଜାର, ମାତଙ୍ଗ, ଚଣ୍ଡାଳ , ଗଜ,
ରକ୍ତାଙ୍ଗ—ମଙ୍ଗଳ, କାମିଛି, ଜାବନ୍ତୀ, ବଦ୍ରୁମ,
୧୩ ରଥାଙ୍ଗ—ଚକ୍ରବାକ, ରଥପଦ, ଚକ୍ର,
ପତଙ୍ଗ – ପକ୍ଷୀ, ସୂର୍ଯ୍ୟ, ଶାକ, ଶଲଭ ।
୧୪ ପୁଂନାଗ ପୁରୁଷଶ୍ରେଷ୍ଠ, ପାଣ୍ଡୁନାଗ, ବୃକ୍ଷଭେଦ, ଜାତିଫଳ,
ଶୀତୋଫୁଲ,

Digitized by srujanika@gmail.com

ସାରଙ୍ଗ ହରିଣ ଷଟ୍‌ପଦ ଭ୍ରମର
ଦୃଢ଼ସ୍ୱଧନୁ ମଞ୍ଜୁଳଜ,
ଘନି ଚନ୍ଦ୍ରମା ପଦ୍ମସ୍ପର୍ଶୀ କନ୍ଦର୍ପ
ମୃଗଶୁକ୍ଲ ଶଙ୍ଖଦ୍ୱେଷ । ୧୫ ।
ସଙ୍ଗ ଜଳ ଦ୍ୱାର ପୂର୍ଣ୍ଣ ସଂଯୋଗ
ଗରୁଡ଼ କମଳାସନ,
ଛନ୍ଦଭଙ୍ଗ ଯେ ବୈଧବ୍ୟ ନୃପନାଶ
ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ମଠ ନାଶନ । ୧୬ ।
ମଦନାଗ ବାହ୍ୟା ପୁନ ଋଷି ବୀଜ-
ବତ ଗଜରେ ପ୍ରଯୋଗ,
କଥା ପ୍ରସଙ୍ଗ ବାଭୁଳ ବଷବୈଦ୍ୟ
ଭଞ୍ଜକଢ଼େ ଗାନ୍ଧବର୍ଗ । ୧୭ ।

---

୧୫ ସାରଙ୍ଗ—ହରିଣ, ଷଟ୍‌ପଦ, ଭ୍ରମର, ଦୃଢ଼ସ ଧନୁ, ମଞ୍ଜୁଳଜ;
ଘନି, ଚନ୍ଦ୍ରମା ପଦ୍ମସ୍ପର୍ଶୀ, କନ୍ଦର୍ପ, ମୃଗ, ଶୁକ୍ଲ, ଶଙ୍ଖ ।

୧୬ ସଙ୍ଗ—ଜଳ, ଦ୍ୱାର, ଗରୁଡ଼, କମଳାସନ, ସଂଯୋଗ,
ଛନ୍ଦଭଙ୍ଗ—ବୈଧବ୍ୟ, ନୃପନାଶ, ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ମଠନାଶ,

୧୭ ମଦନାଗ—ବାହ୍ୟାପୁନ ଋଷି, ବୀଜବତ ହସ୍ତୀ,
କଥାପ୍ରସଙ୍ଗ—ବାଭୁଳ, ବଷବୈଦ୍ୟ, ଗାନ୍ଧବର୍ଗ ଭଞ୍ଜି
କହିଅଛନ୍ତି ।

Digitized by srujanika@gmail.com

—ଘ—

ଅଘ ହୋଇଅଛୁ ଗ୍ରାସସ ପାଉକେ
ବ୍ୟସନ ଦୁଃଖେ ରହେଉ,
ଅମୋଘ ସଫଳ ଅଭିୟା ବଡ଼ଙ୍ଗ
ଅନାଶ ଶବ୍ଦରେ ବ୍ୟକ୍ତ ।୧ ।
ନଦାଘ ଗ୍ରୀଷ୍ମକାଳ ଉଷ୍ମସ୍ୱେଦାମ୍ବୁ
ଠାରେ ପ୍ରକଟିତ ପୁନ,
ଗଦଘ କାଚ କଳଶ ଯୋଗଭେଦ
ଶସ୍ତ ଯେ ଗଳ ପାଉନ । ୨ ।
ମେଘ ମୂସ୍ତକ ଜଳଦ ଓଘବୃନ୍ଦ
ଜଳଉ ବେଗକୁ ବହି,
ମଘା ନକ୍ଷତ୍ରଭେଦେ ଧାନ୍ୟ ଭେଦରେ
ଅଛୁ ଯେ ସଂଯୁକ୍ତ ହୋଇ । ୩ ।
ପଙ୍ଘ ବୋଲ ମଣ୍ଡପକୁ ସ୍ତମ୍ଭକୁ
ଆଡୁର ଘେ ମୂଷିକକୁ,
ଅନଘ ନିଷ୍ପତ୍ତ ସୁନ୍ଦର ବୋଲଇ
ଉତ୍ତେଜ ଧାନ୍ତବର୍ଗକୁ । ୪ ।

---

୧ ଅଘ—ଗ୍ରାସସ, ପାଉକ, ବ୍ୟସନ, ବୃଃଖ,
ଅମୋଘ—ସଫଳ, ଅଭିୟା, ବଡ଼ଙ୍ଗ, ଅନାଶଶବ୍ଦ,
୨ ନଦାଘ—ଗ୍ରୀଷ୍ମକାଳ, ଉଷ୍ମକାଳ, ସ୍ୱେଦାମ୍ବୁ ଜାତ,
ଗଦଘ—କାଚ, କଳଶ, ଯୋଗଭେଦ, ଶସ୍ତ ଗଳପାଉନ,
୩ ମେଘ—ମୂସ୍ତକ, ଜଳଦ,
ଓଘ—ବୃନ୍ଦ, ସମୂହ, ଜଳରବେଗ,
ମଘା—ନକ୍ଷତ୍ର ଭେଦ, ଧାନ୍ୟଭେଦ,
୪ ପଙ୍ଘ—ମଣ୍ଡପ, ସ୍ତମ୍ଭ, ମୂଷିକ,
ଅନଘ—ନିଷ୍ପତ୍ତ, ସୁନ୍ଦର,

Digitized by srujanika@gmail.com

—୦—

କଚକେଶ ଗୁଲ୍ଫ- ସ୍ଫୁଚ କାଞ୍ଚିକହି
ମେଖଳା ନଗର ଭେଦେ,
କୁଚ ଜ୍ଞରଜ ସମଶ୍ରୀ କ୍ରୌଞ୍ଚଯେ
ପ୍ରପଥୀ ଗତି ଭେଦେ । ୧ ।

ବ୍ରତ ଚର୍ମବନ୍ଧେ ଗୁଡ଼ଉକ ମଚ
ମାମରେ ନମ୍ନ ବାମନେ,
ରୁଚ ଅଭିଳାଷ କାନ୍ତି କରଣ ଯେ
ଶୋଷକୁ କହ୍ନିବ ଜନେ । ୨ ।

ଖଚକଦ୍ୱେ ଅଲ୍ପେ ଚରଙ୍ଗେ ଆବର
ମୁଖକୁ ଅବକାଶରେ,
ଶୃଚ ଗ୍ରୀଷ୍ମ ଅଗ୍ନି ଶୃଙ୍ଗାର ଆଷାଢ଼
ବଜ୍ରଧବଳ ଶୁଭ୍ରରେ । ୩ ।

---

୧ କଚ—ବେଶ, ଗୁଲ୍ଫ—ଚୁଡ଼ଚ୍ଛତ ସ୍ୱତ,
କାଞ୍ଚି—ମେଖଳା, ନଗର ଭେଦ ।
କୁଚ—ଜ୍ଞରଜ, ବକ୍ଷୋଜ,
କ୍ରୌଞ୍ଚ—ଦୀଘ, ପଥୀ, ଗତି,

୨ ବ୍ରତ—ଚର୍ମବନ୍ଧ, ଗୁଡ଼ବ୍ରକ,
ମଚ—ପ୍ରାମର, ନମ୍ନ, ବାମନ,
ରୁଚ—ଅଭିଳାଷ, କାନ୍ତି, କରଣ, ଶୋଷ,

୩ ଖଚ—ଅଳ୍ପ, ଚରଙ୍ଗ ମୁଖ, ଅବକାଶ,
ଶୃଚ—ଗ୍ରୀଷ୍ମ, ଅଗ୍ନି, ଶୃଙ୍ଗାର, ଆଷାଢ଼, ବଜ୍ର, ଧବଳ, ଶୁଭ୍ର,

Digitized by srujanika@gmail.com

କଣାଚ ପୁଷ୍ପିତ ଲତା ପୁଞ୍ଜ ଋଷି
ପ୍ରଭେଦେ ସଙ୍କଟେ ଭଣି,
କବଚ ସେନାରେ ମଦ୍ୟ ଭ୍ରାନ୍ତ ବୃକ୍ଷ
ପର୍ଯ୍ୟଟ ବୋଲନ୍ତି ପୁଣି । ୪ ।
ନମ୍ରୁଚ ଦୈତ୍ୟ ଜଳଦପ ମଶ୍ଚାଚ
ମୂନ ପ୍ରଭେଦେ କରଣେ,
ମାଶ୍ଚାଚ ରାକ୍ଷସେ କକ୍‌କୋଳେ ଆନ୍ତ୍ରଣ
ଯାଚକ ବପ୍ରରେ ଗଣେ । ୫ ।
ବପଞ୍ଚ କେଳ ବୀଣା କନ୍ଥବ କଚ-
ପ୍ରଟେ କେଶ କ୍ଷେପଣରେ,
କେଉନେ ବରିଞ୍ଚ ଧାତା ନାସ୍ତପ୍ରଣ
ପୁଣି ବରଚନା ଠାରେ । ୬ ।
ସଂକୋଚ ଲ୍ରଜ କୁଙ୍କୁମ ଗୋପନଯେ
ରକ୍ତ ନସ୍ତାଚ କନ୍ଥବ,
ନାସ୍ତାକୁ ଶରକୁ ଶ୍ୱାନକୁ ବଚାନ୍ତ
ଭଞ୍ଜଗର କହେଜବ । ୭ ।

---

୪ କଣାଚ—ପୁଷ୍ପିତ ଲତାପୁଞ୍ଜ, ଋଷ ଭେଦ, ସଙ୍କଟ,
କବଚ—ସେନା, ମଦ୍ୟଭ୍ରାନ୍ତ, ବୃକ୍ଷ, ପର୍ଯ୍ୟଟ,

୫ ମାଶ୍ଚାଚ = ରାକ୍ଷସ, କକ୍‌କୋଳ, ଯାଚକ ବପ୍ର,
ନମ୍ରୁଚ—ଦୈତ୍ୟ, ଜଳ, ଦପ,
ମଶ୍ଚାଚ—ମୂନଭେଦ,

୬ ବପଞ୍ଚ—କେଳ, ବୀଣା, କଚପ୍ରଟ—କୋଶନମଣ୍ଡଳ କେଶ-
କ୍ଷେପଣ, କେଉନ,
ବରିଞ୍ଚ—ଧାତା, ନାସ୍ତପ୍ରଣ, ବରଚନା

୭ ସଂକୋଚ—ଲ୍ରଜ, କୁଙ୍କୁମ, ଗୋପନରକ୍ତ,
ନାସ୍ତାଚ—ନାସ୍ତା, ଶର, ଶ୍ୱାନ,

Digitized by srujanika@gmail.com

—ଛ—

ସ୍ପୃଷ୍ଟିକ ଉଲ୍ଲୁକ ଦୃଷ୍ଟ ନୀଡ଼ା
ନମ୍ର୍ମଳରେ ବଦ୍ୟମାନ,
ଗୁଚ୍ଛ ଦ୍ୱାରସ୍ତମ୍ଭ ସ୍ତବକ ଭୂଷଣ
ଠାରେ ଅଛୁ ଏବଚନ । ୧ ।
ପୁଚ୍ଛ ଲାଙ୍ଗୁଳ କେକୀରୂଡ଼ ଛଟାରେ
ଉକ୍ତ ସମ୍ଭୂତ ମନ୍ତ୍ରରେ,
ଗ୍ରନ୍ଥବର୍ଗ କହେ ଭଞ୍ଜ ସାରବର
ଏ ଗୀତ ଅଭିଧାନରେ । ୨ ।

—ଜ—

ଜ୍ୟାବୋଲ ଆକାଶ ସରସ୍ୱତ୍ତାକୁ ଯେ
ସବନକୁ ପିଶାଚକୁ,
ଅଜ ଗ୍ରୁଗଦ୍ଦର ହର ବ୍ରହ୍ମାମାର
ବସ୍ତ୍ର ନୃପନ୍ତ ରେଚକୁ । ୧ ।

—ଛ—

୧ ପୁଚ୍ଛ—ସ୍ପୃଷ୍ଟିକ, ଉଲ୍ଲୁକ, ଦୃଷ୍ଟନୀଡ଼ା ନମ୍ର୍ମଳ,
ଗୁଚ୍ଛ—ଦ୍ୱାର, ସ୍ତମ୍ଭ, ସ୍ତବକ, ଭୂଷଣ,
୨ ପୁଚ୍ଛ—ଲାଙ୍ଗୁଳ, କେକୀରୂଡ଼, ଛଟା,

—ଜ—

୧ ଜ୍ୟା—ଆକାଶ, ସରସ୍ୱତ୍ତା, ସବନ, ପିଶାଚ ପୃଥିବୀ
ଅଜ—ଛାଗ, ହର, ହର, ବ୍ରହ୍ମା, ସାର—କାଳପଂ ବସ୍ତ୍ର,
ନୃପନ୍ତ, ରେଚ,

Digitized by srujanika@gmail.com

ଅବ୍‌ଜ ଧନ୍ୱନ୍ତଶ୍ଚ ହ୍ୱାଞ୍ଜଳ ଚନ୍ଦ୍ରମା
ଶଙ୍ଖ ବଜ୍ର ପଦ୍ମେଷ୍ଟକ୍ତ,
କଞ୍ଜ କେଶ ବରଞ୍ଚି ପୀଯୁଷ ପଦ୍ମକୁ
କଜା ପଦ୍ମତରେ ଉକ୍ତ । ୬ ।
କୁଜନରକାପୁର ମଙ୍ଗଳ ଗ୍ରନ୍ଥ
କୁବ୍‌ଜ ରଡ଼ୁର ବୃଷକ,
ଗୁଞ୍ଜକାଇଁଚ ପଟ୍ଟଙ୍କ ଯେ କଳହ
ଧ୍ୱନାକ ସେନତ ଲେକ । ୩ ।
ଦ୍ୱିଜ ବ୍ରାହ୍ମଣ କ୍ଷତ୍ରିୟ ବୈଶ୍ୟଦନ୍ତ
ପକ୍ଷୀକୁ କଦନ୍ତ ବୁଧେ,
ରଜ ରେଣୁପୃଷ୍ଠ ପର୍ବତ ବ୍ରଜ ଷେ
ଗୋଷ୍ଠାଳେ ସମୁଦ୍ରେ ବୁଧେ । ୪ ।

---

୨ ଅବ୍‌ଜ—ଧନ୍ୱନ୍ତଶ୍ଚ—ଆୟୁର୍ବେଦକର୍ତ୍ତା, ହ୍ୱାଞ୍ଜଳ, ଚନ୍ଦ୍ରମା, ଶଙ୍ଖ, ବଜ୍ର, ପଦ୍ମ ଏହାଛଡ଼ା, ଆଉରି କେତେକ ଜଳରୁ ଜାତ ହୋଇଅଛନ୍ତି ।
କଞ୍ଜ—କେଶ, ବରଞ୍ଚି, ପୀଯୁଷ, ପଦ୍ମ,
କଜା—ପଦ୍ମତ

୩ କୁଜ—ନାରକାପୁର, ମଙ୍ଗଳଗ୍ରନ୍ଥ,
କୁବ୍‌ଜ—ରଡ଼ୁ, ଗଜୁରବୃଷ,
ଗୁଞ୍ଜ—କାଇଁଚ, ପଟ୍ଟଙ୍କ, କଇଁ, ଧ୍ୱନ

୪ ଦ୍ୱିଜ—ବ୍ରାହ୍ମଣ, କ୍ଷତ୍ରିୟ, ବୈଶ୍ୟ, ଦନ୍ତ, ପକ୍ଷୀ, ବ୍ରାହ୍ମଣାଦି ୩ ଜଣଙ୍କର ଜାତକର୍ମ ବଧ୍ୟଅଛି । ଦନ୍ତ ଓ ପକ୍ଷୀ-ମଧ୍ୟ ଦୁଇଥର ଜାତତ୍ୱ ।
ରଜ—ରେଣୁ, ପର୍ବତ,
ବ୍ରଜ—ଗୋଠାଳ, ସମୂହ,

Digitized by srujanika@gmail.com

କାମ୍ବୋଜ ହସ୍ତୀ ଘୋଟକ ଦେଶଭେଦେ
ଶଙ୍ଖ ବଶେଷରେ ଅଛି,
କରଜ ନଖରେ ଶାଳ୍ମଳୀ ବୃକ୍ଷରେ
ପୁନର୍ଭବକୁ ବୋଲଛି । ୫ ।

ଗିରଜ ଅଭ୍ରରେ ଶୈଳଜ ଗିରିଜା
ଉମା ମାତୁଳଙ୍କ ଦେବ,
ଧର୍ମଜ ସମ ବୁଦ୍ଧ ଯୁଧିଷ୍ଠିର
ଏହ୍ନ ତନଙ୍କୁ କହିବ । ୬ ।

ଭରଦ୍ୱାଜ ବ୍ୟାଘ୍ର ପକ୍ଷୀ ମୁନଏ
ଦ୍ରୋଣକୁ ବୋଲିବ ପୁଣ,
ଭୃଙ୍ଗଜ ବୋଲ ପକ୍ଷୀ ଭେଦେଭରୁ-
ଭେଦେ ଭ୍ରମରକୁ ଘେନ । ୭ ।

ଯକ୍ଷ ଯଜ ବୋଲ କୁବେର ଚନ୍ଦ୍ରକୁ
ଚକ୍ରବର୍ତ୍ତୀ ନରେଶକୁ,
ମୁନ ଭେଷଜ ଅଗସ୍ତି ହରିତକୀ
ଜାଣେନ୍ତୁ କହେ ଜାଣକୁ । ୮ ।

---

* କାମ୍ବୋଜ—ହସ୍ତୀ, ଅଶ୍ୱ, ଦେଶଭେଦେ, ଶଙ୍ଖ
କରଜ—ନଖ, ଶାଳ୍ମଳୀବୃକ୍ଷ, ପୁନର୍ଭବ,

୬ ଗିରଜ—ଅଭ୍ର, ଗିରଜାଦ୍ରବ୍ୟ ବଶେଷ
ଗିରିଜା—ଉମା, ମାତୁଳଙ୍କ
ଧର୍ମଜ—ସମ, ବୁଦ୍ଧ, ଯୁଧିଷ୍ଠିର,

୭ ଭରଦ୍ୱାଜ—ବ୍ୟାଘ୍ର, ପକ୍ଷୀଭେଦ, ମୁନ ଦ୍ରୋଣ,
ଭୃଙ୍ଗଜ—ପକ୍ଷୀଭେଦ, ବୃକ୍ଷଭେଦ, ଭ୍ରମର,
ଭୃଙ୍ଗରାଜ - ଶାକବଶଷ,

୮ ଯକ୍ଷରାଜ—କୁବେର, ଚକ୍ରବର୍ତ୍ତୀ, ଚନ୍ଦ୍ର, ନୃପତି,
ମୁନଭେଷଜ—ଅଗସ୍ତି, ହରିତକୀ,

Digitized by srujanika@gmail.com

—ଝ—

ଝଂଝା ବୋଲ କହ୍ନ ଧ୍ୱନ୍ୟବଶେଷକୁ
ପୁଣି ପବନ ଭେଦକୁ,
ଅମ୍ବୁଜ କଣ ଦର୍ପଣ ଠାରେ ଦେଇ
ପୁଣିଝଂଝା ଶବଦକୁ । ୧ ।
ଉପଇନ୍ଦ୍ର ଭଞ୍ଜ ବୀରବର କଣ୍ଡେ
ବର୍ଣ୍ଣର ଝାନ୍ତ ପଦକୁ । ୨ ।

—ଞ—

ଆଜ୍ଞା ବୋଲ ଅବ- ଧାନକୁ ସନ୍ଦେଶେ
ବଭୂତ୍ତକୁ ପ୍ରୟୋଜନେ,
ସଞ୍ଜ୍ଞା ବୋଲନ୍ତି ନାମକୁ ଗାୟତ୍ରୀକୁ
ରବ ପଡ଼ାକୁ ଚେତନେ । ୧ ।
ଅଜ୍ଞ ବୋଲ ଜଡ଼ ମୂର୍ଖକୁ ରଙ୍ଗୀକୁ
ରଙ୍ଗପତ୍ନୀ ସ୍ପର୍ଶ ଭ୍ରଷ୍ୟ,
କୃତଜ୍ଞ କୁକୁର ମର୍ଯ୍ୟାଦା ସଜ୍ଞ
ଶିବ ବୁଧକର ଦେଜା । ୨ ।

---

୧ ଝଂଝା—ଧ୍ୱନି ବଶେଷ, ପବନ ଭେଦ, ଜଳକଣା ବର୍ଷଣ ଏହା ଉପେନ୍ଦ୍ର ଭଞ୍ଜ କହିଅଛନ୍ତି ।

—ଞ—

୧ ଆଜ୍ଞା—ଅବଧାନ, ସନ୍ଦେଶ, ବଭୂତ୍ତ, ପ୍ରୟୋଜନ,
ସଂଜ୍ଞା—ଗାୟତ୍ରୀ, ରବପତ୍ନୀ, ଚେତନା,

୨ ଅଜ୍ଞ—ଜଡ଼, ମୂଢ଼, ମୂର୍ଖ,
ରାଙ୍ଗୀ—ଗଣୀ, ରଜପତ୍ନୀ, ସ୍ପର୍ଶଭ୍ରଷ୍ୟା
କୃତଜ୍ଞ,—କୁକୁର, ମର୍ଯ୍ୟାଦା,
ସଜ୍ଞ—ଶିବ, ବୁଧ,

Digitized by srujanika@gmail.com

ଯଜ୍ଞ ଯାଗ କହ୍ନ ଅଶ୍ୱାସ୍ଥ ସିଦ୍ଧି କୁ
ରାଜ୍ଞନ୍ ପ ଭୂପତ୍ତକୁ,
କହ୍ନଇ ଜ୍ଞପେନ୍ଦ୍ର ଭଞ୍ଜ ବୀରବର
ଓ ବର୍ଣ୍ଣି ଅନ୍ୟଶବ୍ଦକୁ । ୩ ।

—ଃ—

କୋଟୀ ସଂଖ୍ୟା କହ୍ନ ଧନୁ ଅଗ୍ରରେ ଯେ
ଘଃପିଣ୍ଡ କୁମ୍ଭନାମ,
ପଃ ବୋଲ କହ୍ନ ଚଃପଃ ବହ୍ନୁ
ପିଆଳ ଦ୍ରୁମେ ଘୋଷମ । ୧ ।
ପଃ ଚତୁର ନଗ୍ରୋଗ ଦକ୍ଷବୋଲ
ଘାଷାଣ ପଃଳାଳ ଲତା,
ଓଃ ମାଗଧ ସେନାପତ୍ତ ସଂଜ୍ଞରେ
ଘାମର ଦ୍ୱୟ ବ୍ୟକତା । ୨ ।

---

୩ ଯଜ୍ଞ—ଯାଗ, ଅଶ୍ୱାସ୍ଥସିଦ୍ଧି,
ରାଜ୍ଞ—ନ୍ ପ, ଭୂପତ୍ତ,

—ଃ—

୧ କୋଟୀ—ସଂଖ୍ୟା, ଧନୁର ଅଗ୍ରଭାଗ,
ଘଃ—ପିଣ୍ଡ, କୁମ୍ଭ
ଚଃପଃ—ଚଃପଃ, ପିଆଳଦ୍ରୁମ, ବହ୍ନୁ,

୨ ପଃ—ଚତୁର, ନାଗ୍ରୋଗ, ଦକ୍ଷ, ଘାଷାଣ, ପଃଳାଳଲତା,
ଓଃ—ମାଗଧ, ସେନାପତ୍ତ,ଘାମର—ଦ୍ୱେଷ୍ଟା, ମୂର୍ଖ,

Digitized by srujanika@gmail.com

ବଃ ବୋଲ କର ବଃପ ଲବଣେ
ମୂର୍ତ୍ତିକେ ଖଦରେ ଲେଖା,
ସଃ। ଜଃ। କେଶର ଯେ ସ୍ତୁଃ ବୋଲି
ପ୍ରପଞ୍ଚରେ ଦ୍ୱିଏ ଯୋଖା । ୩ ।
ଅବଃ ଅଖିଳ ଗର୍ତ୍ତକୁ କ୍ଲପତ
ଆଜ୍ଞ କୁଡରକୁ ଯେନ,
ଅରଷ୍ଟ ଲସ୍ପୁନ ନମ୍ର କାଉକଙ୍କ
ମଧ୍ୟରେ ଗ୍ରଷଟମେ ବେନ । ୪ ।
କଉଃ ଘଜଦଣ୍ଡ କାକ କୁସୁମ୍ଭ
ନଦ୍ୟଙ୍ଗବେ ବାଦ୍ୟ ଭେଦେ,
କୁକୁଃ ନଷାଦ ଶ୍ରୁ ପୁସେ କଳ୍ପ
ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଚରଣାପୁଧେ । ୫ ।
ଚ୍ଚକଃ ସିନ୍ଧୁ ଲବଣ ଗିରିମଧ୍ୟେ
ଧାରଃ ଚାଉକା ଅଶ୍ୱି,
ଶୈଳାଃ ସିଂହ ଦେବଦଳ ଆବର
ଶୁକ୍ଳ ଅଣ୍ଠାରେ ଘ୍ରାଷ । ୬ ।

---

୩ ବଃ—ବଃପ, ଲବଣ, ମୂର୍ତ୍ତିକ ଖଦର,
ସଃ।—ଜଃ।, କେଶର,
ୟୁଃ—ପ୍ରପୁଞ୍ଜ, ନର୍ମଳ,

୪ ଅବଃ—ଅଖିଳ, ଗର୍ତ୍ତ, କ୍ଲପକ, କୁଡର,
ଅରଷ୍ଟ—ଲସ୍ପୁନ, ନମ୍ର, କାକ, କଙ୍କ, ମଧ୍ୟର, ଗ୍ରଷସ,

୫ କଉଃ—କାକ, ଘଜଦଣ୍ଡ, କୁସୁମ୍ଭ—ଲଲବର୍ଣ୍ଣ, ନଦ୍ୟଙ୍ଗବ,
ବାଦ୍ୟଃଭେଦ,

Digitized by srujanika@gmail.com

କରଦ୍ୱାଟ ପଦ୍ମ ସିଦ୍ଧାଂକନ ପୁଣି
ମଦନ ଦ୍ରୁମେ ପ୍ରକଟି,
କାମକୃଟ ବେଶ୍ୟା ପ୍ରିୟ ଦ୍ରବ୍ୟ ମରେ
ସବୁଠାରେ ଚଲିଛନ୍ତି । ୭ ।
ଗାଢ଼ ମୁଷ୍ଟି ଖଡ୍‌ଗ କୃପଣ ଯେ ପର-
ମୁଷ୍ଟ ପିକ ବାରନାସ୍ଥ,
ଶିପିବିଷ୍ଟ ଶିର ଖଳ ଦୁଷ୍ଟମଣି
ଟାନ୍ତ ଜପେନ୍ଦ୍ର ବରୁର । ୮ ।

—O—

କଣ୍ଠ ଗଳସନ୍ଥ - ଧ୍ୟାନେ ଦେବାଧ୍ୱରେ
ଧ୍ୱନ ମଦନ ପାଦପେ,
କାଷ୍ଠା ଦଗଦାରୁ ଦରଦ୍ରା ପ୍ରକର୍ଷ
ସ୍ଥାନ ମାନରେ ସ୍ୱରୂପେ । ୧ ।

---

୬ ଷଟ୍‌କୃଟ—ସିନ୍ଧୁ ଲବଣ, ଗିରି,
ଧାତ୍ରୀଟ—ଗୃତକ୍ଷୀ, ଅଶ୍ୱ,
ଶୈଳାଟ—ସିଂଦ୍ଧ, ଦେବଦଳ, ଶୁକ୍ଳ ଅଶ୍ୱ,
୭ କରଦ୍ୱାଟ—ପଦ୍ମ, ସିଦ୍ଧା*, କନ୍ଦ, ମଦନ, ଦ୍ରୁମ,
କାମକୃଟ—ବେଶ୍ୟା, ପ୍ରିୟ ଦ୍ରବ୍ୟ,
୮ ଗାଢ଼ମୁଷ୍ଟି—ଖଡ୍‌ଗ, କୃପାଣ,
ପରମୁଷ୍ଟ—ପିକ, ବାରନାସ୍ଥ,
ଶିପିବିଷ୍ଟ—ଖଳ, ଶିବ, ଦୁଷ୍ଟମଣି,

—O—

୧ କଣ୍ଠ—ଗଳ ସନ୍ଥ ଧାନ, ଦେବାଧ୍ୱର, ଧ୍ୱନ, ମଦନ, ପାଦପ
କାଷ୍ଠା—ଦଗ, ଦାରୁ, ଦରଦ୍ରା, ପ୍ରକର୍ଷ ସ୍ଥାନ,

Digitized by srujanika@gmail.com

ଜ୍ୟେଷ୍ଠ ଶ୍ରେଷ୍ଠଅଙ୍କ- ବୃଦ୍ଧ ମାସାନ୍ତରେ
ଜ୍ୟେଷ୍ଠାତାର ଗୃହଗୋଧା,
ମଧ୍ୟସ୍ଥ ପୁରୁଷେ ଧୂର୍ତ୍ତ ଧୂସ୍ତରକୁ
ଶଠ ଯେ ବୋଲନ୍ତି ବୋଧା । ୨ ।
କମଠ କଚ୍ଛପ ଘଣ୍ଟଭେଦେ ଅଞ୍ଜି
କମଁଠ ଶିଡ଼ଗ ଚ ରୁଙ୍କି,
କଳକଣ୍ଠ ଡ଼ଏ କଳଧ୍ୱନି ପୁଣି
ଡଂସ ଘାଗ୍ରବଡ ପିକ । ୩ ।
କାଳକଣ୍ଠ ଶିବ ଦାତ୍ୟୁହ ମଯୂର
କଳବଙ୍କ ଖଞ୍ଜାଘ୍ରିଟ,
କାଳପୃଷ୍ଠ କଙ୍କ- ପକ୍ଷୀ କଣ୍ଡୁ ଧନୁ
ଠାରେ ଏ ଶବ୍ଦ ପ୍ରକଟ । ୪ ।
ଜନ୍ତୁଶଠ ବୋଲ ଜମ୍ବୀରେ କପିତଥି
ନାଗରଙ୍ଗେ କମଁରଙ୍ଗେ,
ହାରକଣ୍ଠ ଶିବ ହାର ଯନ୍ତ୍ରଗଳ
ଭଞ୍ଜିକହେ ଠାନ୍ତ ବଗେ । ୫ ।

---

୨ ଜ୍ୟେଷ୍ଠ—ଶ୍ରେଷ୍ଠ, ଅତିବୃଦ୍ଧ, ମାସ,
ଜ୍ୟେଷ୍ଠା—ଭାଦ୍ରର ଏକନାମ ଅଟେ ।
ଶଠ—ଗୃହଗୋଧା, ମଧ୍ୟସ୍ଥ ପୁରୁଷ, ଧୂର୍ତ୍ତ ଧୂସ୍ତର,

୩ କମଠ—କଚ୍ଛପ, ଘଣ୍ଟଭେଦ,
କମଁଠ—ଶିଡ଼ଗ, ଚରୁଙ୍କ,
କଳକଣ୍ଠ—କଳଧ୍ୱନି, ଡଂସ, ଘାଗ୍ରବଡ, ପିକ,

୪ କାଳକଣ୍ଠ—ଶିବ, ଦାତ୍ୟୁହ, ମଯୂର, କାଳବଙ୍କ, ଖଞ୍ଜାଘ୍ରିଟ ।
କାଳପୃଷ୍ଠ—କଙ୍କପକ୍ଷୀ, କଣ୍ଡୁ, ଧନୁ,

୫ ଜନ୍ତୁଶଠ—ଜମ୍ବୀର, କପିତ୍ଥ, ନାଗରଙ୍ଗ, କମଁରଙ୍ଗ,
ହାରକଣ୍ଠ—ପିକ, ହାର, ଯନ୍ତ୍ର, ଗଳ,

Digitized by srujanika@gmail.com

—ଡ଼—

କାନ୍ତ ସ୍ତମ୍ଭଚନ୍ଦ୍ର ସ୍କନ୍ଦ ବାଣମାର
ଅଶ୍ୱବୃନ୍ଦେ ସ୍ତବଉଁଅ,
ମ୍ରୁଡ଼ାକେଳ ବଜ୍ଞା- ନଦେ କୁଣ୍ଡ ଜଳା-
ଶସ୍ୟରେ ଜାରଜେବଅ । ୧ ।

କୁଣ୍ଡୀ କମଣ୍ଡଳୁ ନଗ୍ନକୁ ଖୋଡ଼ପେ
ଖୋଟ ବଗ୍ଦଡ ଭୁଜାନ୍ତ,
ଗୁଡ଼ ଇକ୍ଷୁରସ ଗଜ ସନାଢ୍ୟ ପେ
ପାଣ୍ଡୁକୁ ପୁଣି କଥିଚ । ୨ ।

ଚଣ୍ଡୀ କୋପ ନାଶ୍ୟ ଜମା ମୁଣ୍ଡ ଘଉ
ଦୈତ୍ୟାନ୍ତରେ ଶିରେ ଘୃଷି,
ଚଣ୍ଡ ଚଣ୍ଡ ଦୈତ୍ୟ ଅଛୁ ରଣ୍ଡାବଧ୍
ବଧବା ଲଢାଏ ଘୋଷି । ୩ ।

---

୧ କାନ୍ତ – ସ୍ତମ୍ଭ, ଉରୁ, ସ୍କନ୍ଧ, ବାଣ, ମାର, ଅଶ୍ୱବୃନ୍ଦ,
ମ୍ରୁଡ଼ା—କେଳ, ବଜ୍ଞାନ,
କୁଣ୍ଡ—ଜଳାଶସ୍ୟ, ଜାରକ,

୨ କୁଣ୍ଡୀ—କମଣ୍ଡଳୁ, ନଗ୍ନ,
ଖୋଡ଼—ଖୋଟ, ବଗ୍ଦଡ, ଭୁଜାନ୍ତ,
ଗୁଡ଼—ଇକ୍ଷୁରସ, ଗଜ, ସନାଢ୍ୟ, ପାଣ୍ଡୁ

୩ ଚଣ୍ଡୀ—କୋପନାଶ୍ୟ, ଜମା,
ମୁଣ୍ଡ—ଘଉ, ଦୈତ୍ୟାନ୍ତର, ଶିର ମୁଣ୍ଡନାମା ଗ୍ରହସକୁ କାଳୀ
ମାରିଥିଲେ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ମାର୍ତ୍ତଣ୍ଡ ସ୍ପର୍ଦ୍ଧି ଅଦ୍ଧ ମାର୍ଗ ମଣ୍ଡଳ
ଅଦ୍ଧ ଭେଦେ ଚଣ୍ଡବାଡ଼,
ଜପେନ୍ଦ୍ର କଢେ ଡାନ୍ତ ରତ୍ନ ଅନଳ
ଖର୍ ଖର ଦେବତାଡ଼ । ୮ ।

—ଡ଼—

ଗଡ଼ ବୋଲ ବର ଦାସ୍ୟକୁ ଗୃଦ୍ୟକୁ
ସୁଦୃଢ଼କୁ ନବଡ଼କୁ,
ଦୃଢ଼ ବୋଲବ ସ୍ଥୂଳକୁ ନଚାନ୍ତକୁ
ଘାଡ଼କୁ ବଳବନ୍ତକୁ । ୧ ।
ଆଷାଢ଼ ବୃଦ୍ଧୀ ଦଣ୍ଡମାସେ କହୁଛୁ
ପୁଣି ମଳମ୍ବୁ ପଦ୍ଧତ,
ଅଧୂଡ଼ା ଇଶ୍ୱର କୃତ ସପତ୍ନୀ ଯେ
ଘାରବର କଢେ ଡାନ୍ତ । ୨ ।

---

୮ ମାର୍ତ୍ତଣ୍ଡ—ସୂର୍ଯ୍ୟ, ଅଦ୍ଧ, ମାର୍ଗ, ମଣ୍ଡଳ,
ଚଣ୍ଡବାଡ଼—ଅଦ୍ଧ— ପଦ୍ଧତି,
ଦେବତାଡ଼—ରତ୍ନ, ଅନଳ, ଖର୍ଖର,

—ଡ଼—

୧ ଗଡ଼—ବର ଦାସ୍ୟ, ଗୃଦ୍ୟ,
ସୁଦୃଢ଼—ନବଡ଼
ଦୃଢ଼—ସ୍ଥୂଳ, ନଚାନ୍ତ, ଘାଡ଼, ବଳବନ୍ତ,
୨ ଆଷାଢ଼—ବୃଦ୍ଧି, ଦଣ୍ଡ, ମାସ, ମଳମ୍ବୁ ପଦ୍ଧତ,
ଅଧୂଡ଼ା—ଇଶ୍ୱରକୃତ, ସପତ୍ନୀ

Digitized by srujanika@gmail.com

—ଣ—

ଅଣୁ ସୂକ୍ଷ୍ମ ବହୁ ବଶେଷ ଯେ କର୍ଣ୍ଣ
ଶୃଙ୍ଗ କୁନ୍ତୀ ଜ୍ୟେଷ୍ଠସ୍ୱତ,
କଣା·ପିପ୍‌ଳଳୀ ଯେ ଜାରକ ମଷ୍ଟିକା
କୁମ୍ଭୀରେ ପୁଣି ଜଳଜନ୍ତୁ । ୧ ।
କୃଷ୍ଣ କେଶବ ଅର୍ଜୁନ କାକବ୍ୟାସ
ମାଳବର୍ଣ୍ଣ ଯେ ମଞ୍ଜୁଚ,
କୃଷ୍ଣା ଦ୍ରୌପଦୀ ପୁଣି ଦ୍ରାକ୍ଷା ପିପ୍‌ଳଳୀ
ଲୌହରେ ହେବ ସୁସଜ୍ଜ । ୨ ।
ଗୁଣ ମୌର୍ବୀ ସୁବ- ବେକ ଶୁକ୍ଳବର୍ଣ୍ଣ
ଆଦ୍ୟ ଯେ ଶବ୍ଦ ଇନ୍ଦ୍ରିୟ,
ବଷ୍ଣୁ ଅର୍ଜ୍ଜୁନ ଯେ ବାସବ ପଦରେ
ପ୍ରଯୋଗ କର ବଷ୍ଣୁଜ୍ଞ । ୩ ।
ଦ୍ରୋଣ କୃପୀକ ଯେ କୃତୀପତ୍ତ କାକ
ଦ୍ରୋଣୀ କାପ୍ୟାୟୁ ବାହ୍ଲିକ,
ଅଶ୍ୱତ୍ଥାମା ପିକ ପର୍ଣ୍ଣ ଯେ କଂଶୁକ
ପତ୍ରକୁ ପତ୍ରକୁ ଘୋନ୍ଧ । ୪ ।

---

୧ ଅଣୁ—ପୃଷ୍ଠ, ବହୁ, ବଶେଷ,
କର୍ଣ୍ଣ—ଶୃଙ୍ଗ, କୁନ୍ତୀ ଜ୍ୟେଷ୍ଠ ସୁତ,
କଣା—ପିପ୍‌ଳଳୀ, ଜାରକ, ମଷ୍ଟକା, କୁମ୍ଭୀର୍ଚ୍ଚ,
୨ କୃଷ୍ଣ— କେଶବ, ଅର୍ଜ୍ଜୁନ, କାକ, ବ୍ୟାସ, ମାଳବର୍ଣ୍ଣ, ମଞ୍ଜୁଚ,
କୃଷ୍ଣା— ଦ୍ରୌପଦୀ, ଦ୍ରାକ୍ଷା, ପିପ୍‌ଳଳୀ, ଲୌହ,
୩ ଗୁଣ— ମୌର୍ବୀ, ସୁବବେକ, ଶୁକ୍ଳବର୍ଣ୍ଣ, ଆଦ୍ୟଶବ୍ଦ, ଇନ୍ଦ୍ରିୟ
ବଷ୍ଣୁ -- ଅର୍ଜ୍ଜୁନ, ବାସବ,

Digitized by srujanika@gmail.com

ପ୍ରାଣ ଜୀବଜଳ ମନ୍ଥୁତ ବାଣୀ ଯେ
ବଚନ ସରସ୍ୱତ୍ତୀରେ,
କୀଣା ବଦ୍ୟୁତ ବଲ୍ଲକ୍ଷ ବୋଲଉଛି
ବାଣ ବଳୀ ସ୍ୱତ୍ତରେ । ୫ ।

ବୃଷ୍ଣି ପାଷାଣ୍ଡ ଚଣ୍ଡ ମେଷ ଯାଦବ
ବେଣୁ ବଂଶ ନୃପାନ୍ତରେ,
ବେଣୀ କେଶ ବେଶେ ନଦୀ ଭେଦେ ଖଡ୍ୟାତ
ଖର ଖର ପାଦପରେ । ୬ ।

ମଣି ମୁକ୍ତାଦ ଶ୍ରେସ୍ଥବାଣ ସ୍ଥାଣୁରେ
ମାଳକଣ୍ଠ ମୁଣ୍ଡାବୃତ୍ତ,
ଆଦତ୍ୟ ଆଦତ୍ୟ ସାରଥି ରଙ୍ଗକୁ
ଅରୁଣ ବୋଲ ପ୍ରତ୍ୟୟ । ୭ ।

---

* ଦ୍ରୋଣ—ବୃଶ୍ଚିକ, କୃପୀପଙ୍ଖ, କାକ,
ଦ୍ରୋଣୀ—କାସ୍ତାମ୍ବୁ ବାହ୍ମା, ଅଶ୍ୱତ୍ଥାମା, ଟିକ
ପର୍ଣ୍ଣି—କଂଶୁକ, ପତ୍ର, ପକ୍ଷ,

* ପ୍ରାଣ—ଜୀବ, ଜଳ, ମନ୍ଥୁତ,
ବାଣୀ—ବଚନ, ସରସ୍ୱତ୍ତୀ,
କୀଣା—ବଦ୍ୟୁତ, ବଲ୍ଲକୀ,
ବାଣ—ବଳୀସ୍ୱତ୍ତ, ଶର,

* ବୃଷ୍ଣି—ଚଣ୍ଡ, ପାଷାଣ୍ଡ, ମେଷ, ଯାଦବ,
ବେଣୁ—ବଂଶ—ବାଉଁଶ, ନୃପାନ୍ତର, ବେଣୁ ରଜାଥିଲେ,
ବେଣୀ—କେଶ ବେଶ, ନଦୀଭେଦ, ଖରଖର ପାଦପ,

Digitized by srujanika@gmail.com

ଇନ୍ଦ୍ରାଣୀ ଶଚୀ ବରୁଣ କାମିନୀ ଯେ
ସିନ୍ଧୁବାର ବୃକ୍ଷେ ସିଦ୍ଧ,
କରୁଣା କୃପା ବୃକ୍ଷଭେଦେ କରୁଣ
ରସେ ସ୍ତୋଦନରେ ବଧ୍ୟ ।୮।

କରଣ ହେତୁ କର୍ମରେ କାପ୍ତସ୍ଥରେ
ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ଷେତେ ବସ୍ତ୍ରାଦି,
କଲ୍ୟାଣ ଅକ୍ଷପ୍ତ ମଙ୍ଗଳ ସ୍ତବର୍ଣ୍ଣ
ଏ ତିନ ଠାରେ ସଂପାଦ ।୯।

କରେଣୁ କାଞ୍ଚି ପୋଷାଦ୍ତୀ କାମିନ୍ଦ
କୃପାଣ ଖଡ୍ଗ ଛୁରିକା,
ଗୋକର୍ଣ୍ଣ ଅଶ୍ୱାନ୍ତରେ ସପେଁ ମୁଖରେ
ପ୍ରପ୍ତୋଚ କରିବ ଏକା ।୧୦।

---

୭ ଫଣି—ମୁକ୍ତାଦ ଶ୍ରେଷ୍ଠରତ୍ନ, ଶ୍ରେଷ୍ଠକଥା,
ସ୍ଥାଣୁ—ମାଳଜଣ୍ଟ, ମୁଣ୍ଡାଭୁକ୍ଷ,
ଅରୁଣ—ଆଦ୍ଦତ୍ୟ, ଆଦ୍ଦତ୍ୟ ସାରଥି, ଲାଲବର୍ଣ୍ଣ,
୮ ଇନ୍ଦ୍ରାଣୀ—ଶଚୀ, ବରୁଣ କାମିନୀ, ସିନ୍ଧୁବାର ବୃକ୍ଷ
କରୁଣା—କୃପା, ବୃକ୍ଷଭେଦ,
କରୁଣ—ରସ, ରଦନ,
୯ କରଣ—କର୍ମ, କାପ୍ତସ୍ଥ, ଇନ୍ଦ୍ରିୟ, ବସ୍ତ୍ର, ଷେତ୍ର,
କଲ୍ୟାଣ—ମଙ୍ଗଳ, ଅକ୍ଷପ୍ତ, ସ୍ତବର୍ଣ୍ଣ,
୧୦ କରେଣୁ—କାଞ୍ଚି, ପୋଷାଦ୍ତୀ କାମିନ୍ଦ,
କୃପାଣ—ଖଡ୍ଗ, ଛୁରିକା,
ଗୋକର୍ଣ୍ଣ—ଅଶ୍ୱାନ୍ତର, ସପେଁ, ମୁଖ,

Digitized by srujanika@gmail.com

ଉତ୍ତରଣି ସବ୍ୟଜା କୁମାରୀ ନାବ ଯେ
ଦକ୍ଷିଣ ଦଗ ନାପୁକେ,
ନଦ୍ଦାଣ ମୋକ୍ଷ ସମଞ୍ଜସ ନବ୍ଭନ୍ତ
ସଂଗ୍ରାମେ ବୋଲନ୍ତି ଲୋକେ । ୧୧ ।
ବରୁଣ ଉତ୍ତରଶାକ ଉତ୍ତର ପଶ୍ଚିମ
ଦଗପ୍ରଭ ଯେ ପ୍ରକାର,
ବାରଣ ନିଷେଧ ଗଜରେ କରଣ
କନ୍ୟାଦଙ୍କ ସ୍ୱୟମ୍ବର । ୧୨ ।
ପ୍ରାଚୀର ଆଦ୍ଦର ବ୍ରାହ୍ମଣ ଯେ ବେଦ-
ଘୋଗର୍ଜ୍ଜି ଘୋନଦୁଇ,
ବାରୁଣୀ ଦୁଦ୍ଦା ପଶ୍ଚିମ ଦଗପୁଣି
ମଧ୍ୟରେ ଏଣଇ କହି । ୧୩ ।
ରମଣ ପଥୋଳ ଧବପକ୍ଷୀ କପି
ଭେଦରେ ବୋଲନ୍ତି ଜାଣ,
ଲକ୍ଷ୍ମଣ କଳଙ୍କ ଦୁଯୋଧନ ପୁତ୍ର
ଘମଭ୍ରାଚ ଠାରେ ଭଣ । ୧୪ ।

---

୧୨ ଉତ୍ତରଣି—ସବ୍ୟଜା, କୁମାରୀ, ନାବ, ଦକ୍ଷିଣ ଦଗନାପୁକ,
ନଦ୍ଦାଣି—ମୋକ୍ଷ, ସମଞ୍ଜସ, ନବ୍ଭନ୍ତ, ସଙ୍ଗମ,
୧୨ ବରୁଣ—ଉତ୍ତ, ଶାକ, ଉତ୍ତର, ପଶ୍ଚିମ ଦଗପଞ୍ଚ, ପ୍ରାକାର,
ବ ଣ—ଦ୍ରସ୍ତୀ ନିଷେଧ,
ବରଣ—ସ୍ୱୟଂବର, ପ୍ରାଚୀର,
୧୩ ବ୍ରାହ୍ମଣ—ବେଦଲାଗ, ଦ୍ରିଜ,
ବାରୁଣୀ—ପଶ୍ଚିମବଗ, ଦୁଦ୍ଦା,
୧୪ ରମଣ—ପଥୋଳ, ଧବ, ପକ୍ଷୀ, କପି,
ଲକ୍ଷ୍ମଣ—କଳଙ୍କ, ଦୁଯୋଧନପୁତ୍ର, ଘମଭ୍ରାଚ,

Digitized by srujanika@gmail.com

ଲକ୍ଷଣା କୁରୁରଜ- ପୁଂଶୀ ସାରସା
ଅଷ୍ଟପାଃ ବଂଶୀ ଏକ,
ଶ୍ରୀପର୍ଣ୍ଣୀ ଗନ୍ଧାର ପଦ୍ମ, ଅଗ୍ନିମନ୍ଥ
ତିନିକୁ ବୋଲନ୍ତି ଲୋକ । ୧୫ ।
ପୃଷେଣ ବସ୍ତ୍ରୁ- ବାନର ବୈଦ୍ୟେକଳ୍ପ
ହରଣ ମୃଗ ପାଣ୍ଡର,
ହରଣୀ ଇସ୍ତ୍ରୀ କନକ ପ୍ରତିମାକୁ
ହରଣୀ ବୋଲନ୍ତି ସୁର । ୧୬ ।
ନାଗପୃଣ ଡାମୋ- ଦର ଶତାବରୀ
ନାଗପୃଣୀ ଯେ ଗଜଘ୍ନ,
ସମୀରଣ ପାନ୍ଥ ପବନ ଏ ଶାନ୍ତ
ଉପେନ୍ଦ୍ର କହେ ବଗୁର । ୧୭ ।

---

୧୫ ଲକ୍ଷଣା—କୁରୁରଜ ପୁଂଶୀ, ସାରସା, ଅଷ୍ଟପାଃ ବଂଶୀର ଏକ,
ଶ୍ରୀପର୍ଣ୍ଣୀ—ଗନ୍ଧାର, ପଦ୍ମ, ଅଗ୍ନିମନ୍ଥ,

୧୬ ପୃଷେଣ—ବାନର ବୈଦ୍ୟ, ବସ୍ତ୍ରୁ,
ହରଣ—ମୃଗ, ପାଣ୍ଡର,
ହରଣୀ—ଇସ୍ତ୍ରୀ, କନକ ପ୍ରତିମା, ସୁର,

୧୭ ନାଗପୃଣ—ଡାମୋଦର, ଶତାବସ୍ତ୍ର,
ନାଗପୃଣୀ—ଗଜଘ୍ନ,
ସମୀରଣ—ପବନ, ପାନ୍ଥ,

Digitized by srujanika@gmail.com

—୫—

କର୍ତ୍ତୃ କାରକ ପରମେଶ୍ୱୀ ଈଶ୍ୱରେ
ପଞ୍ଚ ମୁନରେ ବ୍ୟକତ,
କାନ୍ତ ଶୋଭାପ୍ରିପ୍ତ କାନ୍ତା ଶୋଭମାପ୍ତ
କାମିନୀ ଠାରେ ଉକତ । ୧ ।
କ୍ଷିତ ନବାସ ମନ୍ଦାକାର୍ତ୍ତି ପ୍ରାସାଦ
ସଶକାନ୍ତି ଶୋଭବର୍ତ୍ତୁ,
କେତୁ ଚଡାକା ଗ୍ରହ ଭେଦଚେତ ଯେ
ଗମନ ମୋକ୍ଷ ସୁଜ୍ଞାନ । ୨ ।
ଦନ୍ତ ଗିରି ଶୃଙ୍ଗ କୁଞ୍ଜ ଦଶନ ଯେ
ଦନ୍ତ ଦୈତ୍ୟ ମାତ ଖଣ୍ଡନ,
ପ୍ରୀତ ପ୍ରେମଯୋଷା ରତ୍ତପୁର ପତ୍ନୀ
ମୁଦରେ ଦୁଏ ପ୍ରଧାନ । ୩ ।

---

୧ କର୍ତ୍ତୃ—କାରକ, ପରମେଶ୍ୱୀ, ଈଶ୍ୱର, ପଞ୍ଚ, ମୁନ,
କାନ୍ତ—ଶୋଭା; ପ୍ରିପ୍ତ,
କାନ୍ତ—କାମିନୀ, ଶୋଭମାପ୍ତ,
୨ କ୍ଷିତ—ମନ୍ଦା, ନବାସ,
କୀର୍ତ୍ତି—ଯଶ, ପ୍ରାସାଦ,
କାନ୍ତ—ଶୋଭା, ବର୍ତ୍ତୁ
କେତୁ—ପତାକା, ଗ୍ରହଭେଦ, ଗମନ ମୋକ୍ଷ, ସୁଜ୍ଞନ,
୩ ଦନ୍ତ—ଗିରି, ଶୃଙ୍ଗ କୁଞ୍ଜ, ଦନେ,
ଦନ୍ତ—ଦୈତ୍ୟମାତ, ଖଣ୍ଡନ,
ପ୍ରୀତ ପ୍ରେମ, ମୋକ୍ଷ,
ରତ—ପୁର, କନ୍ଦର୍ପ ପତ୍ନୀ, ମୁଦ,

Digitized by srujanika@gmail.com

ମୀଚା ଲଙ୍ଗଳ ପଛତ ଭୂମିସ୍ପୃତା
ଗଙ୍ଗା ଶର୍କ୍ଷ ସାରଥି,
ମଗଧ ସ୍ପୃତ ସତ୍ୟ ଯୁଗ ପ୍ରଥମ
ମିଥ୍ୟା ପରରେ ପ୍ରବର୍ତ୍ତି । ୪ ।
ହସ୍ତକର କଷ୍ଟ କର କେଶ ବୃନ୍ଦ
ହସ୍ତା ହୋଇଣ ନଷ୍ଟହେ,
ଅମୃତ ସଙ୍ଗ ଶେଷ ଦୃତ ପିଯୁଷ
ଜଳ ମୋକ୍ଷରେ ପ୍ରବର୍ତ୍ତେ । ୫ ।
ଅନନ୍ତ ଅଶେଷ ଚନ୍ଦ୍ରଧର ଶେଷ
ଆକାଶ ଅନନ୍ତା ମଷ୍ଟି,
ବଶଲ୍ୟ କରଣୀ ଶାରବା ଦୂଙ୍କାକୁ
ଆବର ଅନନ୍ତା କହ୍ନ । ୬ ।
ଅଗସ୍ତ୍ୟ ବଙ୍ଗସେନ କୁମ୍ଭ ନନ୍ଦନ
ଜନ୍ମଉ ଉନ୍ମାଦ ମତ୍ତ,
ଧୁସ୍ତୂର କ୍ଷୁଦ୍ରବୃନ୍ଦ- କୃଯେ ଜନ୍ମଉ
ଏଥି ଜନ୍ମଦ ପ୍ରବର୍ତ୍ତ । ୭ ।

---

୪ ମୀଚା—ଲଙ୍ଗଳ ପଛତ, ଭୂମିସ୍ପୃତା, ଗଙ୍ଗା ସର୍କ୍ଷ, ସାରଥି, ମଗଧସ୍ପୃତ,
ସତ୍ୟ—ପ୍ରଥମଯୁଗ, ମିଥ୍ୟାପର,

୫ ହସ୍ତ—କର, କଷ୍ଟ, କେଶବୃନ୍ଦ,
ହସ୍ତା—ନଷ୍ଟହ ଅଶେଷ,
ଅମୃତ—ସଙ୍ଗ ଶେଷ, ଦୃତ, ପିଯୁଷ, ଜଳ, ମୋକ୍ଷ,

୬ ଅନନ୍ତ—ଅଶେଷ, ଚନ୍ଦ୍ରଧର, ଶେଷ, ଆକାଶ,
ଅନନ୍ତା—ମଷ୍ଟି, ବଶଲ୍ୟ କରଣୀ, ଶାରବା, ଦୂଙ୍କା

Digitized by srujanika@gmail.com

କରୁଚ ଭୁନମ୍ବ ମ୍ଳେଚ୍ଛ ଭେଦେ ଦୋଇ
କୃତାନ୍ତ ଯମ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ,
ଗୋପଚ୍ଚ ଶିବ ସ୍ୱାସ୍ଥର ନୃପ ବୃଷ
ବ୍ରଜରେ ଦ୍ରୁଏ ବଗ୍ୟାଚ । ୮ ।
ଜଗଚ୍ଚ ଭୁବନ ପୃଥ୍ୱୀ ଛନ୍ଦ ଭେଦେ
ଜଳରେ ପୃଷି ପ୍ରଧାନ,
ଜଯୁନ୍ତ ବୋଲଇ ଉରୁ ଭେଦ ଭଙ୍ଗ
ପତାକା ଇନ୍ଦ୍ର ନନ୍ଦନ । ୯ ।
ଜୀମୂତ ଚିଣ୍ଡ ଖଗ୍ଗ ଖଣ୍ଡ ଜଳଦ
ପୃଣି ଦ୍ରୁଏ ଧୃତ୍ତକର ।
ପାଦଚ୍ଚ ଗୋପାଳ- ପୃଥ୍ୱୀ ଶଲ୍ଲକୀ ଯେ
ଦୁର୍ଗାଠାରେ ମନୋହର । ୧୦ ।

---

୭ ଅବସ୍ତ୍ୟ—ବଙ୍ଗଦେଶ, କୁମୁନନ୍ଦନ,
ଜନ୍ମତ—ଜନ୍ମାଦମଚ୍ଚ, ଧୁସ୍ତୁର, ଷ୍ତ୍ରି, ବନ୍ଦ ଜନ୍ମାଦି,
୮ କରୁଚ—ଭୁନମ୍ବ, ମ୍ଳେଚ୍ଛଭେଦ,
କୃତାନ୍ତ—ଯମ,
ଗୋପଚ୍ଚ—ଶିବ, ସ୍ୱାସ୍ଥର, ନୃପ, ବୃଷ, ବ୍ରଜ,
୯ ଜଗଚ୍ଚ—ଭୁବନ, ପୃଥ୍ୱୀ, ଛନ୍ଦଭେଦ, ଜଳ,
ଜଯୁନ୍ତ—ଉରୁଭେଦ, ଭଙ୍ଗ, ପତାକା, ଇନ୍ଦ୍ରନନ୍ଦନ,
୧୦ ଜୀମୂତ-- ଚିଣ୍ଡ, ଖଗ୍ଗଖଣ୍ଡ, ଜଳଦ, ଧୃତ୍ତକର,
ପାଦଚ୍ଚ—ଗୋପାଳପୃଥ୍ୱି, ଶଲ୍ଲକୀ, ଦୁର୍ଗା,

Digitized by srujanika@gmail.com

ଭରତ ମୁନିଏ ନାଟ୍ୟ ଶାସ୍ତ୍ରେ ରମା-
ନୁଜ ଯେ ଦୌଡ଼ିଛନଯେ,
ଭରତ ଯୁଦ୍ଧଭେଦେ ବଦ୍ଧ ପ୍ରଭେଦେ
ଗ୍ରନ୍ଥଭେଦେ ପୁଣି ହୁଏ । ୧୧ ।
ଭାରଙ୍ଗା ଶାରଦା ବଚନ ମହଙ୍ଗା
ସାଣା ସିଚ୍ଛୁ ସ୍ନାନେ ଘ୍ରୁଚ୍ଚ,
ମରୁଡ ଦେବ ପମୀରଣ ରେବଙ୍ଗା
ତାର ଏକ ଦଳୀନାଶ୍ଚ । ୧୨ ।
ମାଡ଼ଭେଦେ ପୁଣି ରଜତ ରୌପ୍ୟ ଯେ
ହାରେ ଶୁକ୍ଳେ ବ୍ୟବସ୍ଥିତ,
ଇନ୍ଦ୍ର ବୃତେ ମୀନେ ମୃଗ କୁଙ୍କୁମ ଯେ
ବର୍ଣ୍ଣେ ଲଡା ଏ ଗ୍ରେହ୍ନିତ । ୧୩ ।
ଗ୍ରେହ୍ନିତ ଶବଦ ରଙ୍ଗଗୋ ଶୀଟ୍ଟେ ଯେ
କୁଙ୍କୁମରେ କୃଚନ୍ଦନେ,
ଶ୍ରାପନ୍ତ ଜ୍ଞଜା ଦଣ୍ଡ ପୁନ ଶୁଦ୍ଧାଶ୍ରି
ଅନ୍ତଃପୁର ଯୋଗୀମାନେ । ୧୪ ।

---

୧୧ ଭରତ—ନାଟ୍ୟ ଶାସ୍ତ୍ର ମୁନି, ରମାନୁଜ, ଦୌଡ଼ିଛନଯୁ,
ଭରତ—ଯୁଦ୍ଧଭେଦ, ଗ୍ରନ୍ଥଭେଦ, ବଦ୍ଧ ପ୍ରଭେଦ,

୧୨ ଭାରଙ୍ଗା—ଶାରଦା, ବଚନ,
ମହଙ୍ଗା—ସାଣା, ସିଚ୍ଛୁ ସ୍ନାନ,
ମରୁଡ—ଦେବ, ପମୀରଣ,
ରେବଙ୍ଗା—ଏକନକ୍ଷତ୍ର, ଦଳୀନାଶ୍ଚ, ମାଡ଼ଭେଦ,

୧୩ ରଜତ—ରୌପ୍ୟ, ହାର, ଶୁକ୍ଳ,
ଗ୍ରେହ୍ନିତ—ଇନ୍ଦ୍ରବୃତ, ମୀନ, ମୃଗ, କୁଙ୍କୁମବର୍ଣ୍ଣ ଲଡା ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ସଂଘାତ ବନ୍ଦ ମୂଢ଼ ନର କାନ୍ତରେ
ଘାତେ ଘାତକେ ରଚିତ,
ଦଶତ ଦଉ ପୀତ ବର୍ଣ୍ଣ ଦଶଣ
ଦୂବା ଦଶ ବର୍ଣ୍ଣେ ଯୁତ । ୧୫ ।
ଦମନ୍ତୀ ମଲ୍ଲୀକା କୃଳଟା ଅନଳ
ସ୍ଥାପନ ପାଶରେ ଘେନ,
ଦଶଟ ପକ୍ଷୀ ଭେଦରେ ମୁନଭେଦେ
କୈଟବେ ପ୍ରକାଶ ପୁନ । ୧୬ ।
ଶିବଦତ ଇନ୍ଦ୍ର ଗଦ ନାଗରଙ୍ଗ
ଲକୁର ନାଗ ସ୍ତଭେଦ,
କଳଧୌତ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ ରୌପ୍ୟ ଚନ୍ଦ୍ରକାନ୍ତ
ମଣି ଏକ ଯେ କୁମୁଦ । ୧୭ ।
ପାଣ୍ଡବତ ଗୋପ ଶିତ ନଖାଭେଦେ
କପୋତ ଲବଳ ଫଳ,
ପାଣଜାତ ପାଣ ଭଦ୍ର ସୁରତରୁ
ମନ୍ଦାରେ ପୁଣି ମଂଜୁଳ । ୧୮ ।

---

୧୪ ଲୋହିତ—ରଙ୍ଗ (ଲାଲ) ଗୋ, ଶୀର୍ପ କୁଙ୍କୁମ, କୁଚନ୍ଦନ,
ଶ୍ୟାମତ—ଦଶ, ବ୍ରଜା, ଶୁଦ୍ଧାନ୍ତ, ଅନ୍ତଃପୁର ଯୋଗୀ,
୧୫ ସଂଘାତ—ବନ୍ଦ, ମୂଢ଼, ନରକାନ୍ତର, ଘାତ, ଘାତକ,
ଦଶତ = ଦଶ, ପୀତବର୍ଣ୍ଣ,
ଦଶଣ – ଦୂବା, ଦଶବର୍ଣ୍ଣ,
୧୬ ଦମନ୍ତୀ—ମଲ୍ଲୀକା, କୃଳଟା, ଅନଳ ସ୍ଥାପନ ପାଶ,
ଦଶତ—ପକ୍ଷୀତ୍ୱଦ, ମୁନଭେଦ, କୈଟବ ପ୍ରକାଶ,
୧୭ ଶିବଦତ—ଇନ୍ଦ୍ରଗଜ, ପୂବଦ୍ଧର ଦନ୍ତୀ, ନାଗରଙ୍ଗ, ଲକୁରନାଗ,
କଳଧୌତ—ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ, ରୌପ୍ୟ, ଚନ୍ଦ୍ରକାନ୍ତମଣି, କୁମୁଦ,
୧୮ ପାଣ୍ଡବତ—ଗୋପ, ଶିତ, ନଖାତ୍ୱଦ, କପୋତ, ଲବଳଫଳ,
ପାଣଜାତ—ପାଣତ୍ୱଦ୍ର, ସୁରତରୁ, ମନ୍ଦାର, ମଂଜୁଳ,

Digitized by srujanika@gmail.com

ପୁଷ୍ପଦନ୍ତ ଦଗ- ଦନ୍ତୀ ଗନ୍ଧର୍ବ ଯେ
କୁଞ୍ଜତ କୁଟିଳ ପୃଷ୍ଠି,
ବୃକ୍ଷ ଗ୍ରେଗାନ୍ତର ଏମେ ଚାରିବର୍ଗ
ରାଜ୍ଞ ବୀରବର ଭଣି । ୧୯ ।

—ଥ—

ପାଥ ଅଗ୍ନି ଜଳ ପୃଥିବୀ ନୃପତ
ପୃଥୁଳ କୃଷ୍ଣଙ୍ଗରକେ,
ରଥ ଅବପୃବ ସ୍ୟନ୍ଦନ ବଙ୍ଗେପ
ବଥିପନ୍ତୀ ମାର୍ଗେ ଠିକେ । ୧ ।
ଅତଥି କୃଶ- ନନ୍ଦନ ଉପସ୍ଥିତ-
ଜନରେ ପୁଣି ପ୍ରସିଦ୍ଧ,
ଉପସ୍ଥ ଶେଫ ଯେ ସଦନ ମନ୍ଦିର
ଛୋଡ଼ଠାରେ ପୁଣିବଦ । ୨ ।

---

୧୯ ପୁଷ୍ପଦନ୍ତ—ଦଗଦନ୍ତୀ, ଗନ୍ଧର୍ବ, କୁଞ୍ଜତ, କୁଟିଳ ବୃକ୍ଷ, ଗ୍ରେଗାନ୍ତର

—ଥ—

୧ ପାଥ—ଅଗ୍ନି, ଜଳ, ପୃଥିବୀ, ନୃପତ, ପୃଥୁଳ, କୃଷ୍ଣଙ୍ଗର,
ରଥ—ସ୍ୟନ୍ଦନ, ଅବପୃବ,
ବଥି—ପନ୍ତି, ମାର୍ଗ,
୨ ଅତଥି—କୃଶନନ୍ଦନ, ଉପସ୍ଥିତ ଜନ,
ଉପସ୍ଥ—ଶେଫ, ମଦନ ମନ୍ଦିର, ଛୋଡ଼,

Digitized by srujanika@gmail.com

ପ୍ରଥମ ଶମ୍ଭୁ ପାଣ୍ଡବ ଦ୍ୱାରଜଳ
ମନ୍ମଥ କପିଥି କାମ,
ସିଦ୍ଧାର୍ଥ ଶାକ୍ୟ- ସ୍ପିଦ୍ର ଶିବ ସର୍ଷପ
ବଳବନ୍ତରେ ଯେ ଯେନ । ୩ ।
ଚକ୍ରରଥ ପୃଥ୍ୟ ଯଷ୍ଟ ଭେଦ ବାନ-
ପ୍ରସ୍ଥମଧୁକ ଛୁଆନ୍ତ୍ର,
ଚ୍ଛୁଙ୍ଗାପୁ ଆଶ୍ରମ ଏ ଆନ୍ତ ବର୍ଗକୁ
ଉପେନ୍ଦ୍ର ଭଞ୍ଜ କହନ୍ତ୍ର । ୪ ।

—ଘ—

କନ୍ଦ ସୂରଣ ମୂଳ ମେଘ କୁଦପେ
ଲତା ଏକ ସନ୍ତ୍ରଭେଦ୍ୟ,
ଗଦରୋଗ କୁଷ୍ଠ ଘ୍ନନ୍ତି ବଷହର
ଗଦା ଆୟୁଧେ ସଂଘାତ୍ୟ । ୧ ।

---

୩ ପ୍ରମଥ—ଶମ୍ଭୁ, ପାଣ୍ଡବ, ଦ୍ୱାରଜକୀ,
ମନ୍ମଥ—କାମ, କପିଥି,
ସିଦ୍ଧାର୍ଥ—କାମ, କପିଥି,
୪ ଚକ୍ରରଥ—ପୃଥ୍ୟ, ଯଷ୍ଟଭେଦ,
ବାନପ୍ରସ୍ଥ—ମଧୁକ, ଛୁଙ୍ଗାପୁ ଆଶ୍ରମ,

—ଘ—

୧ କନ୍ଦ—ସୂରଣମୂଳ, ମେଘ,
କୁଦ—ଲତାଭେଦ, ସନ୍ତ୍ରଭେଦ,
ଗଦ—କୁଷ୍ଠଘ୍ନ—କୁଷ୍ଠପୂଷ, ବଷହର, ରୋଗ,

Digitized by srujanika@gmail.com

ପ୍ରମାଦ ଅନୁଗ୍ରହ ଠାରେ ପୂର୍ଣ ଯେ
ପ୍ରସନ୍ନତାରେ ଘଟନ,
ମାକନ୍ଦ ସଦ୍ଭକାର ଧାଶୀ ନଗର
ଭେଦରେ ଅଛୁ ପ୍ରଧାନ । ୨ ।
କୁମୁଦ କୈରବ କାନ୍ତ କପି ଏକ
ପ୍ରମଦ ସମ୍ମଦ ମତ୍ତ,
ମୁକୁନ୍ଦ ନଧ୍ଦ ଏ ରତ୍ନଭେଦ ଅଛୁ
ବସ୍ତୁ ମୁକୁନ୍ଦରେ ଯୁ । ୩ ।
ଶରଦ ସମ୍ଭର ଷଡ଼୍ବନ୍ଦ ପୂଣି
ଚୁଚୁ ଭେଦରେ ଆବର,
ଅସ୍ଥାପଦ ଦ୍ରେମ ଶରଭ ମକଁଟ
ଶାରଫଳେ ଯୁକ୍ତକର । ୪ ।
କୁରୁଚନ୍ଦ ରତ୍ନ ଭେଦରେ ମୁସ୍ତକେ
କୁଲ୍ଥାଷ ହିଙ୍ଗୁଳ ବ୍ରିହ୍ନି,
ଭୋକ୍ତନଦ ରକ୍ତ- କଇଁ ରକ୍ତ ପଦ୍ମ
ରବରେ ଉକ୍ତ ହୁଅଇ । ୫ ।

---

୨ ଗଦା—ଆସ୍ତ୍ରଧ,
ପ୍ରମାଦ—ଅନୁଗ୍ରହ, ପ୍ରସନ୍ନତା, ଘଟନ,
ମାକନ୍ଦ—ସଦ୍ଭକାର, ଧାଶୀନଗର,
୩ କୁମୁଦ—କୈରବ, କାନ୍ତ, କପି,
ସମ୍ମଦ—ପ୍ରମଦ,
ମୁକୁନ୍ଦ—ବସ୍ତୁ, ମୁକୁନ୍ଦନଧ୍ଦ,
୪ ଶରଦ—ସମ୍ଭର, ଷଡ଼୍ବସ୍ତୁ, ଚୁଚୁଭେଦ,
ଅସ୍ଥାପଦ—ଦ୍ରେମ, ଶରଭ, ମକଁଟ, ଶାରଫଳ,

Digitized by srujanika@gmail.com

ଜନପଦ ଜାନ- ପଦପେଟେ କହ୍ନ
ଛମୋନୁଦ ଅଟ୍ଟି ଅକ୍ଟ,
ମଦ୍ଦାନାଦ କୁମ୍ଭ- କର୍ଣ୍ଣି ମୁଡେ ବଡ଼
ଧ୍ୱନକୁ କଡ଼ନ୍ତ ଲୋକ । ୬ ।
ମୁଚୁକୁନ୍ଦ ବୃକ୍ଷ- ଭେଦେ ଅଛୁ ମାନ-
ଧାତା ଛନପ୍ଥ ବଦ୍ଦଚ'
ମେଘନାଦ କହ୍ନ ରାବଣ କୁମର
ମପ୍ଥରେ ବରୁଣେ ସଚ । ୭ ।
ବସ୍ତ୍ରୁପଦ ନଭ ଛୀଗ୍ରେଦ ଯେ ବସ୍ତ୍ରୁ-
ପଦ୍ମା ବୋଲ୍ଲଇ ଜାହ୍ନଙ୍କ'
ଶତାନନ୍ଦ ମୁନି : ବସ୍ତ୍ରୁ ଦାନ୍ତବର୍ତ୍ତ
କଡେ ଭଞ୍ଜା ମଦ୍ଦାକବ । ୮ ।

---

୫ କୁରୁବନ୍ଦ —ରହ୍ନଭେଦ, ମୁସ୍ତକ, କୁଲ୍ଲାଷ, ଛଙ୍କୁଳ, ବ୍ରଣ୍ଣ
କୋକନନ୍ଦ—ରକ୍ତକଇଁ, ରକ୍ତପଦ୍ମ, ରବ,

୬ ଜନପଦ—ଜାନପଦ, ଦେଶ,
ଛମୋନୁଦ—ଅଟ୍ଟି, ଅକ୍ଟ,
ମଦ୍ଦାନାଦ—କୁମ୍ଭକର୍ଣ୍ଣି ପୁଚ' ବଡ଼ଧ୍ୱନି'

୭ ମୁଚୁକୁନ୍ଦ—ବୃକ୍ଷବଶେଷ, ମାନଧାତାଛନପ୍ଥ,
ମେଘନାଦ—ରାବଣଛନପ୍ଥ, ମପ୍ଥର, ବରୁଣ,

୮ ବସ୍ତ୍ରୁପଦ —ନଭ, ଆକାଶ, ଛୀଗ୍ରେଦ,
ବସ୍ତ୍ରୁପଦ୍ମା—ଗଙ୍ଗା, ଜାହ୍ନବୀ,
ଶତାନନ୍ଦ—ବସ୍ତ୍ରୁ, ଶତାନନ୍ଦମୁନ,

Digitized by srujanika@gmail.com

—ଧ—

ଅବ୍‌ଧି ନପାସିବୁ ବନ୍ଧୁ ମିନ୍ଧ ଘ୍ରାଚ
ବାନ୍ଧବ ବନ୍ଧୁ କଥିଚ'
ମଧୁ ପୁଷ୍ପରସ ମଦ୍ୟ ମଧୁଦ୍ରୁମେ
ଦୈଚ୍ୟ ଦୈଚ୍ୟେ କବସତ । ୧ ।
ରାଧାକର୍ଣ୍ଣ ଚନ୍ଦ୍ର- ଭେଦେ କାମନ୍ଦକ
ଗୋପୀ ବଶାଖା ବଦ୍ୟୁତ୍ତ'
ବଧ୍ ବଧାନ କରଣୀପ୍ସ ବଧାତା
ବ୍ୟାଧ ଦୁଷ୍ଟ ମୃଗଘାଙ୍ଗ । ୨ ।
ସୁଧା ଚୂର୍ଣ୍ଣ ମୁଦ୍ଦା ଅମୃତ ଅଗାଧ
ଗମ୍ଭୀର ବଳ ଆବର
କବନ୍ଧ ଦୈଚ୍ୟରେ ପୂଣିଜଳେ ଗଣ
ଅଦମୂର୍ଦ୍ଧ କଳେବର । ୩ ।
ନନ୍ତେଧ ବୋଲାବ କଠିନେ ଦେଶେ ଯେ
ଚଳନେ ଚଦ୍ଦଚାନ୍ତରେ'
ଚନ୍ଦ୍ରଧ ମଣ୍ଡଳ ଦ୍ରୁଶାଖା ଯଜ୍ଞୀପ୍ସ
ମାଗଧ ଘ୍ରାଣ ସତ୍ତରେ । ୪ ।

---

୨ ଅବ୍‌ଧି—ନଦ୍ଦି, ସିନ୍ଧୁ, ବନ୍ଧୁ-ମିନ୍ଧ, ଘ୍ରାଚା ବାନ୍ଧବ,
ମଧୁ—ପୁଷ୍ପରସ, ମଦ୍ୟ, ମଧୁଦ୍ରୁମ, ଦୈନ୍ଧ, ମଧୁଦୈଚ୍ୟ, କନ୍ଧ,

୩ ରାଧା—କର୍ଣ୍ଣ, ଚନ୍ଦ୍ରଭେଦ, କାମନ୍ଦ, ଗୋପୀ, ବଶାଖା, ବଦ୍ୟୁତ୍ତ,
ବଧ୍—ବଧାତା' ବଧାନ କରଣୀପ୍ସ'
ବ୍ୟାଧ—ଦୁଷ୍ଟ, ମୃଗଘାଙ୍ଗ,

୩ ସୁଧା—ଚୂର୍ଣ୍ଣ, ମୁଦ୍ଦା, ଅମୃତ, ଅଗାଧ--ଗମ୍ଭୀର, ବଳ,
କବନ୍ଧ—ଦୈଚ୍ୟ, ଜଳ, ଅଦମୂର୍ଦ୍ଧ-କଳେବର,

Digitized by srujanika@gmail.com

ଜଗ୍ ସଭକୁ ବନ୍ଦୀକୁ ଷଣ୍ଢିପୁକୁ
ବୈଶ୍ୟକୁ ଶୁକ୍ଳ ପିରଂକ,
ବବୁଧ ଅଜାକୁ ସୁଜ୍ଞାମା ଦେବକୁ
ବଃପକୁ କହ ଶ୍ଲୋକ । ୫ ।
ଯୋଜନ ଗନ୍ଧାଯେ ବ୍ୟାସ ମାଡାଠାରେ
କପୁଣ୍ଡରେ ବଦ୍ୟମାନ,
କହେ ଉପଇନ୍ଦ୍ର ଭଞ୍ଜ ଙ୍କରବର
ଏଧାନ ବର୍ଗ ସଂପୂର୍ତ୍ତି । ୬ ।

—ନ—

ଇନ ସୂର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରଭୁ କାଂସ୍ୟ ତାଳଘନ
ମେଘ ନବଡ଼ ବସ୍ତ୍ରାର,
ଚନ୍ଦ୍ର କଳଙ୍କ ପତାକା ରେଖାଚିନ
ଚକ୍‌କଣ କୁରଙ୍ଗଙ୍କାର । ୧ ।

---

୪ ନାସ୍ତେଧ—କଟିନ, ଦେଶ' ଉଚ୍ଚନ, ପଙ୍କତ,
ପଶ୍ଚେ—ମଣ୍ଡଳ, ଦୁଶାଖା, ଯଜ୍ଞୀପୁ, ମାଗଧ--ଘଣ୍ଟ,

୫ ମାଗଧ—ଜଗ୍‌ସଭ, ବନ୍ଦୀ, ଷଣ୍ଢିପୁ, ବୈଶ୍ୟ, ଶୁକ୍ଳ ପଶଙ୍କ,
ବବୁଧ—ଅଜା, ସୁଜ୍ଞାମା, ଦେବ, ବଃପ.

୬ ଯୋଜନ ଗନ୍ଧା—ବ୍ୟାସମାଡା, କପୁଣ୍ଡ,

—ନ—

୧ ଇନ—ସୂର୍ଯ୍ୟ, ପ୍ରଭୁ,
ଘନ—କାଂସ୍ୟତାଳ, ମେଘ ନବଡ଼, ବସ୍ତ୍ରାର,
ଚନ୍ଦ୍ର—କଳଙ୍କ, ପତାକା, ରେଖାଚିନ, ଚକ୍‌କଣ, କୁରଙ୍ଗ,ଙ୍କର,

Digitized by srujanika@gmail.com

ତନୁ ଦେହ ଅଲ୍ପ କୃଶ ବୃତ୍ତ ପୃଣି
ଵରଳେ ପ୍ରକଟ ମାନ,
ବ'ଦାନ ଗଜ ମଦ ତ୍ୟାଗକୁ କହିବ
ଶୁଦ୍ଧ ପାଳନ ଛେଦନ । ୨ ।
ଧନୁ ଚାପରାଶି ଭେଦ ଯେ ପିଆଳ
ଧନୁ ଯେ ଗୋଧନ ଦାନ,
ଘନୁ କରଣ ସ୍ପର୍ଶ ମନ ପ୍ରମାଣ
ମିହିର ନଭ୍ୟର ଅନ୍ତ । ୩ ।
ମୀନ ରାଶି ଯେ ମତ୍ସ୍ୟ ମୁନ ଇଙ୍ଗୁଦା
ରୁଷି ପିଆଳ ଅଗସ୍ତ୍ୟ,
ରତ୍ନ ସ୍ୱଜାତି ଶ୍ରେଷ୍ଠମଣି ଲଗ୍ନ ଯେ
ଦ୍ୱାଦଶ ରାଶିରେ ଖ୍ୟାତ । ୪ ।
ବନ ଅରଣ୍ୟ ଅର ସ୍ୱନୁ ସାନୁଜ
ପୃଷ୍ଠ ଅର୍କକାଶ କାଣି,
ଅଞ୍ଜନ କନ୍ଦୁକ ସୌଦର ଗୁଣଜ
ଅଞ୍ଜନା ବାନସ୍ପ ଭଣି । ୫ ।

---

୨ ତନୁ—ଦେହ, ଅଲ୍ପ, କୃଶ, ବୃତ୍ତ, ଵରଳ, ପ୍ରକଟମାନ,
ଦାନ—ଗଜମଦତ୍ୟାଗ, ଶୁଦ୍ଧ, ପାଳନ, ଛେଦନ,
୩ ଧନୁ—ଚାପ, ରାଶିଭେଦ, ପିଆଳ, ଗୋଧନ, ଦାନ,
ଘନୁ—କରଣ, ସ୍ପର୍ଶ, ମନ, ମିହିର, ନଭ୍ୟର ଅନ୍ତ,
୪ ମୀନ—ମତ୍ସ୍ୟ, ମୀନ ରାଶି,
ମୁନ—ଇଙ୍ଗୁଦା, ରୁଷି, ପିଆଳ, ଅଗସ୍ତ୍ୟ,
ରତ୍ନ—ସ୍ୱଜାତି, ଶ୍ରେଷ୍ଠ, ମଣି,
ଲଗ୍ନ—ଦ୍ୱାଦଶ ରାଶି,

Digitized by srujanika@gmail.com

ଅର୍ଜ୍ଜୁନ ପାର୍ଥ କାର୍ତ୍ତବୀର୍ଯ୍ୟ ମଯୂର
ଖାରଚରୁ ଯେ ଧବଳ,
ଅଶନ କୁଳଶ ଚପଳା ଅଶନ
ଭକ୍ଷ ବୃକ୍ଷକେ ମଂଜୁଳ । ୬ ।
ଉଦ୍ୟାନ ଆରମ୍ଭ ପ୍ରପ୍ରୋଜନ ଦପ୍ପା
ବାପ୍ପୁଭେଦେ ଭୁଜଙ୍ଗମ,
ଅଦାନ ଅଦତ୍ତ ସ୍ନେହ୍ୱତ ମୃଦଣ୍ଡି
ଶରଣକୁ ଯେ ଘୋଣମ । ୭ ।
କମନ ବ୍ରହ୍ମା କାମୁକ କାମରୁପୀ
ଅଶୋକ ବୃକ୍ଷେ କଥନ,
କଠିନ ନଷ୍ଟୁର ସ୍ତବ୍ଧ କମ୍ପନ ଯେ
ବେପଥୁ କାମୁକଜନ । ୮ ।

---

୫ ବନ—ଅରଣ୍ୟ, ଖାର,
ମୁନୁ—ସାନୁ, ସାନୁଜ, ପୁଅ, ଅର୍କ, କାଶ,
ଅଞ୍ଜନ—କଜ୍ଜଳ, ସୌବୀର ଗୁଣ୍ଡକ,
ଅଞ୍ଜନା—ବାନର୍ସ୍ତ୍ରୀ, ହନୁମାନ ମାତା,
୬ ଅର୍ଜ୍ଜୁ—ପାର୍ଥ, କାର୍ତ୍ତବୀର୍ଯ୍ୟ, ମଯୂର, ଖାରଚରୁ, ଧବଳ,
ଅଶନ—କୁଳଶ, ଚପଳା,
ଅଶନ—ଭକ୍ଷ, ବୃକ୍ଷ, ମଂଜୁଳ,
୭ ଉଦ୍ୟାନ—ଆରମ୍ଭ, ପ୍ରପ୍ରୋଜନ, ଦପ୍ପା, ବାପ୍ପୁଭେଦ, (ଉଦାନ)
ଭୁଜଙ୍ଗମ, ନାନାର୍ଥବର୍ଗ ୩୬୮ ପଦ,
ଅଦାନ—ଅଦତ୍ତ, ସ୍ନେହ୍ୱତ, ମୃଦଣ୍ଡି, ଶରଣ,
୮ କମନ—ବ୍ରହ୍ମା, କାମୁକ, କାମରୁପୀ, ଅଶୋକ ବୃକ୍ଷ,
କଠିନ—ନଷ୍ଟୁର, ସ୍ତବ୍ଧ,
କମ୍ପନ—ବେପଥୁ, କାମୁକଜନ,

Digitized by srujanika@gmail.com

କାଞ୍ଚନ ନାଗ- କେଶର ଉଦୁମ୍ବର
ଚମ୍ପା ଧୁସ୍ତୂର ସୁବର୍ଣ୍ଣ,
କାମିନୀ ନାଗ୍ନୀ ଚଉର ବ୍ୟାସ କର୍ଣ୍ଣି
କନ୍ୟକା ଜାଇକା ନାମ । ୯ ।
କାନନ ଅରଣ୍ୟ ଗୃହ ଧାତାମୁଖ
ଛନ୍ନରେ ସଙ୍ଗ ସମ୍ଭବ,
ଖଞ୍ଜନ ସର୍ପଯେ ଖଞ୍ଜୀଘଣ୍ଟ ଠାରୁ
ଦୋଇଅଛୁ ଜାଣନ୍ତୁକ୍ତ । ୧୦ ।
ଚନ୍ଦନ ଘନସାର କଟିଭେଦରେ
ଛନ୍ଦନ ପଶ ଯେ ପକ୍ଷ,
ଜବନ ବେଗକ ଦ୍ରପ୍ସ ଦେବ ଶିରେ
ଦୋଇଅଛୁ ଜାଣଦକ୍ଷ । ୧୧ ।
ଜୀବନ ବର୍ତ୍ତନ ପ୍ରାଣ ଧାରଣ ଯେ
ଜୀବନ ତବାଲ୍ଲଇମାତର,
ଉପନ ଘ୍ରାଣର ନରକ ଭେଦରେ
ପୁଣି ଦୁଏ ଆରୋଗ୍ୟର । ୧୨ ।

---

୯ କାଞ୍ଚନ—ନାଗକେଶର, ଉଦୁମ୍ବର, ଚମ୍ପା, ଧୁସ୍ତୂର, ସୁବର୍ଣ୍ଣି
କାମିନୀ—ନାଗ୍ନୀ ଚଉର, ବ୍ୟାସ, କର୍ଣ୍ଣି, କବ୍ୟକା, ଜାଇକା

୧୦ କାନନ—ଅରଣ୍ୟ, ଗୃହ, ଧାତା ମୁଖ,
ଖଞ୍ଜନ—ସର୍ପ, ଖଞ୍ଜୀଘଣ୍ଟ,

୧୧ ଚନ୍ଦନ—ଘନସାର, କଟି,
ଛନ୍ଦନ—ପଶ, ପକ୍ଷ,
ଜବନ—ବେଗ, ଦ୍ରପ୍ସ, ଦେବ, ଶିର,

Digitized by srujanika@gmail.com

ଚମୋଦ୍ଦ ସ୍ପର୍ଧ୍ୟ ଚନ୍ଦ୍ର ଅଗ୍ନି ଶଙ୍କର
ବୁଧ ପୁନ ବଣ୍ଟମ୍ବର
ମଦନ କାମ ପୁଷ୍ପ ବଣିଖ ଦନ୍ତ
ଦଶନ କବଚ ଶିର । ୧୩ ।
ନନ୍ଦନ ବୋଲାଇ ଦୁର୍ଷକ ଛନପୁ
ପୁଣି ବାସବ ଜଦ୍ୟାନ,
ନଲମା ପଦ୍ମା ବ୍ୟୋମସିନ୍ଧୁ ସରୋ-
ବରଚଦ୍ଦ ଲଚ୍ଚାଘେନ । ୧୪ ।
ପବନ ଦାରୁଣ ରଣ କୁମ୍ଭକାର
ପାକସ୍ଥାନ ସମୀରଣ,
ପଦ୍ମା ପଦ୍ମଲଚ୍ଚା ନାଗ୍ଦ ପ୍ରସୂନ
ଜାଡ ପୁଷ୍ପେ ଫଳେଘେନ । ୧୫ ।

---

୧୨ ଜୀବନ—ବର୍ତ୍ତନ, ପ୍ରାଣ ଧାରଣ, ଆର,
ଭରନ—ଭାସ୍କର, ଜରକଭେଦ, ଆରୋଗ୍ୟ,

୧୩ ଚମଦ୍ଦ—ସ୍ପର୍ଧ୍ୟ, ଚନ୍ଦ୍ର, ଅଗ୍ନି, ଶଙ୍କର, ବୁଧ, ବଣ୍ଟମ୍ବର,
ମଦନ—କାମ, ପୁଷ୍ପବଣିଖ,
ଦଶନ—ଦନ୍ତ, କବଚ, ଶିଖର,

୧୪ ନନ୍ଦନ—ଦୁର୍ଷକ, ଛନପୁ, ବାସବ ଜଦ୍ୟାନ,
ନଦ୍ଦମା—ପଦ୍ମା, ବ୍ୟୋମ, ସିନ୍ଧୁ, ସରୋବର, ପଦ୍ମଲଚ୍ଚା,

୧୫ ପବନ—ଦାରୁଣ, ରଣ, କୁମ୍ଭକାର, ପାକସ୍ଥାନ, ସମୀରଣ,
ପଦ୍ମା—ପଦ୍ମଲଚ୍ଚା, ନାଗ୍ଦ,
ପ୍ରସୂନ – ଜାଡପୁଷ୍ପ, ଜାଡଫଳ,

Digitized by srujanika@gmail.com

ପିଶୁନ କୁସୁମ କପି ବଣ ଗ୍ଲେକ
ସୂଚକ ଝୁରରେ ଯୋଡ଼,
ପୀଉନ କୁକୁମ ଦଉତାଳ ପୀଉ
ଦାରୁ ଆମ୍ବାଉକେ ଲେଖ । ୧୬ ।
ପୂତନା ବଙ୍କା ଦଉଡଙ୍କା ପୂତନା
ରୋଗ ବଶେଷରେ ଖ୍ୟାତ,
ଫାଲ୍‌ଗୁନ ଗୁଡ଼ାକେଶ ମାସେ ଫାଲ୍‌ଗୁନା
ନଙ୍ଗାପଙ୍କ ବୃଷେ ଯାନ୍ତ । ୧୭ ।
ଭବନ କଣ୍ଟିବ ଗୃଦ୍ଧକୁ ଭବକୁ
ଭଜନ ଯେ ଯୋଗ୍ୟପାଅ,
ଭୁବନ ସଲଳ ଗଦ୍ଦନ ବନ ଯେ
ଭୁବନ ସିଦ୍ଧ ଜଗତ । ୧୮ ।
ମଦ୍ଦନ ସୂର ବସନ୍ତ ବୃଷଭେଦେ
ଧୂସ୍ତୁର ପିକ ନେପଥ୍ୟ,
ମିଥୁନ ସ୍ତ୍ରୀଣ ସ୍ତ୍ରୀଂସ ଯୁଗଳ
ମୈଥୁନ ସଂଗତ ରତେ । ୧୯ ।

---

୧୬ ପିଶୁନ—କୁସୁମ, କପି, ବଣଗ୍ଲକ, ସୂଚକ, ଝୁର,
ପିଉନ—କୁକୁମ, ଦଉତାଳ, ପୀଉଦାରୁ, ଆମ୍ବାଉକ,
୧୭ ପୂତନା—ବଙ୍କା, ଦଉଡଙ୍କା, ପୂତନା ରୋଗ ବଶେଷ,
ଫାଲ୍‌ଗୁନ—ଫାଲ୍‌ଗୁନା, ଗୁଡ଼ାକେଶ, ନଙ୍ଗା, ସଙ୍କଦୃଷ
୧୮ ଭବନ—ଗୃଦ୍ଧ, ଭଜନ—ଯୋଗ୍ୟପାଅ,
ଭୁବନ—ଜଗତ, ସଲଳ, ଗଦ୍ଦନ—ବନ,
୧୯ ମଦ୍ଦନ—ସୂର, ବସନ୍ତ, ବୃଷଭେଦ, ଧୂସ୍ତୁର ପିକ, ନେପଥ୍ୟ,
ମିଥୁନ—ସ୍ତ୍ରୀଣବଶେଷ, ସ୍ତ୍ରୀଂସ ଯୁଗଳ,
ମୈଥୁନ—ରତି, ସଂଗତ,

Digitized by srujanika@gmail.com

ଯମନ ବନ୍ଧନ ଉପରନ୍ତ ଯମ
ଯମନ ଦେଶ ପ୍ରଭେଦ,
କେଶ ବେଗାଧିକ ଆଶ୍ରୟ ଔଷଧ
ଭେଦରେ ଯମନ ବୈଦ୍ୟ । ୨୦ ।
ରଜନୀ ଦରଦ୍ରା ଜଭୁକାଶର୍କଂଘ
ନଳମା ପ୍ରଧାନ ଗୁର,
ରାଜନ କ୍ଷତ୍ରପ୍ର ପ୍ରଭ୍ନ ନରପତ
ହ୍ନମ କରୁଣେ ବନ୍ଧୁର । ୨୧ ।
ରୋଦନ କ୍ରନ୍ଦନ ଯୁଦ୍ଧ ଦୁଗ୍ଧଲଙ୍ଘ
ଔଷଧ ଭେଦେ ରୋଦନ,
ଲଳନା କାମିନୀ ଦନ୍ତ ଭେଦ ଜହ୍ନ୍ୱା
ଲାଞ୍ଛନ ଚନ୍ଦ୍ରନା ମାନ । ୨୨ ।
ବାମନ ବୋଲବ ମାଚକ୍ ଶର୍ଦ୍ଦ
ଦତ୍ତଗଜ ତ୍ରବକ୍ରମ,
ବମାନ ବୋଲ ପେ ବ୍ୟୋମଯାନ ସାଙ୍-
ଚୌନ ମନ୍ଦର ଘେନମ । ୨୩ ।

---

୨୦ ଯମନ—ବନ୍ଧନ, ଉପରନ୍ତ, ଯମ, ଦେଶଭେଦ, କେଶ, ବେଗାଧିକ, ଆଶ୍ରୟ ଔଷଧ ଭେଦ, ବୈଦ୍ୟ,
୨୧ ରଜନୀ—ଦରଦ୍ରା, ଜଭୁକା, ଶର୍କଂଘ, ନଳମା ପ୍ରଧାନ,
ରାଜନ—କ୍ଷତ୍ରପ୍ର, ପ୍ରଭ୍ନ, ନରପତ, ହ୍ନମକରଣ--ଚନ୍ଦ୍ର,
୨୨ ରୋଦନ—ରନ୍ଦନ, ଯୁଦ୍ଧ, ଦୁଗ୍ଧଲଙ୍ଘ, ଔଷଧଭେଦ, ରୋଦନ,
ଲାଞ୍ଛନ—ଚନ୍ଦ୍ରର ସମସ୍ତନାମ, ଲଳନା--କାମିନୀ,
ଦନ୍ତଭେଦ ଜହ୍ନ୍ୱା,

Digitized by srujanika@gmail.com

ବତାନ ସଜ୍ଜ ଯେ ଉଲ୍ଲେଚ ବସ୍ତାର
ବତାନ ଛନ୍ଦ ବଶେଷେ,
ବୃଜନ କେଶ କୁଟିଳ ବୃକ୍ଷ କଣ୍ଡୁ
ଇନ୍ଦ୍ରପ୍ଥେ ଦୁର୍ଜ୍ଜନେ ଘ୍ରଷେ । ୨୪ ।
ଶକୁନ୍ତା ପକ୍ଷୀ କୁରୁ ମନ୍ତ୍ରି ଶକୁନ
ପକ୍ଷୀ ଶକୁନକୁ କହ୍ନ,
ଶପ୍ତନ ଶବ୍ଦ ନଦ୍ରା ରତ୍ତ ଶଯ୍ୟାରେ
କୋବଦେ ଅଛନ୍ତ ବହ୍ନ । ୨୫ ।
ଶମନ ଶାନ୍ତ୍ରବଧ ଯମ ବ୍ୟସନ
ମାରୁତ ମଦନ ଦ୍ରୁମ,
ଶଙ୍ଖିନୀ ଶ୍ୱେତ ଯେ ଚୃତ ଚୌର ପୁଷ୍ପ
କାମିନୀ ଭେଦେ ଜାଣିମ । ୨୬ ।
ଶୋଭନ ଯୋଗେକ ସୁନ୍ଦର ସ୍ୟନ୍ଦନ
ଚର୍କ ସଦ୍ଦକାର ରଥ,
ସଦନ ମନ୍ଦର ଭୋଯୁ ସଦନ ଯେ
ରଜଅଶ୍ୱା ଗ୍ରେହେକଥ । ୨୭ ।

---

୨୩ ବାମନ— ଖାଟ, ଖଟ୍ଟ, ଦଗ୍‌ଗଜ, ତ୍ରବକ୍ରମ,
ବ୍ୟୋମଯାନ—ବ୍ୟୋମଯାନ, ସାବଦ୍ଭୌମ, ମନ୍ଦର,
୨୪ ବତାନ—ସଜ୍ଜ, ଉଲ୍ଲେଚ, ଛନ୍ଦ ବଶେଷ,
ବୃଜନ—କେଶ, କୁଟିଳ, ବୃକ୍ଷ, କଣ୍ଡୁ, ଇନ୍ଦ୍ରପ୍ଥ, ଦୁର୍ଜ୍ଜନ,
୨୫ ଶକୁନ୍ତା—ପକ୍ଷୀ ବଶେଷ, କୁରୁମନ୍ତ୍ରୀ, ପକ୍ଷୀଶକୁନ,
ଶପ୍ତନ—ନଦ୍ରା, ରତ୍ତଶଯ୍ୟା,
୨୬ ଶମନ—ଶାନ୍ତ୍ର, ବଧ, ଯମ,
ବ୍ୟସନ— ମାରୁତ, ମଦନଦ୍ରୁମ,
ଶଙ୍ଖିନୀ—ଶ୍ୱେତ, ଚୃତ ଚୌର, ପୁଷ୍ପ, କାମିନୀଭେଦ,

Digitized by srujanika@gmail.com

ସମାନ ସମ ବାଯୁଂଭେଦେ ସନ୍ତାନ
ସୁରଦ୍ରୀ ଗୋଃ ଅପତ୍ୟ,
ଶ୍ୟେନ ମାରୁତ ଶ୍ୟାମ ସେନାନୀ ଯେ
ସେନାପଙ୍କ ଶିବ ସୁତ । ୨୮ ।
ଦସ୍ରୀନୀ କରଣୀ ନାସ୍ୟନାଙ୍କ ଭେଦ
ଦ୍ରାବନୀ ଯେ ବାମା ଭବ,
କାତ୍ୟାୟୁମା ଜମା କଷାୟ ବସ୍ତ୍ରନା
ଧବା ବବୃତ୍ତା ଭବ । ୨୯ ।
ଘନାଘନ ମେଘ ମତ୍ତକୁଞ୍ଜର ଯେ
ପୁରନ୍ଦର ଘନାଘନ,
ଘୋଷପ୍ରିନ୍ଦୁ ପିକ ଭପ୍ର ଭବଭ୍ରନୁ
ଦବସ୍ପିକର ଜ୍ୱଳନ । ୩୦ ।

---

୨୭ ଶୋଭନ—ଶୋଭନଯୋଗ, ସୁନ୍ଦର,
ସଂନ୍ଦନ—ରଥ, ଚର୍କ, ସନ୍ଦକାର,
ମାଦନ—ମଦର, ତୋଷୁ; ଗଜଗ୍ରେହ, ଅଶ୍ୱାରୋହ,
୨୮ ସମାନ—ସମ, ବାଯୁଂଭେଦ,
ସନ୍ତାନ—ସୁରଦ୍ରୀ—ଦେବତରୁ, ଗୋଃ, ଅପତ୍ୟ;
ଶ୍ୟେନ—ମାରୁତ, ଶ୍ୟାମ. ସେନାନୀ—ଶିବସୁତ, ସେନାପତ୍ତ,
୨୯ ଦସ୍ରୀନୀ—କରଣୀ, ନାସ୍ୟନାଙ୍କଭେଦ,
ଦ୍ରାବନୀ—ବାମା, ଭବ,
କାତ୍ୟାୟୁମା—ଜମା, କଷାୟବସନା, ଧବା, ବବୃତ୍ତା,
୩୦ ଘନାଘନ—ମେଘ, ମତ୍ତକୁଞ୍ଜର, ପୁରନ୍ଦର,
ଘୋଷପ୍ରିନ୍ଦୁ—ପିକ, ଭପ୍ର,
ଭବଭ୍ରନୁ—ସୂର୍ଯ୍ୟ, ଅଗ୍ନି, ଦବସ୍ପିକର, ଜ୍ୱଳନ,

Digitized by srujanika@gmail.com

ଜମ୍ବୁବନ କମ୍ପ ସୁରଭ ଗ୍ରହମ
ଯଷ ସାଧୁ ପୂଣ୍ୟଜନ,
ମେଧାବନ୍ତ ମେଧା ଶୁକ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଯେ
ବୋଲନ୍ତି ଜଉମ ଜନ । ୩୧ ।
ଗନ୍ଧମାର୍ଦ୍ଦନ ଯେ ଭ୍ରମର ସୂଚକ
ପ୍ରଣି ଯେ ବାନଗ୍ରନ୍ତରେ,
ବର ବର୍ଣ୍ଣିଙ୍କ ହରଦ୍ରା ଲକ୍ଷା ଦବ୍ୟ
ନାମ୍ନ ରୋଚନା ଠାବରେ । ୩୨ ।
ସନାଉନ ମୁନ ଏକ ଉଥ୍ୟାନ୍ତର
ଚେଜମିତ୍ତି କୃଷଭନୁ,
ସୁଦର୍ଶନ ମେରୁ ଜମ୍ବୁଦ୍ରୁମ ଦରଚଙ୍କ
ସ୍ୱର୍ଗ ସୁଲ୍ଲେଚନୁ । ୩୩ ।
ସ୍ୱପାମୁଜ ବଷ୍ଟୁ ବାସ୍ତୁ ଗ୍ରଜଶାଳା
ଯୋଉପେ ବ୍ରହ୍ମ କୁଞ୍ଜର,
ପଦ୍ମ ଯୋନ ଯେ ବଷ୍ଟୁ ବ୍ରହ୍ମା ସବତା
ନମ୍ନ ଏକ ସରୋବର । ୩୪ ।

---

୩୧ ଜମ୍ବୁବନ—କମ୍ପନ, ସୁରଭ,
ପୂଣ୍ୟଜନ—ଗ୍ରହମ, ଯଷ, ସାଧୁ,
ମେଧାବନ୍ତ—ମେଧା, ଶୁକ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଜଉମଜନ,
୩୨ ଗନ୍ଧମାର୍ଦ୍ଦନ—ଭ୍ରମର, ସୂଚକ, ବାନଗ୍ରନ୍ତର,
ବରବର୍ଣ୍ଣିଙ୍କ—ହରଦ୍ରା, ଲକ୍ଷା, ଦବ୍ୟନାରୀ, ରୋଚନା,
୩୩ ସନାଉନ—ମୁନ, ଉଥ୍ୟାନ୍ତର,
କୃଷଭନୁ—ଚେଜ, ପିତ୍ତ,
ସୁଦର୍ଶନ—ମେରୁ, ଜମ୍ବୁଦ୍ରୁମ, ଦରଚଙ୍କ, ସ୍ୱର୍ଗ, ସୁଲ୍ଲେଚନ୍

Digitized by srujanika@gmail.com

ମଧୁସୂଦନ ଯେ ଭୃଙ୍ଗ ସିଂହ ଦର
ଜାଭ୍ୟାନୁ ଜାଗ୍ରା ବଳ ନଃ,
କହେ ଉପଇନ୍ଦ୍ର ଭଞ୍ଜନାନ୍ତ ବଗ
ସାର ଦୋଇଲ୍ଲ ପ୍ରଳଃ । ୩୫ ।

—ପ—

କଲ୍ପ କଲ୍ପନା ବଧ୍ୟ ବନ କପି ଯେ
ମର୍କଃ ସିଂହ ମାଧବ,
ଗୋପ ଗୋପାଳ ଯେ ପୃଥ୍ୱୀପତ୍ତ ଗୋପୀ
ଶାରବା ବଲ୍ଲୀ ବଜ୍ରବ । ୧ ।
ଉର୍ପ କନ୍ଦୁରୀ ଯେ ଅଦ୍ୱଂକୃତ ମାପ
କଦମ୍ବବଲ୍ଲ ଦୁଇ,
ପୁଷ୍ପ ବକାଶ କୁସୁମ ସ୍ଥିରୀରଜ
ନପୁନ ଗ୍ରେଗକୁ କହ । ୨ ।

---

୩୫ ପୃଥାମୁଖା—ବସ୍ତ୍ର, ବସ୍ତ୍ର, ରଜଶାଳା, ଯୋନି, ବ୍ରହ୍ମକୁଞ୍ଜର.
ନଦୀଯୋନି—ବସ୍ତ୍ର, ଦ୍ରୁହ୍ମା, ମଦତା, ନଦୀ, ସରୋବର,
** ମଧୁସୂଦନ—ଭୃଙ୍ଗ, ଭ୍ରମର, ସିଂହ, ଦର, ଜାଭ୍ୟାନୁଜାଗ୍ରା,
ବଳ, ନଃ,

—ପ—

୧ କଲ୍ପ—କଲ୍ପନା, ବଧ୍ୟ, ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କଦନ,
କପି ମର୍କଃ, ସିଂହ, ମାଧବ,
ଗୋପ—ଗୋପାଳ, ପୃଥ୍ୱୀପତ୍ତ,
ଗୋପୀ—ଶାରବା, ବଲ୍ଲୀ, ବଜ୍ରବ,
୨ ଉର୍ପ—କନ୍ଦୁରୀ ଅଦ୍ୱଂକୃତ, ମାପ—କଦମ୍ବ, ବଲ୍ଲ,
ପୁଷ୍ପ—ବକାଶ, କୁସୁମ, ସ୍ଥିରଜ, ନପୁନଗ୍ରେଗ,

Digitized by srujanika@gmail.com

ରୂପ ସ୍ୱଭାବ ଯେ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ଲଳନା
ଧାତୁଙ୍କ ଶ୍ଲୋକଭେଦେ,
ବପା ବଳମେଦେ ବାପ୍ପ ନେତ୍ର ଜଳ
ଅନଗ୍ନି ଧୂମକୁ ବଦେ । ୩ ।
କଚ୍ଛପୀ ବଲ୍ଲକା ଭେଦେ କୂର୍ମସ୍ତ୍ରୀରୀ
ଷ୍ଟ୍ରୁ ଗଦାନ୍ତରେ ଭଣି,
କଚ୍ଛପ ନଦ୍ଧ କୂର୍ମମଲ୍ଲ ବଦ୍ୟାକୁ
ରତ୍ତବନ୍ଧ ଭେଦେ ଜାଣି । ୪ ।
କଳାପ ସମୂହ ତୂଣୀର କାଞ୍ଚନେ
ଭୂଷଣ ମପୂର ପୁଚ୍ଛ,
କାଶ୍ୟପ ମୁନ ମୃଗ ଭେଦ କାଶ୍ୟପୀ
ମେଦନୀ ବନଚା ବହ୍ନ ! ୫ ।
ବତ୍ସ ବତ୍ସ ବତ୍ସପ ସ୍ତମ୍ଭଣାଙ୍କା
ବସ୍ତାର ପଲ୍ଲବେ ଘ୍ରଷ୍ଟ,
ନାଗପୁଷ୍ପ ଯେ ପୁନ୍ନାଗ ନାଗେଶ୍ୱର
ଚମ୍ପକ ଦ୍ରୁମ ପ୍ରକାଶ । ୬ ।

---

୩ ରୂପ—ସ୍ୱଭାବ, ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ, ଲଳନା, ଧାତୁ ଓ ଶବ୍ଦ ପାଠ,
ବପା—ବଳ, ମେଦ, ବାପ୍ପ—ନେତ୍ରଜଳ, ଅନଗ୍ନି ଧୂମ,

୪ କଚ୍ଛପୀ—ବଲ୍ଲକା ଭେଦ, କୂର୍ମସ୍ତ୍ରୀରୀ, ଷ୍ଟ୍ରୁଦ୍ରଗଦା,
କଚ୍ଛପ—କଚ୍ଛପନଦ୍ଧ, କୂର୍ମ, ମଲ୍ଲବଦ୍ୟା, ରତ୍ତବନ୍ଧ,

୫ କଳାପ— ସମୂହ, ତୂଣୀର, କାଞ୍ଚନ, ଭୂଷଣ, ମପୂରପୁଚ୍ଛ,
କାଶ୍ୟପ—ମୁନ, ମୃଗଭେଦ,
କାଶ୍ୟପୀ—ପୃଥ୍ୱୀ, ମେଦନୀ, ବନଚାବହ୍ନ,

Digitized by srujanika@gmail.com

ପିଣ୍ଡପୁଷ୍ପଂ ଯେ ଅଶୋକ ଜବା ପୁଷ୍ପ
ଛଦ୍ମ କର୍ମ ଭସ୍ମଧର,
ବଭ୍ରୁରୂପ ଶିବ ବସ୍ତୁ ଯେ ସରଟ
ନାଟ୍ୟକାର ପଞ୍ଜର । ୭ ।
ମେଘ ପୁଷ୍ପଘନ ଅମ୍ବୁ ପିଣ୍ଡଦଳ-
ଦ୍ରପ୍ସ ବୋଲନ୍ତି ଏ ଗୁଣ,
ବପ୍ରଲାପ ବଗ୍ରେ- ଧୋନ୍ତି ସଂଳାପ ଯେ
ଭାଷଣ ଠାରେ ବଗୁଣ । ୮ ।
ବୃକ ଧୂପ ସରଳ ଦ୍ରବ୍ୟ କୁନ୍ତ୍ରିମ
ଧୂପକୁ ବୋଲ ଆଦ୍ରତ
କୁଟାକପି ଦ୍ରମ୍ମ ଦର ଅଗ୍ନିଯାନ୍ତ
ଉତ୍ତପତ୍ର କହେ ବଗୁଣ । ୯ ।

---

୬ କଟପ—ବଟ ପୁରୁଷ,
କଟମୀ—ସ୍ତମ୍ଭ, ଶାଖା, ପଲ୍ଲବ, ବୃକ୍ଷ, ବଟମୀ,
ନାଗପୁଷ୍ପ—ପୁନ୍ନାଗ, ନାଗେଶ୍ୱର, ଚମ୍ପକ,

୭ ପିଣ୍ଡପୁଷ୍ପ —ଅଶୋକ, ଜବାପୁଷ୍ପ, ପଦ୍ମ,
କର୍ମ—ଭସ୍ମ, ଦର, ବେପଥୁ, କର୍ମନ,
ବଭ୍ରୁରୂପ—ଶିବ, ବସ୍ତୁ, ସରଟ, ନାଟ୍ୟକାର, ପଞ୍ଜର,

୮ ମେଘପୁଷ୍ପ—ଘନ, ଅମ୍ବୁ, ପିଣ୍ଡ, ଦଳଦମ୍ଭ—ଇନ୍ଦ୍ର,
ବପ୍ରଲାପ—ବଗ୍ରେଧୋକ୍ତି, ସଂଳାପ, ଭାଷଣ,

ବୃକଧୂପ—ସରଳଦ୍ରବ୍ୟ, କୃତ୍ରିମଧୂପ,
କୁଟାକପି—ଦର, ଦଚ, ଅଗ୍ନି,

Digitized by srujanika@gmail.com

—ଫ—

ବାହୁ ବାହୁ ଅଳଂ- କାର ରେଫ କହ୍ନ
ରକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣେ ଯେ କୁହିଁତେ,
ଶେଫଉରୁ ମୂଳେ ଝୁର ଶିଫାରେ ଯେ
ସ୍ପଷ୍ଟ ନାସିକା ସହ୍ନିତେ । ୧ ।
ଦ୍ୱିରେଫ ଭ୍ରମର ବରଫ ହ୍ରସ ଯେ
ଓରଫଭଗ ସୁଖପ୍ରଦ,
ମାଳକଣ୍ଠ ସୁତ ଘୋଷା ଅଭିଧାନେ
ଶବ୍ଦଗଣ ଶ୍ରୀ ରାମପଦ । ୨ ।

—ବ—

କମ୍ବୁ ଶମ୍ବୁକ ଶଙ୍ଖ ଗଜବଳପ୍ର
ଖଟ୍ଟ ସଂଖ୍ୟକ ବାମନ,
ବମ୍ବପ୍ରଭ ବମ୍ବଂ ମଣ୍ଡଳ ବର୍ମ୍ବିକା
ଫଳ କୁତ୍ସଳପ୍ରେ ଯୋନ । ୧ ।

---

୧ ଗ୍ରୀବା—ବାହୁ ଅଳଂକାର
ରେଫ—ରକ୍ତବର୍ଣ୍ଣ, କୁହିଁତ,
ଶେଫ—ଉରୁମୂଳ, ଝୁର, ଶିଫା—ସ୍ପଷ୍ଟ, ନାସିକା
୨ ଦ୍ୱିରେଫ—ଭ୍ରମର, ବରଫ-ହ୍ରସ,
ଶେଫ—ଭଗ, ସୁଖପ୍ରଦ, ଘୋଷ,

—ବ—

୧ କମ୍ବୁ—ଶମ୍ବୁକ, ଶଙ୍ଖ, ଗଜ, ବଳପ୍ର,
ଖଟ୍ଟ—ସଂଖ୍ୟା, ବାମନ,
ବମ୍ବ—ପ୍ରଭବମ୍ବ, ମଣ୍ଡଳ, ବର୍ମ୍ବିକା, ଫଳ, କୁତ୍ସଳମ,

Digitized by srujanika@gmail.com

କଦମ୍ବ ମାପ ସମୁଦ୍ରକୁ ସିଦ୍ଧାର୍ଥ
କଳମ୍ବ ଯେ ମାପସାର,
ପ୍ରଳମ୍ବ ପ୍ରଲମ୍ବନ ଦ୍ୱାର ପ୍ରଭେଦ
କୂଚ ଅଙ୍କୁର ଅମ୍ବର । ୨ ।
ଢେରମ୍ବ ଗଣେଶ ମଣ୍ଡେଶ ପଦ୍ମଜ
କଦମ୍ବ ସରଃ ଦଂସ,
ଗନ୍ଧବ୍ବ ମୃଗ କୋକଳ ଭୁରଙ୍ଗମ
ଖେଚର ଗାପୁକ ଟଂଶ । ୩ ।
ଜଭମ୍ବ ସ୍ଥାଃକା ପଚ୍ଛଘର ଗ୍ରୋଧ
ସାନୁରେ ଉକ୍ଷାଚ ପୁଣି,
ଦ୍ୟୁଜଦ୍ୟୁ ନାମକୁ ଜ୍ୱରଗେ ବଦ୍ଦନ୍ତି
ଦ୍ୟୁଜଦ୍ୟୁ ଖଳକୁ ଗଣି । ୪ ।
ପଦ୍ମଭବ ବ୍ରହ୍ମା ପୃଷ୍ଟର ବୋଲ୍ଯେ
ସଂଭବ ଜାତକୁ କହି,
ଶିବ ମହାଦେବ ମଙ୍ଗଳ ବୋଲ୍ଇ
ବାନକୁ ଉପେନ୍ଦ୍ର କହି । ୫ ।

---

୨ କଦମ୍ବ—ମାପ, ସମୁଦ୍ର, ସିଦ୍ଧାର୍ଥ–ଶୁକ୍ଳଧୋତିଷ,
କଳମ୍ବ—ମାପସାର, ଶାକଚଟଶୋଷ,
ପ୍ରଳମ୍ବ— ପ୍ରଲମ୍ବନ, ଦ୍ୱାର ପ୍ରଭେଦ, କୂଚ, ଅଙ୍କୁର
ଅମ୍ବର—ଲୁଗା, ଆକାଶ,
୩ ଢେରମ୍ବ—ଗଣେଶ, ମଣ୍ଡେଶ, ପଦ୍ମଜ,
କଦମ୍ବ—ସରଃ,ଦଂସ,
ଗନ୍ଧବ୍ବ—ମୃଗ, କୋକଳ, ଭୁରଙ୍ଗମ, ଖେଚର ଗାପୁକଟଂଶ
୪ ଜଭମ୍ବ—ସ୍ଥାଃକା, ପଚ୍ଛଘର, ଗ୍ରୋଧସାନୁ,
ଦ୍ୟୁଜଦ୍ୟୁ—ଜ୍ୱରଗ, ଖଳ,
୫ ପଦ୍ମଭବ—ବ୍ରହ୍ମା, ପୃଷ୍ଟର,
ସଂଭବ—ଜାତ,
ଶିବ— ମହାଦେବ, ମଙ୍ଗଳ,

Digitized by srujanika@gmail.com

—ଭ—

ସ୍ୱପ୍ନଂଭୁ ବ୍ରହ୍ମା ଦରଦର ଆମ୍ବୁଭୁ
ମଦନ ବ୍ରହ୍ମାରେ ଯୁକ୍ତ,
କକୁଭ ଶୋଭା ଦଶେ ସ୍ତଗେ ଶଣାଙ୍କେ
ଅର୍ଜୁନ ପାଦପେ ଭକ୍ତ । ୧ ।
କୁମ୍ଭ ଗ୍ରଣିଭେଦ ଦସ୍ତୀମୂର୍ଦ୍ଧା ଅଂଶେ
ଘଟଃ ଯେ ଗ୍ରଷସାନ୍ତରେ,
କାମୁକ ଗୁଗୁଳ ବାରନାଗ୍ର ପୂଣି
କୁମ୍ଭ ବୋଲଇ ବଗ୍ଧ୍ୟେ । ୨ ।
ଜମ୍ଭ ଜମ୍ଭୀର ଦୈତ୍ୟେଦନ୍ତେ ଭଷଣେ
ଜୃମ୍ଭଜୃମ୍ଭଣ ବକାଶ,
ଦମ୍ଭ କୈତବ ବଜ୍ର ସପଁ ଦୃଗଭୁ
କଜ୍ଜଳେ କଦ୍ରେ ବଦୁଷ । ୩ ।
ନାଭିସାର ନଂପେ ଚକ୍ର ମଧ୍ୟେ ବ୍ୟାପେ
କସ୍ତୁଗ୍ଧ କାମୁକ ପୂଣି,
ଉମ୍ଭା କଦଳୀ ଅପସର କେରମ୍ଭ
ବେଣୁ କପିଂଉଦେ ଆଣି । ୪ ।

---

୧ ସ୍ୱପ୍ନଂଭୁ—ଦ୍ରୁତ, ଦ୍ରର, ଦ୍ରୁହ୍ମା, ଆମ୍ବୁଭୁ-ମଦନ, ବ୍ରହ୍ମା,
କକୁଭ—ଶୋଭା, ଦଶ, ସ୍ତଗ, ଶଣାଙ୍କ, ଅର୍ଜୁନ ପାଦପ,

୨ କୁମ୍ଭ—ଗ୍ରଣିଭେଦ, ଦସ୍ତୀମୂର୍ଦ୍ଧା ଅଂଶ, ଘଟ,
ଗ୍ରଷସାନ୍ତର. କାମୁକ, ଗୁଗୁଳ, ବାରନାଗ୍ର

୩ ଜମ୍ଭ—ଜମ୍ଭୀର, ଦୈତ୍ୟ, ଦନ୍ତ, ଭଷଣ,
ଜୃମ୍ଭ—ଜୃମ୍ଭଣ ବକାଶ,
ଦମ୍ଭ—କୈତବ, ବଜ୍ର, ସପଁ,
ଦୃଗଭୁ—କଜ୍ଜଳ,

୪ ନାଭି—ସାରନ୍ଧ୍ର, ଚକ୍ରମଧ୍ୟ, କସ୍ତୁଗ୍ଧ, କାମୁକ,
ଉମ୍ଭା—କଦଳୀ, ଅପ୍ସରସ୍, କେରମ୍ଭ, ବେଣୁ, କପି,

Digitized by srujanika@gmail.com

ଈଶ୍ୱର ପ୍ରଭୁହର ବ୍ରହ୍ମା ଶମ୍ଭୁ ଶିବ
ପରମେଷ୍ଠୀ ଚନ୍ଦ୍ରଚ୍ଛ,
ଶୁଭ ଯୋଗାନ୍ତରେ କୁଶଳେ ଶୁଭ୍ରରେ
ସୃଜନେ କର କଥିତ । ୫ ।
ଦୁନ୍ଦୁଭି କହି ବରୁଣେ ଦୈଦ୍ୟଭେଦେ
ଭେଷ୍ଟରେ ସଙ୍ଗ ସମ୍ଭତେ,
କଞ୍ଚିତ ଦର୍ପିତେ ସଲକ୍ଷଣ ଦମ୍ଭ
ଅଧୈର୍ଯ୍ୟେ ପୂର୍ଣ୍ଣି ପ୍ରବର୍ତ୍ତେ । ୬ ।
ବର୍ତ୍ତାଭୂ ଶର୍ମାର୍ଗି ଭେକ ମଣ୍ଡଳଣ
ବୃଷଭ ଶ୍ରେଷ୍ଠଯେ ବୃଷ,
ବୈଦର୍ଭ୍ଭ ରୁକ୍ମଣୀ ଲେଖା ମୁଦ୍ରାବାକ୍ୟ
ବଦ୍ଧ କୃପାନ୍ତରେ ଭ୍ରତ । ୭ ।
ସୁରଙ୍ଗୀ ସଙ୍କଳ୍ପ ଚମ୍ପକ ସୁବର୍ଣ୍ଣ
ସୁଭଦ୍ର ଶୋଭ୍ର ବସନ୍ତ,
ଜାତଫଳ ଗନ୍ଧ- ଫଳଧେନୁ ସ୍ୱର୍ଗ
କଣ୍ଡେ ବାରବର ଘ୍ରାନ୍ତ । ୮ ।

---

୫ ଈଶ୍ୱ—ପ୍ରଭୁ, ହର, ବ୍ରହ୍ମା, ଶମ୍ଭୁ, ଶିବ, ପରମେଷ୍ଠୀ,
ଶୁଭ—ଯୋଗାନ୍ତର, କୁଶଳ, ଶୁଭ୍ର,
୬ ଦୁନ୍ଦୁଭ—ବରୁଣ, ଦୈଦ୍ୟଭେଦ, ଭେଷ୍ଟ,
ବଞ୍ଚିତ—ଦର୍ପିତ, ସଲକ୍ଷଣଦମ୍ଭ, ଅଧୈର୍ଯ୍ୟ,
୭ ବର୍ତ୍ତାଭୂ—ଶର୍ମାର୍ଗି, ଭଦ୍ୟୁତାର୍ଗି, ଭେକ, ମଣ୍ଡଳଣ,
ବୃଷଭ—ଶ୍ରେଷ୍ଠବୃଷ,
ବୈଦର୍ଭ୍ଭ—ରୁକ୍ମଣୀ, ଲେଖାମୁଦ୍ରା, ବାକ୍ୟ, ବଦ୍ଧ, କୃପାନ୍ତରିତ,
୮ ସୁରଙ୍ଗୀ—ସଙ୍କଳ୍ପ, ସୁବର୍ଣ୍ଣ, ଚମ୍ପକ, ସୁଗନ୍ଧ, ଶୋଭ୍ର, ବସନ୍ତ,
ଜାତିଫଳ, ଗନ୍ଧଫଳ, ଧେନୁ, ସ୍ୱର୍ଗ,

Digitized by srujanika@gmail.com

—ମ—

ମା ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଆକାଶ ଉମାସେ ଅଛନ୍ତି
ପାଦତ ଦ୍ରବଦ୍ରାକାଶ୍ରି,
କାମ କାମନା ମଦନ ପକ୍ଷୀ ଭେଦେ
କାମୀ କାମୁକ ଯେ ରତ୍ତ । ୧ ।
ଗୁଲ୍ଫସ୍ତମ୍ଭ ସୈନ୍ୟ ରକ୍ଷଣେ ଘର୍ମଯେ
ସ୍ୱେଦ ନଦୀଯେ ଜାଣିମ,
ପଦ୍ମ ନଦ୍ଧ ସଂଖ୍ୟା ହସ୍ତୀମଦ ବନ୍ଦ୍
କମଳେ ପଦ୍ମ ଆଣିମ । ୨ ।
ପଦ୍ମା ପଞ୍ଜୀକା ଲକ୍ଷ୍ମୀ ବ୍ରାହ୍ମୀବଚନ
ସୋମଲତା ସରସ୍ୱତ୍ତ,
ଭ୍ରମ ଭଙ୍ଗୁର ବଭ୍ରମ ଖ୍ୱାଷ୍ଟ ଉପ୍ଟ-
ଙ୍କର ଗଙ୍ଗାପୁନ୍ତେ ପ୍ରବର୍ତ୍ତି । ୩ ।
ଖ୍ୱାମ ଉପ୍ଟଙ୍କର ଅମ୍ଟ କେଉସ ଯେ
ବୃକୋଦର ନୃପାନ୍ତରେ,
ଭୂମିସ୍ଥାନ ମନ୍ତ ମଦ୍ଧ୍ୟ ଭୌମଳହ୍ନ
ମଙ୍ଗଳ ନାରକାସ୍ତରେ । ୪ ।

---

୨ ମା—ଲକ୍ଷ୍ମୀ, ଆକାଶ, ଉମା—ଅଉସି, ଦ୍ରବଦ୍ରା, କାର୍ତ୍ତି,
କାମ—କାମନା, ମଦନ, ପକ୍ଷୀଭେଦ,
କାମୀ—କାମୁକ, ରତ୍ତ,

୨ ଗୁଲ୍ଫ—ସ୍ତମ୍ଭ, ସୈନ୍ୟରକ୍ଷଣ, ଘର୍ମ—ସ୍ୱେଦ, ନଦୀଯ,
ପଦ୍ମ—ନଦ୍ଧି, ସଂଖ୍ୟା, ହସ୍ତୀମଦ, ବନ୍ଦ୍, କମଳ,

୩ ପଦ୍ମା— ଲକ୍ଷ୍ମୀ, ବ୍ରାହ୍ମୀ—ପଞ୍ଜୀକା, ବଚନ, ସୋମଲତା
ସରସ୍ୱତ୍ତ,
ଭ୍ରମ—ଭଙ୍ଗୁର, ବଭ୍ରମ, ଖ୍ୱାଷ୍ଟ—ଉପ୍ଟଙ୍କର, ଗଙ୍ଗାପୁନ୍ତ,

Digitized by srujanika@gmail.com

ରାମ ରାଘବ ବରୁଣ ଭାର୍ଗବପତ୍ତ
ହଳାୟୁଧ ଜଘ୍ନୁମୃଗ,
ଶୋଭ୍ୟଏତେ ରାମା ବନ୍ଧତା ଶ୍ରୃଙ୍ଗଳ
ଦୃଷ୍ଟାରେ ଏତେଯୋଗ । ୫ ।

ଶ୍ୟାମା ଦିବ୍ୟନାଗ୍ନା ଘ୍ରିପୃଙ୍ଗ ଯମୁନା
ଘାଣା ଘୋଷକ କାମିନ୍ନା,
ସୋମଚନ୍ଦ୍ର କପି କୁବେର ପବନ
କର୍ପୂର ମାରକୁ ସେନ । ୬ ।

ରୁକ୍ ସ୍ୱବର୍ଣ୍ଣ ଲୋଦ୍ର ଲକ୍ଷ୍ମୀ ସଂପତ୍ତି
ଶୋଭନ ଲକ୍ଷ୍ମୀ କଲ୍ଲିଖ୍ୟ,
ଶ୍ୟାମ ବାଞ୍ଛାବଟ ପିକ କୃଷ୍ଣ ବୃକ୍ଷ-
ଦାରକ ମେଘରେ ଶୋଭ । ୭ ।

ରାମ—ଭଯଙ୍କର, ଅମ୍ବୁବେଉସ, ବୃକୋଦର, ନୃପବଂଶୋଦ୍ଭ
(ଉମଯୁନ୍ତୀଙ୍କ ପିତା)
ରାମି—ସ୍ଥାନ, ମନ୍ତ୍ର, ମନ୍ତ୍ରୀ,
ଭୌମ—ମଙ୍ଗଳ, ନାରକାସୁର,

* ରାମ—ରାଘବ, ବରୁଣ, ଭୃଗୁପତ୍ତ, ପଶୁରାମ, ହଳାୟୁଧ,
ବଳରାମ, ଜଘ୍ନୁ, ମୃଗ, ଶୋଭ୍ୟ,
ରାମା—ବନ୍ଧତା, ଶ୍ରୃଙ୍ଗଳ, ଦୃଷ୍ଟା,

* ଶ୍ୟାମା—ଦିବ୍ୟନାଗ୍ନା, ଘ୍ରିପୃଙ୍ଗ, ଯମୁନା, ଘାଣା, ଘୋଷକ,
କାମିନ୍ନା,
ସୋମ—ଚନ୍ଦ୍ର, କପି, କୁବେର, ପବନ, କର୍ପୂର, ମାର,

Digitized by srujanika@gmail.com

ପୀଠ ଦେବଚୋମ ଲଡା ବସ୍ତ୍ରଭେଦ
ପ୍ରବନ୍ଧେ ଶାମ ଆଦ୍ରର,
ହ୍ରମ ଭୁଷାଇ ଶୀତଳ ହ୍ରମାଳପୁ
ଶିବରେ ପୁଣି ଉତ୍ତର । ୮ ।
କୁସୁମ ସ୍ତ୍ରୀ ଉଜ ନେଷ ରୋଗ ଫଳ
ପୁଷ୍ପରେ ଯେ ବଦ୍ୟମାନ,
କର୍ଦ୍ଦମ ସାସ୍ୱାଦ ରୁଚୀ ଯେ ସିନ୍ଧାରେ
ରଚୁକ ଆରେ ଘୋଷମ । ୯ ।
ଗୌତମ ବୁଧ ଅହଲ୍ୟା ପତ ତଥା
ଗୋରତନା ଯେ ଉତ୍ତମ,
ନଗମ ବେଦତପେ ଅଗମ୍ୟ ସ୍ଥାନରେ
ବାଣିଜ୍ୟରେ ପୁଣିଘେନ । ୧୦ ।

୭+୮ ରୁକ୍—ସ୍ୱବର୍ଣ୍ଣ, ଲୌହ,
ଲକ୍ଷ୍ମୀ—ସଂପତ୍ତି, ଶୋଭନ, ବଲ୍ଲିଖ, ଶ୍ରୀ,
ଶାମ—ବାଂଶାବଟ, ପିକ, କୃଷ୍ଣ, ବୃଦ୍ଧଦାରକ ମେଦ, ପୀଠ,
ସୋମଲତା, ବସ୍ତ୍ରଭେଦ,
ହ୍ରମ—ତୁଷାର, ଶୀତଳ, ହ୍ରମାଳପୁ, ଶିବ,
୯ କୁସୁମ—ସ୍ତ୍ରୀରଜ, ନେଷରୋଗ, ଫଳ, ପୁଷ୍ପ,
କର୍ଦ୍ଦମ—ସାସ୍ୱାଦ ରୁଚୀ, ସିନ୍ଧା, ରଚୁକ,
୧୦ ଗୌତମ—ବୁଧ, ଅହଲ୍ୟାପତ, ଗୋରତନା,
ନଗମ—ବେଦ, ଅଗମ୍ୟସ୍ଥାନ, ବାଣିଜ୍ୟ,

Digitized by srujanika@gmail.com

ପଞ୍ଚମ ରାଗଭେଦେ ସ୍ୱର ଭେଦରେ
ପଞ୍ଚମୀ ତଥି ଦ୍ରୌପଦୀ,
ମଧ୍ୟମ ମଧ୍ୟଜାତ- ସ୍ୱଚ୍ଛଣ ପୁଷ୍ପେ
କଣ୍ଠୀରେ ପୂଣି ସଂଗୀତ । ୧୧ ।
ଲଲାମ ଲାଞ୍ଛନେ ଧ୍ୱଜେ ଶୃଙ୍ଗେ ପ୍ରଧା-
ନରେ ଭୂଷଣେ କହିବ,
ଲଲାମ ପୂଣି ବାଳଧି ପୁଚ୍ଛେ ଭୁର-
ଙ୍ଗରେ ପ୍ରଭବେ ଜନ୍ମିବ । ୧୨ ।
ବଷମ ଦ୍ରୁମଯେ ସଙ୍ଗରେ ବଭ୍ରୁମ
ଭ୍ରାନ୍ତଭାବ ଭେଦେହେବ,
ବଦ୍ରୁମ ପଲ୍ଲବ ପ୍ରବାଳ ଯେ ରକ୍ତ
ପାଦପରେ ସମ୍ଭବିବ । ୧୩ ।
ଅନୁପମା ଯେ ସୁପ୍ରଙ୍କ କରଣୀ
ଅଟେ ଜଗତ୍ତମ ପୋଷାକ,
ଦନ୍ତୀ ପାମ ଯମ ଅପସୁ ବବସ
ପ୍ଲବଙ୍ଗମ କପିଭେଦ । ୧୪ ।

---

୧୧ ପଞ୍ଚମ—ରାଗଭେଦ, ସ୍ୱରଭେଦ,
ପଞ୍ଚମୀ—ଦ୍ରୌପଦୀ, ପଞ୍ଚମୀତିଥି,
ମଧ୍ୟମ—ମଧ୍ୟଜାତସ୍ୱର, ପୁଷ୍ପ, କଣ୍ଠୀ,

୧୨ ଲଲାମ—ଲାଞ୍ଛନ, ଧ୍ୱଜ, ଶୃଙ୍ଗ, ପ୍ରଧାନ, ଭୂଷଣ, ବାଳଧିପୁଚ୍ଛ,
ଭୁରଙ୍ଗ,

୧୩ ବଷମ—ଦ୍ରୁମସଙ୍ଗ, ବଭ୍ରୁମ—ଭ୍ରାନ୍ତି, ଭାବଭେଦ,
ବଦ୍ରୁମ—ପଲ୍ଲବ, ପ୍ରବାଳ, ରକ୍ତପାଦପ,

Digitized by srujanika@gmail.com

ମହାପଦ୍ମ ଅଷ୍ଟ ନାଗରୁ ଏକପେ
ଅଷ୍ଟନଧିରୁ ଯେ ଏକ,
ସାବଭୌମ ଦଗ- ଦନ୍ତୀ ଚକ୍ରବର୍ତ୍ତୀ
ମାନ୍ତବର୍ଗ କଲ୍ପ ଠିକ । ୧୫ ।

—ଯ—

ଜ୍ୟା ମୌର୍ବୀ ପୃଥ୍ୱୀ ଗୃଦ୍ଧ୍ୟଗୁଦଦମ୍ବ
କମଠ ଉପସ୍ଥ ରଙ୍ଗ,
ଯେ ସମୁଦ୍ରେ ଯେ ପ୍ରାକାର ମୂଳବନ୍ଧ
ସମାହରଣରେ କହ । ୧ ।
ପ୍ରିୟ ସୁହୃଦ ଔଷଧ ଧବପୁଣି
ପ୍ରାତଃକାଳ ରବି ପୁଣ,
ବର୍ଯ୍ୟା ପତ୍ତମ୍ବର ବରେଣ୍ୟ ମଦନ
ସାର୍ଯ୍ୟରେତ ବଲଯୋନ । ୨ ।

---

୧୫ ଅନୁଲୋମ—ସ୍ୱପ୍ରତ୍ଯକ କରଣୀ, ଅଙ୍ଗଉତ୍ତମ ପୋଷାକ,
ଯାମ—ଦଣ୍ଡ, ଯମ, ଦିବସ, ଅପସ୍ତ୍ର,
ପ୍ଲବଙ୍ଗମ—କପି, ଭେକ,
୧୫ ମହାପଦ୍ମ—ଅଷ୍ଟନାଗରୁ ଏକ, ଅଷ୍ଟନଧିରୁ ଏକ.
ସାବଭୌମ—ଦଗଦନ୍ତୀ, ଚକ୍ରବର୍ତ୍ତୀ,

—ଯ—

୧ ଜ୍ୟା—ଉର୍ବୀ, ପୃଥ୍ୱୀ,
ଗୃଦ୍ଧ୍ୟ—ଗୃଦ, ଉମ୍ବ, କମଠ, ଉପସ୍ଥ, ପ୍ରାକାର ମୂଳବନ୍ଧ,
ସମାହରଣ,
୨ ପ୍ରିୟ—ସୁହୃଦ, ଔଷଧ, ଧବ, କାଳ, ରବି,
ବର୍ଯ୍ୟା—ପତ୍ତମ୍ବର, ବରେଣ୍ୟ—ମଦନ,
ସାର୍ଯ୍ୟ—ରେତ, ବଳ,

Digitized by srujanika@gmail.com

ଭସ୍ମପ୍ରଚ୍ଛ ଭପ୍ତ ପ୍ରସ୍ନ କୂବ୍‌ଜକ
ଶାପ୍ତକେ ଶବ ଅସୁର,
ମପ୍ତଦୌଚ୍ୟ ଶୈଳ୍ପି ଅଶ୍ମରେ ମାପ୍ତାଯେ
ଶାମ୍ଭଣ୍ଡ ଦୁର୍ଗା ଆବର । ୩ ।
ଯପ୍ତ ଅଶ୍ୱମେଧ ଅବ୍‌ଧ୍ୟ ଅଶ୍ୱକ୍ଷେତ୍ର
ଶପ୍ତନେ ଶଯ୍ୟା ଶପ୍ତନ,
ସାପ୍ତ ଋଶିଭ ଦନାନ୍ତ ପ୍ରପ୍ତ୍ୟ ଅର୍କ-
ଚତ୍ତ୍ରୀ ଚପନରେ ଭୋନ । ୪ ।
ସ୍ଲେପ୍ତ କର୍ତ୍ତେପ୍ତ ଛନ୍ଦବାଦ୍ୟ ଚଦରେ
ପୃରେହ୍ଲଚରେ ଜଚ୍ଚନ୍ତ,
ଅଭପ୍ତ ଜଶିର ଜନ୍ମର୍ପ୍ତ ଅଭପ୍ତା
ଦ୍ରଶଚଙ୍କ ଦୁର୍ଗାପ୍ତନ୍ତ । ୫ ।
ଆଷେପ୍ତୀ ମୁଖ୍ଟବତୀ ନାସ୍ତ ମୁନଏ
ନନ୍ଦା ଭେଦରେ ପ୍ରଶସ୍ତ,
ଚାଙ୍ଗେପ୍ତ ଶ୍ରୀଷ୍ଟ କଚେଣୁ ସ୍ୱବର୍ତ୍ତୁରେ
ଦୋଇଅଛୁ ପ୍ରଣି ଭକ୍ତ । ୬ ।

---

୩ ଭପ୍ତ—ପ୍ରଚ୍ଛଭପ୍ତ, ପ୍ରସ୍ନ, କୂବ୍‌ଜକ, ଶାପ୍ତକ, ଶବ, ଅସୁର,
ମପ୍ତ—ଦୌଚ୍ୟ ଶୈଳ୍ପି, ଅଶ୍ମ,
ମାପ୍ତା—ଶାମ୍ଭଣ୍ଡ, ଦୁର୍ଗା,
୪ ଯପ୍ତ—ଅଶ୍ୱମେଧ, ଅବ୍‌ଧ୍ୟ, ଅଶ୍ୱକ୍ଷେତ୍ର ଶପ୍ତନ,
ଶଯ୍ୟା—ଶପ୍ତନ,
ସାପ୍ତ—ଋଶିଭ. ଦନାନ୍ତ, ପ୍ରପ୍ତ୍ୟ, ଅର୍କଚତ୍ତ୍ରୀ, ଚପନ,
୫ ସ୍ଲେପ୍ତ—କର୍ତ୍ତେପ୍ତ, ଚର, ବାଦ୍ୟପଦ, ପୃରେହ୍ଲଚ୍ଚ,
ଅଭପ୍ତ—ଜନ୍ମର୍ପ୍ତ, ଜଶିର, ଅଭପ୍ତା—ଦ୍ରଶଚଙ୍କ, ଦୂର,

Digitized by srujanika@gmail.com

ଚମ୍ପେପ୍ପ ଚମ୍ପକ ବଞ୍ଜୁଳ ସୁବର୍ଣ୍ଣ
ପୁଣି ଯେ ନାଗ କେଶର,
ଜଝାପ୍ପୁ ବୋଲ୍ଲଇ ସଂପାଦ ସାନୁଜ
ଗୁଗୁଳ ଚରୁ ଆବର । ୭ ।
ବଳପ୍ପ କଣ୍ଡ କର୍ଣ୍ଣରୋଗେ କଙ୍କଣେ
ବଜପ୍ପ ଅଜପ୍ପ ଅର୍ଥେ,
ବଜପ୍ପା ଜମା ଭଅ୍ୟନ୍ତରେ ବସ୍ପ୍ପ
ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ କର୍ମର ସାର୍ଥେ । ୮ ।
ବନପ୍ପୀ ବଳା ପ୍ରଣଭଯେ ଗୈଳେପ୍ପ
ଭାଳଚର୍ଣ୍ଣୀ ସଇଭବ,
ଜଳାଶପ୍ପ ଜଳା- ଧାର ଜଶିରଯେ
ଦୂଉଥାବରେ ପ୍ରଭାବ । ୯ ।

---

୭ ଆବେପ୍ପୀ – ନାଗ୍ପାମୁଳ, ପୁଷ୍ପବଞ୍ଚ, ନଗ୍ପାଦେବତ,
ଗାଙ୍ଗେପ୍ପ – ଶ୍ରେଷ୍ଠ, କାରଣ୍ଟ, ସୁବର୍ଣ୍ଣ,
୬ ଚମ୍ପେପ୍ପ – ଚମ୍ପକ, ବଞ୍ଜୁଳ, ସୁବର୍ଣ୍ଣ, ନାଗକେଶର,
ଜଝାପ୍ପୁ – ସଂପାଦ ସାନୁଜ, ଗୁଗୁଳ ଚରୁ,
୮ ବଳପ୍ପ – କର୍ଣ୍ଣରୋଗ, କଙ୍କଣ, ବଜପ୍ପ – ଅଜପ୍ପ,
ବଜପ୍ପା – ଜମା, ଭଅ୍ୟନ୍ତର,
ବସ୍ପ୍ପ – ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ, କର୍ମର ସାର୍ଥ,
୯ ବନପ୍ପୀ – ବଳା, ପ୍ରଣଭ, ଗୈଳେପ୍ପ – ଭାଳଚର୍ଣ୍ଣୀ, ସୈଭବ,
ଜଳାଶପ୍ପ – ଜଳାଧାର, ଜଶିର, ଦୂଭ,

Digitized by srujanika@gmail.com

ଧନଞ୍ଜୟ ଅର୍ଜ୍ଜୁନ ଅର୍ଜ୍ଜୁନ ପବନ
ପୁଣିନାଗ ପ୍ରଭେଦନ୍ତରେ,
ଫଲୋଦୟ ଲବ୍ଧ ସ୍ୱର୍ଗ ଜ୍ଞାଗଧେୟ
ପୁଣ୍ୟକର ଯୋନ୍ତାରେ । ୧୦ ।

ରୌହିଣେୟ ବୃଦ୍ଧ ଦଳୀ ଶ୍ଲେଶ୍ମ
ମୂଷକ ଯେ ଭୁଜଙ୍ଗମ,
ବୈନତେୟ ବୋଲ ସପ୍ତ ସାରଥିକ
ଗରୁଡ଼ ଠାରେ ସୁସମ । ୧୧ ।

ସମୁଦ୍ଭୟ ଗଣ ସଂଯୁଗେ ଯେ ସମୁ
ଚ୍ଚୟ ବଗ୍ରଧେ ଉତ୍ସାହେ,
ବୃଷା କଷାପ୍ତୀ ରମା ଉମା ଏସାନ୍ତ
ଭଞ୍ଜ ସାରବର କନ୍ଦେ । ୧୨ ।

---

୧୦ ଧନଞ୍ଜୟ—ଅର୍ଜ୍ଜୁନ, ପବନ, ନାଗ,
ଫଲୋଦୟ—ଲବ୍ଧ ସ୍ୱର୍ଗ
ଜ୍ଞାଗଧେୟ—ପୁଣ୍ୟ, କର, (ଜ୍ଞାଗସ୍ୱ)
୧୧ ରୌହିଣେୟ—ବୃଦ୍ଧ, ଦଳୀ
ଶ୍ଲେଶ୍ମ—ମୂଷକ, ଭୁଜଙ୍ଗମ,
ବୈନତେୟ—ସପ୍ତ ସାରଥି, ଅରୁଣ, ଗରୁଡ଼
୧୨ ସମୁଦ୍ଭୟ—ଗଣ, ସଂଯୁଗ,
ସମୁଚ୍ଚୟ—ବଗ୍ରେଧ, ଉତ୍ସାହ,
ବୃଷାକଷାପ୍ତୀ—ରମା, ଉମା,

Digitized by srujanika@gmail.com

—ର—

ରବୋଲ ଅଟ୍ଟିକ ଘାଣ୍ଟୁକୁର୍ ବୋଲ
ସ୍ପର୍ଶୁକ୍ ବଉକ୍ ସତେ,
ଶ୍ରୀଲକ୍ଷ୍ମୀ ସଂପତ୍ତି ଘ୍ରାଣରେ କେଶବ
ରବଶୋଭ୍ର ବେଶକୁତେ । ୧ ।

ଅଙ୍ଗଚଷ ଶବ୍ଦ ଅରଚଷାଙ୍ଗେ ଯେ
ସ୍ୱରରେ ପ୍ରବୃତ୍ତି ଅଛୁ,
କର କରକା କରଣ ହସ୍ତଗୁଣ
ଘ୍ରାଗଧେୟରେ ହୋଇଛୁ । ୨ ।

କାରୁ ଶିଳ୍ପି ବର୍ଣ୍ଣ- କର୍ମା ଶବ୍ଦବେଗ
ମୂର୍ଖରେ ମାତ୍ରାକାରକ,
ଙ୍କାରଶୁକ ଦ୍ରୁଦ୍ର ଅଧମ ଯେ ଦୃର
କୃପଣ ଅଳ୍ପ ନାସ୍ତିକ । ୩ ।

୧ର —ଅଟ୍ଟି, ଘ—ଘାଣ୍ଟୁ,
ଶ୍ରୀ—ସ୍ପର୍ଶୁ, ବଉ, ଲକ୍ଷ୍ମୀ, ସଂପତ୍ତି, ଘ୍ରାଣ, କେଶବ, ରବ, ଶୋଭ୍ର, ବେଶ,
୨ ଅଙ୍ଗ—ଚଷ, ଶବ୍ଦ, ଅର—ଚଷାଙ୍ଗ, ସ୍ୱର,
କର—କରକା, କରଣ, ହସ୍ତ, ଗୁଣ, ଘ୍ରାଗଧେୟ,
୩ କାରୁ—ଶିଳ୍ପି, ବର୍ଣ୍ଣକର୍ମା, ଶବ୍ଦବେଗ, ମୂର୍ଖ ମାତ୍ରାକାରକ,
ଙ୍କାର—ଶୁକ,
ଦ୍ରୁ—ଦୃର, ଅଧମ, କୃପଣ, ଅଳ୍ପ, ନାସ୍ତିକ,

Digitized by srujanika@gmail.com

ଖର ଗ୍ରଷଃସ. ଗର୍ଦ୍ଦଭ ଖଷ୍ଟ୍ର ଘୁରୁ
ଗୀଷ୍ମଃତ ଦୁଗ୍ଧର ପିତା,
ଗୌରୀ କନ୍ୟା ଗୋର- ଚନା ମହୀଜ୍ମା
ପ୍ରିୟଙ୍ଗୁ ହରଦ୍ରା ରକ୍ତା । ୪ ।
ଚନ୍ଦ୍ର କର୍ପୂର କାମିଳ୍ଲ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣଜଳ
ଶଶୀ ଚୂର୍ଣ୍ଣରେ ପ୍ରକାଶ,
ଚନ୍ଦ ଚନ୍ଦବାକ ରଥାଙ୍ଗ ବୃନ୍ଦଯେ
ଚନ୍ଦୀ କୁମ୍ଭକାର ଶ୍ରୀଶ । ୫ ।
ଘୃର ପିଆଶାଳ ଦୃଢ ଚ୍ରନଗଛ
ଘୃନ୍ତ ଗୁରୁରେ ଗୋଘତା,
ଡାର ମୁକ୍ତ ଘାପ୍ତି ଡାର ଅନ୍ତି ମଧ୍ୟ
ବାଳ ଜ୍ୟାପ୍ୟା ବୁଧମାତା । ୬ ।

---

୪ ଖର—ଗ୍ରଷସ, ଗର୍ଦ୍ଦଭ, ଖଷ୍ଟ୍ର, ଚଞ୍ଚଳ
ଘୁରୁ—ଗୀଷ୍ମତ, ଦୁଗ୍ଧରପିତା,
ଗୌରୀ—କନ୍ୟା, ଗୋରଚନା, ମହୀ, ଜମା, ପ୍ରିୟଙ୍ଗୁ,
ହରଦ୍ରା, ରକ୍ତା,

୫ ଚନ୍ଦ୍ର—କର୍ପୂର, କାମିଳ୍ଲ, ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ, ଜଳ, ଶଶି, ଚୂର୍ଣ୍ଣ,
ଚନ୍ଦ—ଚନ୍ଦବାକ, ରଥାଙ୍ଗ, ବୃନ୍ଦ, ସମୂହ,
ଚନ୍ଦୀ—କୁମ୍ଭକାର, ଶ୍ରୀଶ, ବସ୍ତ୍ର,

୬ ଘୃର—ପିଆଶାଳ, ଦୃଢ, ଚ୍ରନଗଛ,
ଘୃନ୍ତ—ଗୁରୁ, ଶୋଘ, ଡାର—ଘାପ୍ତି, ମୁକ୍ତ,
ଡାନ୍ତ—ଆନ୍ତିରମଧ୍ୟ, ବାଳଜ୍ୟାପ୍ୟା, ବୁଧମାତା,

Digitized by srujanika@gmail.com

ନଛଡ଼ ପୁଣିଯେ ଦର ଉପୁଗଡ
ଶଙ୍ଖରେ ସ୍ତ୍ରୀରେ ଦୋଇ,
ଧରଣୀ ଚପୁନ ବସୁଭେଦ ଧଗ
ଗର୍ଭାଶପ୍ତ ସ୍ତ୍ରିଷମଦ୍ଦୀ । ୭ ।
ସାର ଧୈର୍ଯ୍ୟବନ୍ତ ବୁଦ୍ଧ କୁଙ୍କୁମ ଯେ
ନର ଅର୍ଜୁନ ମନୁଷ୍ୟ,
ପୁର ଜନପଦ ଦେହ ଗୃହ ଅଗ୍ର
ଦୈଦ୍ୟେ ପୁଣି ଏକଦେଶ । ୮ ।
ବରଜା ମାତ୍ତା ଧବ ଶ୍ରେଷ୍ଠ କୁଙ୍କୁମ
ଦେବତ୍ତା ଦେପ୍ତପେ ଜାର,
ବାର ଦବସ ଯେ ଜନ ବୃଦ୍ଧ ବାର
ବୋଲ୍ଲଇମାର ସ୍ତ୍ରୀବେର । ୯ ।
ଖ୍ରୁନ୍ତ ଆଉ ନାଗ୍ଗ ବଶ୍ମନ୍ତର ଦର
ବଧାତ୍ତା ଚନ୍ଦ୍ରଶେଖର,
ମାର ମୃତ୍ୟୁଜାମ ଦପ୍ୟମାର ଚଣ୍ଡୀ
ଜନଷପ୍ତ ସମ୍ଭହର । ୧୦ ।

---

୭ ଦର—ଉପୁ, ଗତ, ଶଙ୍ଖ, ସ୍ତ୍ରୀ, ଅର୍ଦ୍ଧ,
ଧଗ – ବସୁଭେଦ, ଧରଣୀ, ଚପୁନ, ଗର୍ଭାଶପ୍ତ ସ୍ତ୍ରିଷ, ମଦ୍ଦୀ
୮ ସାର—ଧୈର୍ଯ୍ୟବନ୍ତ, ବୁଦ୍ଧ, କୁଙ୍କୁମ,
ନର—ଅର୍ଜୁନ, ମନୁଷ୍ୟ
ପୁର— ଜନପଦ, ଦେହ, ଗୃହ, ଅଗ୍ର, ଦୈଦ୍ୟ, ଏକଦେଶ,
୯ ବର—ଜାମାତ୍ତା, ଧବ, ଶ୍ରେଷ୍ଠ, କୁଙ୍କୁମ, ଦେବତ୍ତା,
ଜାର—ଦେପ୍ତ, ବାର—ଦବସ, ଜନ, ବୃଦ୍ଧ,
ବାର—ମାର, ସ୍ତ୍ରୀବେର,

Digitized by srujanika@gmail.com

ଗୁରୁ ମୃଗ ଦୈତ୍ୟ ନରଦେହ ପୁଣି
କୁଙ୍କୁମ ବାର୍ତ୍ତାକା ଯୋନ,
ଶରମୂଳ ବାଣ ଜଳଶାସ୍ତ୍ର ପକ୍ଷୀ
ଭେଦ ଅଷଫଳେ ଘ୍ରୋନ । ୧୧ ।
ଶୁକ୍ର ଘ୍ରର୍ଗବ ଜ୍ୟେଷ୍ଠମାସକୁ ଯେ
ବଜରେ ପ୍ରବର୍ତ୍ତେ ପୁଣି,
ଶକ୍ର କୃଷ୍ଣକ ଇନ୍ଦ୍ର ସୁର ସ୍ୱପେ
ଭବ ପଦୁବଂଶେ ଆଣି । ୧୨ ।
ସୁର ସୂପଖଣ୍ଡ ବଜ୍ର ଶାର ବଳ
ସ୍ତ୍ରିବଂଶ ସଲ୍ଲଳ ଧନ,
ଶିର ଅଙ୍କଦଳ ମୁଣ୍ଡସୂର ସୂର୍ଯ୍ୟ
ଦେବତା ଠାରେ ପ୍ରଧାନ । ୧୩ ।

---

୧୦ ଗୁରୁ—ଆଭିନାସ୍ତ୍ର, ବଶ୍ମସ୍ତର—ଦଶ, ବଧାଙ୍କ, ଚନ୍ଦ୍ରଶେଖର,
ମାର—କାମ, ମୃତ୍ୟୁ, ଦପ୍ୟମାସ୍ତ୍ର, ଚଣ୍ଡୀ, ଜନକଷ୍ଟ ସମ୍ବସ୍ତର,

୧୨ ଗୁରୁ—ମୃଗ, ଦୈତ୍ୟ, ନର, ଦେହ, କୁଙ୍କୁମ, ବାର୍ତ୍ତାକା
ଶସ୍ତ୍ର—ମୂଳ, ବାଣ, ଜଳ,
ଶାସ୍ତ୍ର – ଚତୁର୍ଦ୍ଦଭେଦ, ଅଷ୍ଟଫଳା,

୧୨ ଶୁକ୍ର—ଘ୍ରର୍ଗବ, ଜ୍ୟେଷ୍ଠମାସ, ବଜର,
ଶକ୍ର—କୃଷ୍ଣକ, ଇନ୍ଦ୍ର, ସୁରସ୍ତ, ଭବ, ପଦୁବଂଶ,

୧୩ ସୁର—ସୂପଖଣ୍ଡ,
ବଜ୍ର—ଶାରଅଳ, ସ୍ତ୍ରିବଂଶ, ସଲ୍ଲଳ, ଧନ,
ଶିର—ଅଙ୍କ, ଦଳ, ମୁଣ୍ଡ,
ସୁର—ସୂର୍ଯ୍ୟ, ଦେବତା,

Digitized by srujanika@gmail.com

ଜଳ ବସ୍ତ୍ର ଚନ୍ଦ୍ର ସ୍ପର୍ଶ ଯମବାଉ
ମଘବା କରୁଣ ଅଶ୍ୱ,
ସିଂହ କପି ସର୍ପ ଶୁକ ପିକ ଭେକ
ମୃଗଶଙ୍କ ବର୍ଷୁ ଘ୍ରାଣ । ୧୪ ।
ଦ୍ୱାର ମୁକ୍ତାବଳୀ ଯୁଦ୍ଧଦ୍ୱାର ଦ୍ୱାର
ସୂକ୍ତ ଶ୍ରୁତ ଭ୍ରଙ୍ଗ ପାନ୍ଥ,
ଦୀର୍ଘ ଚୌଳାମ୍ବୁ ଲକ୍ଷ୍ମୀରନ୍ଦ୍ର ଭେଦେ
ପିପିଲ କାଶିବେ କଥ । ୧୫ ।
ଆଧର ଓଷ୍ଠ ସ୍ପନେ କନ୍ତ ଅମ୍ବର
ବସ୍ତ୍ରନଭେ ଗନ୍ଧାନ୍ତରେ,
ଅଙ୍ଗାର ସ୍ତ୍ରୁକେ କୁଞ୍ଜେ ବହ୍ନିଦେବ
ଅଜର ଦମ୍ଭ ଚଉରେ । ୧୭ ।
ଅଙ୍କୁର ରୁଧିର ଶ୍ଲେମ ଜ୍ୱଳନ ଯେ
ପଲ୍ଲବତେ ଦୋଇଯୋଗ,
ଅଡର ପୁରୁଷେ ଶକ୍ରେ ଯେ ଅଗୁରୁ
ଯୌଗିକ ଶିଞ୍ଚ ପାଅଗ । ୧୭ ।

---

୧୬ ଦ୍ରବ—ବସ୍ତ୍ର, ଚନ୍ଦ୍ର, ସ୍ପର୍ଶ, ଯମ, ବାଉ, ମଘବା, କରୁଣ, ଅଶ୍ୱ, ସିଂହ, କପି, ସର୍ପ, ଶୁକ, ଭେକ, ପିକ, ମୃଗ, ଶଙ୍କ, ବର୍ଷୁ,

୧୫ ଦ୍ୱାର—ମୁକ୍ତାବଳୀ, ଯୁଦ୍ଧଦ୍ୱାର, ସୂକ୍ତ, ଶ୍ରୁତ, ଭ୍ରଙ୍ଗ, ପାନ୍ଥ, ଦୀର୍ଘ—ଚୌଳାମ୍ବୁ, ଲକ୍ଷ୍ମୀ, ରନ୍ଧ୍ରଭେଦ, ପିପିଲକା, ଶିବ,

୧୭ ଅଧର—ଓଷ୍ଠ, ସ୍ପନ, ଅମ୍ବର—ବସ୍ତ୍ର, ନଭ, ଗନ୍ଧାନ୍ତର
ଅଙ୍ଗାର—ସ୍ତ୍ରୁକ, କୁଞ୍ଜ, ଅଜର—ଦମ୍ଭ, ଚଉର,

Digitized by srujanika@gmail.com

ଈଶ୍ୱର ଶମ୍ଭୁ ମନ୍ମଥ ସ୍ୱାମୀନାଥ
ଈଶ୍ୱର ଉମା ଜଠର,
ଉତ୍ତର ପ୍ରଭ- ବଚନ ଭଗଂଭଦ
ବତ୍ସଃ ରାଜାକୁମର । ୧୮ ।
କର୍ବୁର ଶବଳ ସୁବର୍ଣ୍ଣ ଗ୍ରଥସ
କନ୍ଧର ବାରଦ ଗ୍ରୀବା,
କଷ୍ଟର ଭ୍ରାନ୍ତ- ଭେଦରେ କଠିନର
ଆଦରମଃର ଘୋନବା । ୧୯ ।
କାଶ୍ମୀର କୁଙ୍କୁମ ଦେଶଭେଦଃଙ୍କ
ପୁଷ୍କର ମୂଳ ସଦୃଜେ,
କାବେଷ୍ଟ ସରଡ- ଭେଦ ପୁଣ୍ୟନାମ୍ନୀ
ଦ୍ରବଦ୍ରା ଠାରେ ଉପୃଜେ । ୨୦ ।

---

୧୭ ଅଙ୍କୁର—ବୃଧ୍ନର, ଲୋମଜ୍ୱଳନ, ଦଗ୍ଧବତ,
ଅଡର—ମୁରୁଯ, ଶକ୍ତ,
ଅଗୁରୁ—ପୌଗିକ, ଶିଖ, ଘାପଗ,

୧୮ ଇଶ୍ୱର—ଶମ୍ଭୁ, ମନ୍ମଥ, ସ୍ୱାମୀ, ନାଥ, ଉମା, ଜଠର,
ଉତ୍ତର—ପ୍ରଭବଚନ, ଭଗଭେଦ, ବତ୍ସଃ ରାଜାକୁମର,

୧୯ କର୍ବୁର—ଶବଳ, ସୁବର୍ଣ୍ଣ, ଗ୍ରଥସ,
କନ୍ଧର—ବାରଦ, ଗ୍ରୀବା,
କଷ୍ଟର—ଭ୍ରାନ୍ତଭେଦ, କଠିନ, ଆଦରମ,

୨୦ କାଶ୍ମୀର—ଦେଶଃଭଦ, କୁଙ୍କୁମ, ଙ୍କ, ପୁଷ୍କରମୂଳ,
କାବେଷ୍ଟ—ସରଡଭେଦ, ପୁଣ୍ୟନାମ୍ନୀ, ଦ୍ରବଦ୍ରା,

Digitized by srujanika@gmail.com

କାନ୍ତାର ମନ୍ଦାରଣ୍ୟ ବଳ ଦୁର୍ଗମ-
ପଥଯେ ଛନ୍ଦୁ ଭେଦର,
କଣୋର ଅଣ୍ଡ- ଶାବକ ଚୈଳପଣ୍ଡୀ
ତରୁ ଅବସ୍ଥା ମିହିର । ୨୧ ।
କୁହରଗୁମ୍ଫା ବଳ ପୁଣି କୁକ୍‌କୁର
ଶ୍ୱାନଗ୍ରନ୍ଥି ମଣ୍ଡୀଚରୁ,
କୁଞ୍ଜର ଦନ୍ତୀ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବାଚ ପାଟଳୀ
ଧାତୁକା ବାଳରେ ଗଣ୍ଠୁ । ୨୨ ।
କୁମାର କାଣ୍ଡିକ ଯୁବଗ୍ରଜ ଅଣ୍ଡ-
ବାଳକ ବାଳକ ଗିରି,
ବରୁଣ କୁମାଣ୍ଡ ଚମ୍ପାନପାତ୍ରେତେ
ନବମାଳକାରେ ଖ୍ୟାତି । ୨୩ ।
କମ୍ପ ଭେଦରେ ଅପଗ୍ରଜତା ଦୁର୍ଗା
କନ୍ୟା କୁମାଣ୍ଡ ବୋଲଇ,
କୁବେର ନନ୍ଦନା ବୃକ୍ଷ ଶ୍ରୀଦକୁବର
କୁବ୍‌ଜ ଯୁଗନ୍ଧରେ ଖ୍ୟାତି । ୨୪ ।

---

୨୧ କାନ୍ତାର—ମନ୍ଦାରଣ୍ୟ, ବଳ, ଦୁର୍ଗମପଥ, ଇଷ୍ଟଭେଦ,
କଣୋର—ଅଣ୍ଡଶାବକ, ଚୈଳପଣ୍ଡୀ, ତରୁଣ ଅବସ୍ଥା, ମିହିର,

୨୨ କୁହର—ଗୁମ୍ଫା, ବଳ, କୁକ୍‌କୁର—ଶ୍ୱାନ,
ତରୁ—ଗନ୍ଥି ପଣ୍ଡୀ, କୁଞ୍ଜର—ଦନ୍ତୀ, ଶ୍ରେଷ୍ଠବାଚ, ପାଟଳୀ
ଧାତୁକା, କେଶ,

୨୩ କୁମାର—କାର୍ତ୍ତିକେୟ, ଯୁବଗ୍ରଜ, ଅଣ୍ଡବାରକ, ବାଳକ, ଗିରି
ବରୁଣ କୁମାଣ୍ଡ—ଚମ୍ପ, ନପାତ୍ରଭେଦ, ନବମାଳକା

୨୪ କୁମାଣ୍ଡ—କମ୍ପ ଭେଦ, ଅପଗ୍ରଜତା, ଦୁର୍ଗା, କନ୍ୟା,
କୁବେର—ନନ୍ଦନା ବୃକ୍ଷ, ଶ୍ରୀଦ, କୁବର, କୁବ୍‌ଜ, ଯୁଗନ୍ଧ

Digitized by srujanika@gmail.com

କେଶର ଦ୍ୱିଜ କୁଳ କଞ୍ଜଲ୍କ ସିଂହସଙ୍କ।
ପୁନ୍ନାଗ ନାଗକେଶର,
ବକୁଳ ପୁଣି କେଦାର ଖେଚରଗତି
ଗୋଗ ଭଗଭେଦ ଶଙ୍କର । ୨୫ ।
ଗାନ୍ଧାର ସିନ୍ଧୁର ଗୋଗଦେଶ ଭେଦେ
ଚଞ୍ଚର ପଞ୍ଜର ମୃଗ,
ଦର୍ଦୁର ପବଂତ ମଣ୍ଡୁକ ଶିଖର-
ଭେଦବାଦ। ଗ୍ରଣ୍ଡେପୋଖ । ୨୬ ।
ଦଣ୍ଡାର ଦନ୍ତନ ମତ୍ତଗଜ ସତ
ମଥ କୁମ୍ଭକାରଚକ,
ଦ୍ୱାପର ଯୁଗ ସଂଶପ୍ତ ଦୈତ୍ୟାର ଯେ
ନାରାୟଣ ବୃନ୍ଦାରକ । ୨୭ ।
ଜର୍ଜର ଦେବଦତ୍ତ। ଜ୍ୱରହା କୃଶଳ
ପଣ୍ଡୀକା ଗୁଲ୍ଫଚ ଜାଲ,
ପ୍ରବର ପଂଜ୍ଞତ ଗୋଷ ଶ୍ରେଷ୍ଠବାଚ
ଠାରେ ବର୍ତ୍ତେ ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ । ୨୮ ।

---

୨୫ କେଶର—ଦ୍ୱିଜକୁଳ, କଞ୍ଜଲ୍କ-ସିଂହସଙ୍କ,
ନାଗକେଶର—ପୁନ୍ନାଗ, ବକୁଳ,
କେଦାର—ଖେଚରଗତି, ଗୋଗଭେଦ, ଶଙ୍କର
୨୬ ଗାନ୍ଧାର—ସିନ୍ଧୁର, ଗୋଗ, ଦେଶଭେଦ,
ଚଞ୍ଚର—ପଞ୍ଜର, ମୃଗ,
ଦର୍ଦୁର—ପବଂତ, ମଣ୍ଡୁକ, ଗିରିଭେଦ, ବାଦ୍ୟଗ୍ରଣ୍ଡ,
୨୭ ଦଣ୍ଡାର—ଦନ୍ତନ, ମତ୍ତଗଜ, ଶତପଥ, କୁମ୍ଭକାର ଚକ,
ଦ୍ୱାପର—ଯୁଗ, ସଂଶପ୍ତ,
ଦୈତ୍ୟାର—ନାରାୟଣ, ବୃନ୍ଦାରକ,

Digitized by srujanika@gmail.com

ପାଣ୍ଡୁର ପାଣ୍ଡୁ ବର୍ଣ୍ଣମରୁ ବକ ଯେ
ଫୀବର କଚ୍ଛପ ସ୍ଥୂଳ,
ପୁଷ୍କର ବାଦ୍ୟଘ୍ନଣ୍ଡ ମୁଖ ଆକାଶ
ଶୁଣ୍ଠୀର ଖଡ଼୍‌ଗ ଫଳ । ୨୯ ।
ଜଳ ପଦ୍ମ ଛତ୍ର ଭେଦ ଦ୍ୱୀପଭେଦ
ଗ୍ଧର୍ଥ ଇଶକୁ ପୁଷ୍କର,
ବଲ୍ଲୁର ମୁକୁଟ ବଡ଼ଙ୍ଗ ଚଇଳ
କଲ୍‌କ ବଲ୍ଲୁକ ବଲ୍ଲୁର । ୩୦ ।
ନଡାନଡ ପଥ ନମ୍ରରମ୍ୟ ଏତେ
ବଲ୍ଲୁ ପଣ୍ୟ ଯୋଗୀଡା,
ଭ୍ରମର କାମୁକ ଭୃଙ୍ଗ ମନ୍ଦର ଯେ
ମନ୍ତ୍ର ଶୈଳ ଜବାଲୁଡା । ୩୧ ।

---

୨୮ ନର୍ଦ୍ଦର—ଦେବତା, ଜୁରଦ୍ଦା, କୁଶଳ, ପର୍ଣ୍ଣିକା ଗୁଳୁଚ, ଗିଟ,
ପ୍ରବର—ସନ୍ତାଡ, ଗୋତ୍ର, ଶ୍ରେଷ୍ଠବାଚ,
୨୯ ପାଣ୍ଡୁର—ପାଣ୍ଡୁବର୍ଣ୍ଣ, ମରୁବକ, ଫିବର, କଚ୍ଛପ, ସ୍ଥୂଳ,
+
୩୦ ପୁଷ୍କର—ବାଦ୍ୟଘ୍ନଣ୍ଡ, ମୁଖ, ଆକାଶ, କରଶୁଣ୍ଠୀର, ଖଡ୍‌ଗଫଳା
ଜଳ, ପଦ୍ମ, ଛତ୍ରଭେଦ, ଦ୍ୱୀପଭେଦ, ଗ୍ଧର୍ଥଇଶ,
ଔଷଧ ଦ୍ରବଶେଷ

୩୦ ବଲ୍ଲୁର—ମୁକୁଟ, ବଡ଼ଙ୍ଗ, ଚଇଳ, କଲ୍‌କ ବଲ୍ଲୁକ,
୩୧ ବଲ୍ଲୁର—ନଡାନଡ ପଥ, ନମ୍ର, ରମ୍ୟ, ପୁଣ୍ୟଯୋଗୀଡା
ଭ୍ରମର—କାମୁକ, ଭୃଙ୍ଗ
ମନ୍ଦର—ମନ୍ତ୍ର, ଶୈଳ, ଜବା, ଲଡା,

Digitized by srujanika@gmail.com

ମନ୍ଦାର ସୁର- ପାଦପ ପାରିଭଦ୍ର
ଅର୍କ ପଶ୍ଚିମ ବଖ୍ୟାତ,
ମନ୍ଦର ସ୍ୟନ୍ଦନ ନଗର କଟାଳ
ଭୂପରେ କହିବା ସତ । ୩୨ ।
ମକର କହିବ ଗ୍ରାଣି ପ୍ରଭେଦରେ
ନଦ୍ଧ ପ୍ରଭେଦେ ବର୍ଗଜ,
ମୁଦର ବୋଲିବ କାମୁକେ ମେଘରେ
ମଦନେ ମୂର୍ଖରେ ଦେଜ । ୩୩ ।
ବଦୁର ନାଗର ଖାର କୁରୁମନ୍ତ୍ରୀ
ଅନ୍ତରଟରେ ପ୍ରମାଣ,
ବବର ଦୂଷଣ ଗର୍ତ୍ତ ବବରୁପେ
ସମୁଦ୍ରେ ଧ୍ୱଜରେ ଗଣ । ୩୪ ।
ବସ୍ତାର ବସ୍ତୁତ ସ୍ତମ୍ଭେ ଯେ ବକାର
ବକ୍ତୁତରୁଜ୍ଞ ଶୋଭିତା,
ଶମ୍ବର ଜଳ ମୃଗଦୈଦ୍ୟ ବଶେଷ
ମତ୍ସ୍ୟ ଶୈଳ ଭେଦେ ଉକ୍ତା । ୩୫ ।

---

୩୨ ମନ୍ଦାର—ସୁର ପାଦପ, ପାରିଭଦ୍ର, ଅର୍କ ପଶ୍ଚିମ
ମନ୍ଦର—ସ୍ୟନ୍ଦନ, ନଗର,
୩୩ ମକର—ଗ୍ରାଣିପ୍ରଭେଦ, ନଦ୍ଧପ୍ରଭେଦ,
ମୁଦର—କାମୁକ, ମେଘ, ମଦନ, ମୁର୍ଖ,
୩୪ ବଦୁର—ନାଗର, ଖାର, କୁରୁମନ୍ତ୍ରୀ, ଅନ୍ତରଟ,
ବବର—ଦୂଷଣ, ଗର୍ତ୍ତ, ସମୁଦ୍ର, ଧ୍ୱଜ,
୩୫ ବସ୍ତାର—ବସ୍ତୁତ, ସ୍ତମ୍ଭ,
ଶମ୍ବର—ଜଳ, ମୃଗ, ଦୈଦ୍ୟ, ମତ୍ସ୍ୟ, ଶୈଳ,

Digitized by srujanika@gmail.com

ଶିଙ୍ଗର ବୃଷାଗ୍ରେ ଗଇ ଶୃଙ୍ଗେ ଦ୍ରବ୍ୟ-
ମାଣିକ୍ୟେ ପୁଲକେ କହ,
କୃଷ୍ଣସାର ମୃଗ ଶିଂଗଥା ଯେ ଗିଣ୍ଠି-
ସାର ମଳପ୍ୱାଦ୍ର ଲୌହ । ୩୬ ।
ଘନସାର ରବ ଦକ୍ଷିଣା କର୍ପୂରକ
ପୁଣି ବୋଲଯେ କର୍ପୂରେ,
ଚନ୍ଦଧର ବସ୍ତ୍ର ଅହି କୁମ୍ଭକାର
ପ୍ରୟୋଗ ଅଛୁ କୁମ୍ଭରେ । ୩୭ ।
ପପ୍ପୋଧର ଗିରି ନାରିକେଳ କୋଷ-
କାର ସ୍ତନ ଜଳଧର,
ସହଚର୍ଯ୍ୟ ଟ୍ୱିଣ୍ଟି ସଖୀ ସ୍ତ୍ରୀବର୍ଗ
କହେ ଭଞ୍ଜଗାରବର । ୩୮ ।

—ଲ—

ଅଳସ୍ପର୍ଶ ଭୃଙ୍ଗ ବୃଶ୍ଚିକ ଯେ କୁକୀ
ସଖୀ ପନ୍ତରେ ରଞ୍ଜନ,
ଇଳା ଧରଣୀ ଯେ ଧେନୁ ଇଳାନାଡ଼ୀ
ସୁଦଗ୍ଧରେ ଆଡ଼ଭେନ । ୧ ।

---

୩୬ ଶିଙ୍ଗର—ବୃଷାଗ୍ର, ଗଇଶୃଙ୍ଗ, ଦ୍ରବ୍ୟ ମାଣିକ୍ୟ ପୁଲକ,
କୃଷ୍ଣସାର—ମୃଗ, ଶିଂଗଥା,
ଗିଣ୍ଠିସାର—ମଳପ୍ୱାଦ୍ର, ଲୌହ,
୩୭ ଘନସାର—ରବ, ଦକ୍ଷିଣାକର୍ପୂରକ, କର୍ପୂର,
ଚନ୍ଦଧର—ବସ୍ତ୍ର, ଅହି, କୁମ୍ଭକାର, କୁମ୍ଭ,
୩୮ ପପ୍ପୋଧର—ଜଳଧର, ଗିରି, ନାରିକେଳ କୋଷକାର, ସ୍ତନ,
ସହଚର୍ଯ୍ୟ—ଟ୍ୱିଣ୍ଟି, ସଖୀ,

Digitized by srujanika@gmail.com

କଳାର ସାଂଶ ରଙ୍ଗରେ କଳାକାଳ
କଳଶୁଦ୍ଧ ମୃଦୁଧ୍ୱନ,
ଜଲକଳକା ଯୁଗକାଳ ସମସ୍ତ
ସମକୃଷ୍ଣ ମୃତ୍ୟୁଘୋଳନ । ୨ ।
କାଳୀଗୌଣ୍ଡ ସପେ ମାଡ଼ୁଭେଦେ କଳ -
ଙ୍କାଟ କଳ ପୂଣି ଶଙ୍କୁ,
କୂଳ ସମୂହ ସଜାଡ଼ ଜନପଦ
କୂଳସୈନ୍ୟ ଛଟ ଶଙ୍କୁ । ୩ ।
କୋଳ କୋଳଫଳ ପିଠ୍‌ଳୀ ଚବ୍ୟଯେ
ଭେଳାଲଙ୍ଗ ନବଗ୍ରହ,
ଖଳ ପ୍ରସ୍ଥାନ କଳ୍‌ବା ମାଚ ଅଧମ
ଝୁରରେ ଯେ ଜନେ କହ । ୪ ।

---

୧ ଅଳ—ସ୍ୱର୍ଗ, ଭୃଙ୍ଗ, ବୃଶ୍ଚିକ, ଆଳ—ସଖୀ, ପଦ୍ମ,
ଇଳା—ଧରଣୀ, ଧେନୁ, ଇଳାନାଡ଼ୀ, ସୁଦଣ୍ଡ,

୨ କଳା—ରସାଂଶ, ରଙ୍ଗସମୟ, କଳାକାଳ,
କଳ—ଶୁଦ୍ଧ, ମୃଦୁଧ୍ୱନା, କଳ—କଳକା, ଯୁଗ,
କାଳ—ସମଷ୍ଟି, ଯମ, କୃଷ୍ଣ, ମୃତ୍ୟୁ,
କାଳୀ—ଗୌଣ୍ଡ, ସପ, ମାଡ଼ୁଭେଦ, କଳଙ୍କାଟ, ଶଙ୍କୁ,
କୂଳ—ସମୂହ, ସଜାଡ, ଜନପଦ, ସୈନ୍ୟ ଛଟ, ଶଙ୍କୁ,

୪ କୋଳ—କୋଠଫଳ, ପିଠ୍‌ଳୀ, ଚବ୍ୟ, ଭେଳା, ଲଙ୍ଗ,
ନବଗ୍ରହ,
ଖଳ—ପ୍ରସ୍ଥାନ କଳ୍‌ବା, ମାଚ, ଅଧମ, ଝୁର

Digitized by srujanika@gmail.com

ଖିଲ ଅଗ୍ରବଦ୍ଧ ସାରସ ଯେ କ୍ଷିପ୍ତ
ଗଳ ସର୍ଜରସ କଣ୍ଠ,
ଗୋଳା ଗୋଦାବସ୍ତ୍ର କୂଳଟା ଦୁର୍ଗ ଯେ
ପଞ୍ଚାଞ୍ଜନେ ପୁଣିପଠ । ୫ ।
ଚଙ୍କି ଭୂଲଚା ଭଙ୍ଗ ଗୌର ବାସୁକ
ଜଳ ଅଶନରେ ପୃଣ,
ଜାଳ ଗବାକ୍ଷ ଅନାସ୍ଥ ଦମ୍ଭ ବନ୍ଦ
ଶାପ ପଟ୍ଟୋଳକା ଘେନ । ୬ ।
ଭାଳ ଚପେଟ ପାଦପ ବାଦ୍ୟଭେଦ
ଭେଦେ ଦ୍ରବଡାଳ କଣ୍ଠ,
ଭୁଳ ସାଦୃଶ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣା ଗ୍ରଣୀ ଡାଳଯେ
ଚପେଟ ବୃକ୍ଷେ କଢ଼ଇ । ୭ ।
ନଳ ପୋଟ୍ଟଗଳ ନୃପେ ପିତୃ ଦେବେ
ବାନଗ୍ରନ୍ଥରେ ବନ୍ଦଚ,
ନାଳବଣ୍ଟୋକ ଯେ ନଦ୍ୟ କପିଭେଦ
ଫଳମାସ ସଂଖ୍ୟା ଯୁକ୍ତ । ୮ ।

---

୫ ଖିଲ – ଅଗ୍ରବଦ୍ଧ, ସାର, ସଂକ୍ଷିପ୍ତ,
ଗଳ—ସର୍ଜରସ,କଣ୍ଠ,
ଗୋଳା—ଗୋଦାବସ୍ତ୍ର, କୂଳଟା, ଦୁର୍ଗ, ପଞ୍ଚାଞ୍ଜନ,
୬ ଚଙ୍କି—ଭୂଲଚା, ଭଙ୍ଗ, ଗୌର, ବାସୁକ, ଜଳ ଅଶନ,
ଜାଳ—ଗବାକ୍ଷ, ଆନାସ୍ଥ, ଦମ୍ଭ, ବନ୍ଦ, ଶାପ, ପଟ୍ଟୋଳକା
୭ ଭଳ—ଚପଟେ, ପାଦପ, ବାଦ୍ୟଭେଦ, ଦ୍ରବଡାଳଭେଦ,
ଭୁଳ—ସାଦୃଶ୍ୟ, ବର୍ଣ୍ଣା, ଗ୍ରଣୀ
ଡାଳି—ଚପେଟ, ବୃକ୍ଷ,

Digitized by srujanika@gmail.com

ଫଳଜାତ ଫଳ ମନ୍ୟ ଲଭ୍ୟଫାଳ
ଖଣ୍ଡ ଲଙ୍ଗଳ ପଭ୍ତ,
ବଳୀ ବଳିଷ୍ଠ ଭ୍ରବଳୀ କରଦୈର୍ଘ୍ୟ
ଗୃମର ଦଣ୍ଡ କହନ୍ତି । ୯ ।
ବଳ ପ୍ରାକମଂ ଦୈର୍ଘ୍ୟଭେଦ ଲଙ୍ଗଳୀ
ସୈନ୍ୟକାକ ରଳରସ,
ବାଳ କୁନ୍ତଳ ଘ୍ରାବେର ମୂର୍ଦ୍ଧଶିଶୁ
ବାଳଧୀରେ ଉରବାସ । ୧୦ ।
ବାଳୀ କପିଗ୍ରଜ ରମଣୀ ଶ୍ରବଣ
ଭୂଷଣ ଭୁଟି କେଉଡି ,
ବେଳା ସିନ୍ଧୁକୂଳ କାଳ ବକାରଯେ
ଗ୍ରଗତର ଖ୍ରେଜନେ ଆଣ ; ୧୧ ।

---

୮ ନଳ—ଗୋଟଗଳ, ନଳ, ପିତୃଦେବ, ବାନଗ୍ରନ୍ଥର,
ଫାଳ—ବଣ୍ଡି, ନଧି, କପିଭେଦ, ଫଳ—ମାସ, ସଂଖ୍ୟା
୯ ଫଳ—ଜାତଫଳ, ମନ୍ୟକଲାଭ,
ଫାଳ—ଖଣ୍ଡ ଲଙ୍ଗଳ ପଭ୍ତ
ବଳୀ—ବଳିଷ୍ଠ, ଭ୍ରବଳୀ, ଦୈର୍ଘ୍ୟ, କର, ଗୃମର, ଦଣ୍ଡ,
୧୦ ବଳ—ପ୍ରାକମଂ, ଦୈର୍ଘ୍ୟଭେଦ, ଲଙ୍ଗଳୀ—ବଳଗ୍ରମ, ସୈନ୍ୟ,
କାକରଭ୍ତ ରସ,
ବାଳ—କୁନ୍ତଳ, ଘ୍ରାବେର, ମୂର୍ଦ୍ଧ, ଶିଶୁ, ଧୀର ଉରବାସ,
୧୧ ବାଳୀ—କପିଗ୍ରଜ, ରମଣୀ, ଶ୍ରବଣ, ଭୂଷଣ, ଭୁଟିକେଷଣ,
ବେଳା—ସିନ୍ଧୁକୂଳ, କାଳ, ବକାର, ଗ୍ରଗ, ଖ୍ରେଜନ,

Digitized by srujanika@gmail.com

ଭଲ୍ଲଭଲ୍ଲୁକ ଶସ୍ତ୍ର ଭେଦ ଉତ୍ତମ
ଘ୍ରାଣେ ଲଲାଟ ତେଜ,
ବ୍ୟାଳ ଦୁଷ୍ଟଗଜେ ସର୍ପେ ଶ୍ୱାପଦଯେ
ଖଳଜନେ ପୁଣି ହେଜ । ୧୨ ।

ବଳ ଛିଦ୍ର ଗୁହା ଉଚ୍ଚେ ଶ୍ରବା ଶାଳୀ
କଳମ୍ବ ଗନ୍ଧ ମାର୍ଜ୍ଜାର,
ଶୀଳ ସ୍ୱଭାବ ପ୍ରସ୍ତର ଶୂଳରୋଗ
ଭେଦ ଆୟୁଧେ ବର୍ତ୍ତର । ୧୩ ।

ବୃଷାଳ ବୃଷଭ ଅହୀର ମୁଦ୍ଦର
ମନ୍ଦର ଯେ ହଳାହଳ,
ଅନଳ ବସୁଦ୍ୱେଦ ଅଗ୍ନି ବୋଲ୍ଲଇ
ବସୁ ପବନ ଅନିଳ । ୧୪ ।

---

୧୨ ଭଲ୍ଲ--ଭଲ୍ଲୁକ, ଶସ୍ତ୍ରଭେଦ, ଉତ୍ତମ,
ଘ୍ରାଣ—ଲଲାଟ, ତେଜ,
ବ୍ୟାଳ—ଦୁଷ୍ଟ, ଗଜ, ସର୍ପ, ଶ୍ୱାପଦ, ଖଳଜନ,

୧୩ ବଳ—ଛିଦ୍ର, ଗୁହା, ଉଚ୍ଚେଶ୍ରବା,
ଶାଳୀ—କଳମ୍ବ, ଗନ୍ଧ ମାର୍ଜ୍ଜାର,
ଶୀଳ—ସ୍ୱଭାବ, ପ୍ରସ୍ତର,
ଶୂଳ—ରୋଗଭେଦ, ଆୟୁଧ,

୧୪ ବୃଷାଳ—ବୃଷଭ, ଅହୀର, ମୁଦ୍ଦର, ମନ୍ଦର, ହଳାହଳ,
ଅନଳ—ବସୁ, ଅଗ୍ନି,
ଅନିଳ—ବସୁ, ପବନ,

Digitized by srujanika@gmail.com

ଅଗ୍ରଳ କୁଟିଳ ସ୍ପର୍ଧ୍ୟରସେ କଟେ
ଅଚଳ ଦୁଇଳ ଗିରି,
ଜଳ୍ୟକା ଛାଇକା ଭେଦ ଦୈଦ୍ୟଭେଦ
ଶସ୍ୟ ଭେତରେ ଆଡ଼ର । ୧୫ ।
ଉଜ୍ୱଳ ଘାସ୍ତି ଯେ ଶୃଙ୍ଗାର ବଳାସ
ଶୁଭ୍ର ବର୍ଣ୍ଣରେ ପ୍ରସିଦ୍ଧ,
ଉତ୍ପୁଚ୍ଛ ଚକାଶ ଉତ୍ତିନ ଉତ୍ପଳ
ଚରଳ ପ୍ରବେସେ ସିଦ୍ଧ । ୧୬ ।
କମଳ ପଦ୍ମ ଜଳ ଛାମ୍ବୁରେ ବଢ଼
ମୃଗ କମଳା ଶ୍ରୀଦ୍ଧରି,
କପିଳ ବର୍ଣ୍ଣ ଭେଦ ମୁନ କପିଳା
ଶିଂଶପା ଧେନୁ କନ୍ୟାର । ୧୭ ।
କମଳ ମେଷ ଉର୍ଣ୍ଣାଯୁ ନାଗଭେଦେ
କଦଳୀ ଲତା କୁରଙ୍ଗ,
ପତକା କଦଳୀ ରମ୍ଭା ବୃକ୍ଷ କେତୁ
ମୃଗଠାରେ ପ୍ରଣିସଙ୍ଗ । ୧୮ ।

---

୧୫ ଅଗ୍ରଳ—କୁଟିଳ, ସ୍ପର୍ଧ୍ୟରସ,
ଅଚଳ —ଗିରି, ଦୁଇଳ, ଜଳ୍ୟକା, ଛାରକା, ଦୈଦ୍ୟ, ଶସ୍ୟ,
୧୬ ଉଜ୍ୱଳ—ଘାସ୍ତି, ଶୃଙ୍ଗାର, ବଳାସ, ଶୁକ୍ଳ ବର୍ଣ୍ଣ,
ଉତ୍ପୁଚ୍ଛ—ଚକାଶ, ଉତ୍ତିନ, ଉତ୍ପଳ,
ଚରଳ—ପ୍ଳବ ଶାଖା,
୧୭ କମଳ—ପଦ୍ମ, ଜଳ, ଛାମ୍ବୁ, ମୃଗ, କମଳା, ଶ୍ରୀ, ଦ୍ଧରି,
କପିଳ—ବର୍ଣ୍ଣ, ମୁନ, କପିଳା—ଶିଂଶପା, ଧେନୁ, କନ୍ୟାର,
୧୮ କମଳ—ମେଷ, ଉର୍ଣ୍ଣାଯୁ, ନାଗ,
କଦଳୀ—ଲତା, କୁରଙ୍ଗ, ପତାକା, ରମ୍ଭାବୃକ୍ଷ, କେତୁ, ମୃଗ,

Digitized by srujanika@gmail.com

କପାଳ କର୍ପୂର ଭୁଜଙ୍ଗ ଭୂଷଣ ଯେ
ସର୍ଜରସ କୁଚଂରକ,
କାକୋଳ ନରକା ନ୍ତରେ ଦ୍ରୋଣକାଳେ
ବିଷ ଭେଦରେ ବଧକ । ୧୯ ।
କାଲ୍ଚଳ ରୁଧିର ମାର କୋକଳ ଯେ
ଶଙ୍କୁ ଭୁଷାନଳ ବଳ,
କୃଷ୍ଣଳ କଣ୍ଠଭୂଷା ପାଣି ବଳୟ
କାଞ୍ଚନ ଶୁଭ୍ରମଣ୍ଡଳ । ୨୦ ।
ଗୋପାଳ ନୃପ ବ୍ରଜଦ୍ୱଳ ମୂଷଳ
ଗରଳ ଯେ ବିଷମାନ,
ଚପଳା ବିଦ୍ୟୁ ପୁଂଶ୍ଚଳ ଯେ ଚପଳା
ଶୀଘ୍ରେ ଇଦ୍ଗରେ ଜେନ । ୨୧ ।
ଚଞ୍ଚଳା ବିଦ୍ୟୁ ଲକ୍ଷ୍ମୀବାଚ କାମୁକ
ଜମ୍ବାଳ ଶୈବାଳ ପଙ୍କ,
ଜଟିଳା ପିଠ ପଳୀ ଜଟାମାଂସୀ ଛଡୀ
ଘଧିକା ଶାଶୁରେ ଭକ୍ତ । ୨୨ ।

---

୧୯ କପାଳ—କର୍ପୂର, ଭୁଜଙ୍ଗ ଭୂଷଣ, ସର୍ଜରସ,
କାକୋଳ—ନରକ, ଦ୍ରୋଣ, କାଳ, ବିଷଭେଦ, ବଧକ,

୨୦ କାଲ୍ଚଳ – ରୁଧିର, ମାର, କୋକଳ, ଶଙ୍କୁ, ହୁତାନଳ ବଳ,
କୃଷ୍ଣଳ—କଣ୍ଠଭୂଷା, ପାଣିବଳୟ, କାଞ୍ଚନ, ଶୁଭ୍ର ମଣ୍ଡଳ,

୨୧ ଗୋପାଳ—ନୃପ, ବ୍ରଜ. ଦ୍ୱଳ—ମୂଷଳ,
ଗରଳ—ବିଷ, ମାନ,
ଚପଳା—ବିଦ୍ୟୁ, ପୁଂଶ୍ଚଳ, ଶୀଘ୍ର ଇଦ୍ଗର,

Digitized by srujanika@gmail.com

ଚରଳ ଚଞ୍ଚଳ ଶିଡ଼୍‌ଗ ଘସ୍ପୁର ଯେ
ଦ୍ୱାର ମଧ୍ୟ ଗଢମଣି,
ଚମାଳ ଢଳକ ଖଡ଼୍‌ଗ କାଳ ସ୍କନ୍ଧ
ବରୁଣ ବୃକ୍ଷରେ ଗଣି । ୨୩ ।
ଭୁମୁଳ କର ବୃକ୍ଷ ରଣ ସଂକୁଳ
ଦୁକୂଳ ଯେ ଷୌମବସ୍ତ୍ର,
ଧବଳ ପାରଦେ ସୁନ୍ଦରେ ଶ୍ରେଷ୍ଠରେ
ଗୁଚ୍ଛରେ ପୁଣି ପ୍ରଶସ୍ତ । ୨୪ ।
ନକୁଳ ପାଣ୍ଡବ- ଭେଦେ ଭଦ୍ରଭେଦେ
ନେଉଳ ନାମା କୁକୁଟୀ,
ନେପାଳ ଦେଶେକ ମୂର୍ତ୍ତିକ ଟେପାଳି
ମୁଦୁଘ୍ନଳ କୁକୁଟୀ । ୨୫ ।

---

୨୨ ଚଞ୍ଚଳା—ଚଞ୍ଚୁ, ଲାସ୍ତୀ, ବାଢ, କାମୁକ,
ଜମ୍ବାଳ—ଶୈବାଳ, ପଙ୍କ,
ଜଟିଳା—ପିପ୍‌ପଳୀ, ଜଟା,ମାଂସୀ, ଛପୀ, ଗ୍ରଧ୍ରକାଶାଶ୍ମୁ ,
୨୩ ଚରଳ—ଚଞ୍ଚଳ୍ ଶିଡ଼୍‌ଗ, ଘସ୍ପୁର, ଦ୍ୱାରମଧ୍ୟ ଗଢମଣି
ଚମାଳ—ଢଳକ, ଖଡ଼୍‌ଗ, କାଳ, ସ୍କନ୍ଧ, ବରୁଣ, ବୃକ୍ଷ ଓ
ଲଢା ବାଚେସ୍ତ,
୨୪ ଭୁମୁଳ—ବୃକ୍ଷ, ରଣ ସଂକୁଳ,
ଦୁକୂଳ— ଷୌମବସ୍ତ୍ର, ବସ୍ତ୍ର,
ଧବଳ—ପାରଦ; ସୁନ୍ଦର, ଶ୍ରେଷ୍ଠ, ଗୁଚ୍ଛ,
୨୫ ନକୁଳ—ପାଣ୍ଡବ, ଭଦ୍ର, ନେଉଳ, କୁକୁଟୀ,
ନେପାଳ— ଏକଦେଶ, ମୂର୍ତ୍ତିକ, ଟେପାଳୀ, ମୁଦୁଘ୍ନ,
ନଳ, କୁକୁଟୀ

Digitized by srujanika@gmail.com

ପ୍ରବାଳ କଶପ୍ଲ ଘାଣାଦଣ୍ଡକୁ ଯେ
ବଦ୍ଦୁମେ ଦୋଇଛୁ ବ୍ୟକ୍ତ,
ପଞ୍ଚାଶଡ଼୍ଗ ଦ୍ରୌପଦୀ ଯେ ପିପ୍ପଳା
ଅଶ୍ୱଥ ପଲ୍ଲଳ ବସ୍ତ୍ର । ୨୬ ।
ପାତାଳ ଅଧ- ଭୁବନ ଯେ ବଡ଼ବା-
ନଳ ଦଗରେ ପ୍ରକାଶ,
ମଣ୍ଡଳ ପରଧି ଦର୍ପଣ ଦେଶ ଯେ
ସମୁଦ୍ର କୃଷ୍ଣ ଆକାଶ । ୨୭ ।
ମୃଣାଳ ପଦ୍ମର ନାଳ ନଳଦ ଯେ
ମୂଷଳୀ ଢାଳ ମୂଳକା,
ବଳଭଦ୍ର ଧୃଶ ମାଉଳ ମଦନ
ଦ୍ରୁମ ମାଡାର ଭ୍ରାତୃକା । ୨୮ ।
ରସାଳ ଚୂତ ଇକ୍ଷୁ ସିନ୍ଧୁର ସାଳୀ
ଦ୍ୱାରସନା ବଦାର,
ବଞ୍ଜୁଳ ଚିଲଶ ବେଚସ ଅଶୋକ
ବପୁଳ ପୃଥୁଳ ଗିର । ୨୯ ।

---

୨୬ ପ୍ରବାଳ—କଶପ୍ଲ, ଘାଣାଦଣ୍ଡ, ବଦ୍ଦୁମ, ପଞ୍ଚାଶଡ଼୍ଗ, ଦ୍ରୌପଦୀ,
ପିପ୍ପଳା—ଅଶ୍ୱଥ, ପଲ୍ଲଳବସ୍ତ୍ର,

୨୭ ପାତାଳ—ଅଧୋଭୁବନ, ଦଗ, ବଡ଼ବାନଳ,
ମଣ୍ଡଳ—ପରଧି, ଦର୍ପଣ, ଦେଶ, ସମୁଦ୍ର, କୃଷ୍ଣ, ଆକାଶ,

୨୮ ମୃଣାଳ—ପଦ୍ମର ନାଳ, ନଳଦ,
ମୂଷଳୀ—ଢାଳମୂଳୀ, ବଳଭଦ୍ର,
ମାଉଳ—ମଦନ, ଦ୍ରୁମ, ମାଡାର ଭ୍ରାତୃ,

Digitized by srujanika@gmail.com

ଶାମଳ କୃଷ୍ଣବର୍ତ୍ତୀ ବ୍ୟାଘ୍ର ଗ୍ରଷସ
ଶାମଳୀ ଛରୁ ପାର୍ତ୍ତି କ,
ଶ୍ରୀଫଳ ବଲ୍ଲ ଧାଶୀ ଯେ ପଯ୍ୟଃପେଟ୍ଟୀ
ଶୃଗାଳ ଦୈଭ୍ୟ ବଞ୍ଚକ । ୩୦ ।
ଧ୍ରୁବେଳ ପ୍ରଣତ- ଶୀଳ ଲଙ୍କା ଗିରି
ଉତ୍ତମ ଲଗ୍ନରେ ଯୋଗ,
ଅକ୍ଷମାଳା ଅକ୍ଷ- ପତ୍ର ଅରୁଛଡ଼ା
ଜାଙ୍ଗୁକ ସମୂହେ ଲେଖ । ୩୧ ।
କମଣ୍ଡଳୁ ପଟ୍ଟେ ପୁଷ କୁଡୁଦଳ
କୌତୁକ ପ୍ରଶସ୍ତ ଦୃଶ୍ୟ,
ଖଡମାଳ ଦ୍ରୁମ ମେଘ ଗନ୍ଧ ଫଳ
ପ୍ରିୟଙ୍ଗୁ ଚମ୍ପକ କୋଷ । ୩୨ ।

---

୨୯ ଚୋଲ—ଚଉତ, ଇଷୁ, ପିଣ୍ଡ,
ଉସଳି—ପୁଦା ଇସନା, ଜଡୁ ।
କାଞ୍ଜୁଳ—ଲେଶ, ବେଉସ, ଅଟିଶାକ,
ବଥୁଳ—ପୃଥୁଳ, ଚିଣ୍ଡ,
୩୦ ଶାମଳ—କୃଷ୍ଣବର୍ତ୍ତୀ, ବ୍ୟାଘ୍ର, ଗ୍ରଷସ,
ଶାମଳ—ଶାମଳୀ, ଛରୁ ପାର୍ତ୍ତି,
ଶ୍ରୀଫଳ—ବଲ୍ଲ, ଧାଶୀ, ପଯ୍ୟଃପେଟ୍ଟି—ନାରୁକେଳ
ଶୃଗାଳ—ଦୈଭ୍ୟ, ବଞ୍ଚକ,
୩୧ ଧ୍ରୁବେଳ—ପ୍ରଣତ ଶୀଳ, ଲଙ୍କାଗିରି, ଉତ୍ତମଲଗ୍ନ,
ଅକ୍ଷମାଳା—ଅକ୍ଷପତ୍ରିଣ, ଅରୁଛଡ଼ା, ଜାଙ୍ଗୁକ ସମୂହ
୩୨ କମଣ୍ଡଳୁ—ପଟ୍ଟି, ପୁଷ, କୁଡୁଦଳ—କୌତୁକ ପ୍ରଶସ୍ତ ଦୃଶ୍ୟ,
ଖଡମାଳ—ଦ୍ରୁମ, ମେଘ, ଗନ୍ଧଫଳ—ପ୍ରିୟଙ୍ଗୁ ଓ ଚମ୍ପକକୋଷ

Digitized by srujanika@gmail.com

ଚନ୍ଦ୍ରବାଳ ଗଣ୍ଠି ଭେଦ ଯେ ମଣ୍ଡଳ
ଧ୍ୱମା ନାନା ବେଣୁ ଘାଣା,
ମୁକ୍ତା ଫଳ ଘନ- ସାର ମୋଣ୍ଡକୁ ଯେ
ଲବଣ ଫଳରେ ଗଣା । ୩୩ ।
ବାଚ ଢେଳ କଳା କଳାପ ଦନ୍ତଷତ
ଜାର ପୁରୁଷରେ ଲକ୍ଷେ,
ବାପୁଫଳ ଇନ୍ଦ୍ର- ଧନୁ କରୁ କାମେ
ବଚକଳ ମଲ୍ଲୀ ବୃକ୍ଷେ । ୩୪ ।
ମଦକଳ ଔଗ୍ର- ବତ ଶଙ୍ଖୀ ନାଗ
ହସ୍ତୀ ଅଭ୍ର ଗଣେଶ୍ୱର,
ଦଗ୍ଧତାଳ ଧାତୁ ଭେଦ ଦୁବ୍ବା ବ୍ୟୋମ
ଦଗଡ଼ର କଡ଼ଢ଼େ ନର । ୩୫ ।
ଦଳା ଦଳ ବଷ ଜ୍ୟେଷ୍ଠ ବ୍ରହ୍ମ ସର୍ପ
ଏକ କୁଣ୍ଡଳ ଯେ ଫଣୀ,
କୁବେର ପୁଣି କୃପିଝ ପାଳ କେଳ
ପାନ ସମୁଦ୍ରକୁ ଭଣି । ୩୭ ।

---

୩୩ ଚନ୍ଦ୍ରବାଳ—ଗିଣ୍ଠିଭେଦ, ମଣ୍ଡଳ, ଧ୍ୱମା, ବେଣୁ, ଘାଣା,
ମୁକ୍ତାଫଳ—ଘନସାର, ମୋଣ୍ଡ, ଲବଣ ଫଳ,

୩୪ ବାଚଢ଼େଳ—କଳା କଳାପ, ଦନ୍ତଷତ, ଜାରପୁରୁଷ
ବାପୁଫଳ—ଇନ୍ଦ୍ରଧନୁ, କରୁକା,
ବଚକଳ—ମଲ୍ଲୀ ବୃକ୍ଷ,

୩୫ ମଦକଳ—ଔଗ୍ରବତ, ଶଙ୍ଖୀ, ନାଗ, ହସ୍ତୀ, ଅଭ୍ର, ଗଣେଶ୍ୱର,
ଦଗ୍ଧତାଳ—ଧାତୁଭେଦ, ଦୁବ୍ବା, ବ୍ୟୋମ, ନର,

Digitized by srujanika@gmail.com

ମୁରଚ ଚାଳୀ ଦୂତ ଶିଘ୍ର ସଜ୍ଜିଲ
କଢେ ୱାର ଉଧଚନ୍ଦ୍ର,
ଘ୍ରାଣ ଅନୁଧାନ ବଧାନରୁ ଜନେ
ସକଣ୍ଟକଦ ସମୁଦ୍ର । ୩୭ ।

—ବ—

କନ୍ଧବା ବାନ୍ଧ ବର୍ଗ ଏଥି ଉତ୍ତରୁ
ଶୁଣ ମନ କରି ସ୍ଥିର,
କଷା ବାଲୁକା ଶୁଝ ସଂଖ୍ୟାବାନ
ଖଳୱାର ବାକ୍ୟକର । ୧ ।

ଛବ ଶୋଘ୍ରଚ୍ଛୁଚ ଜବା ବେଗବନ୍ତ
ମନ୍ଦାର ଜୀବ ଯେ ପ୍ରାଣୀ,
ପ୍ରାଣ ବୃହତ୍ପଚ୍ଛ ଦେବ ମେଘଧ୍ୱଜ
ଶୂର ଇନ୍ଦ୍ରପୁକୁ ଗଣି । ୨ ।

---

୩୬ ଦଳାଦଳ—ବଷ୍ଠ, ଜ୍ୟେଷ୍ଠ, ବୃଦ୍ଧ,
ଏକକୁଣ୍ଡଳ—ସର୍ପ, ଫଣୀ,
କୃପିଝ ପାଈ—କୁବେର, କେଳପାଶ, ସମୁଦ୍ର,

୩୭ ମୁରଚ ଚାଳୀ—ଦୂତ, ଶିଘ୍ର,

—ବ—

୧ କବ—ବାଲୁକା, ଶୁଝ, ସଂଖ୍ୟାବାନ୍, ଖଳ, ୱାର,

୨ ଛବ—ଶୋଘ୍ର, ଚ୍ଛୁଚ, ଜବା—ମନ୍ଦାର, ବେଗବନ୍ତ,
ଜୀବ—ପ୍ରାଣୀ, ପ୍ରାଣ, ବୃହତ୍ପଚ୍ଛ,
ଦେବ—ମେଘଧ୍ୱଜ, ଶୂର, ଇନ୍ଦ୍ରପୁ,

Digitized by srujanika@gmail.com

ଧ୍ରୁବ ପବନ ଭେକ କପି ବଦ୍ଦଗ
ବଗେ଼ପ ପ୍ରକଟି ଦୃମ,
ଭବ ସଂସାର ମଡ଼େଶ ପ୍ରାପ୍ତି ଜନ୍ମ
ସନ୍ଥଜନ ପୃଣି କ୍ଷେମ । ୩ ।
ଜ୍ଞବ ସ୍ୱଜ୍ଞବ ଯେ ଅଭ୍ରପ୍ରାପ୍ତ ଚେଷ୍ଟା
ଆମ୍ବ ଜନ୍ମ ଭୂଚଲ୍ଲାଲା,
ଲବ ଲେଣ ନାଶ ଚ୍ଛେଦନରେ ଘ୍ରମ
ନନ୍ଦନକେ ପୃଣି ମେଳା । ୪ ।
ଶିବ ମୋକ୍ଷ ଡର ମାଙ୍ଗଲ୍ୟ କାଳକ
ଶିବା ଜମା ଭ୍ରମାପ୍ତୁ,
ଆଁବ ସ୍ଥୀରଜ ପୁଷ୍ପ ପେ କଡବ
ଚଦ୍ଦ ଧୂସ୍ତୂରରେ ଆଜ୍ଞ । ୫ ।
ବଲ୍ଲିବ ବୋଲାଇ ସ୍ପକାର ଗୋଡୋ-
ଡ଼କ ଖ୍ରମଃସେନ ପୁନ,
ବାଛବ ବନ୍ଧୁ ସ୍ୱଡ଼ଦ ଯେ ଘ୍ରର୍ବ
ଶୁଃ ଉର୍ଶୁଘ୍ରମ ଘେନ । ୭ ।

---

୩ ଧ୍ରୁବ—ଧବନ, ଭେକ, କପି, ବଦ୍ଦଗ, ପ୍ରକଟୀ ବୃକ୍ଷ,
ଭବ—ସଂସାର, ମଡ଼େଶ, ଜନ୍ମପ୍ରାପ୍ତି, ସନ୍ଥଜନ, କ୍ଷେମ,

୪ ଜ୍ଞବ—ସ୍ୱଜ୍ଞବ, ଅଭ୍ରପ୍ରାପ୍ତ, ଚେଷ୍ଟା, ଆମ୍ବ, ଜନ୍ମ, ଭୂଚଲ୍ଲୀଲା,
ଲବ—ଲେଣ, ନାଶ, ଚ୍ଛେଦନ, ଘ୍ରମସ୍ପର୍ଶ,

୫ ଶିବ—ମୋକ୍ଷ, ଡର, ମାଙ୍ଗଲ୍ୟ, କାଳକ,
ଆଁବ—ସ୍ଥୀରଜ, ପୁଷ୍ପ,
କଡବ—ଛଦ୍ଦ, ଧୂସ୍ତୂର,

Digitized by srujanika@gmail.com

ଭୈରବ ଶଙ୍କର ଖ୍ରୀଷଣ ମାଧବ
ବସ୍ତୁ ବୈଶାଖ ମଧୁରେ,
ମାଧବୀ ଯାଦବ ନାଥ କୁଞ୍ଜିମା ଯେ
ମନ୍ଦର ପୁଣି ଶାକ.ର । ୭ ।
ରଙ୍ଗାବ ନଳମା ମୀନଭେଦ ପୁଣ
ମୃଗ ଦ୍ୱେଷ ଦେବଖ୍ରୀତ,
ରଘବ ରଘୁ- ବଂଶିକ ମହାମହ୍ୟ
ସମୁଦ୍ରେ ଯେ ହୋଇଛନ୍ତି । ୮ ।
ବାଡ଼ବ ବଡ଼ବା- ନଳ ବ୍ୟାଘ୍ରଣ ଯେ
ଘୋଷକ କରଣ ସ୍ତ୍ରିଘ୍ନ,
ଭଭବ ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ ମୋକ୍ଷ ଆଦ୍ରବ ଯେ
ରାଗ ରସରେ ବର୍ତ୍ତଣ । ୯ ।

---

୬ ବଲ୍ଲବ—ଉପକାର, ଗୋଦୋହକ, ଖ୍ରୀମସେନ,
ବାନ୍ଧବ—ବନ୍ଧୁ, ସୁହୃଦ, ଭାର୍ଗବ—ଶୁକ୍ର, ପଶୁଘ୍ନମ,
୭ ଭୈରବ—ଶଙ୍କର, ଖ୍ରୀଷଣ, ମାଧବ—ବସ୍ତୁ, ବୈଶାଖ, ମଧୁ,
ମାଧବୀ—ଯାଦବ ନାଥ, କୁଞ୍ଜ ମା, ମନ୍ଦର, ଶାକର,
୮ ରଙ୍ଗାବ—ନଳମା, ମୀନଭେଦ, ମୃଗ, ଦ୍ୱେଷ, ଦେବ ଖ୍ରୀତ,
ରଘବ—ରଘୁବଂଶିକ, ମହାମହ୍ୟ, ସମୁଦ୍ର,
୯ ବାଡ଼ବ—ବଡ଼ବାନଳ, ବ୍ୟାଘ୍ରଣ, ଘୋଷକ, ସ୍ତ୍ରିଘ୍ନ,
ଭଭବ—ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ, ମୋକ୍ଷ, ଆଦ୍ରବ—ରାଗ, ରସ,

Digitized by srujanika@gmail.com

ସଚୀବ ସଚୀବ ସଦ୍ଭାଯୁ ଯେ ମନ୍ତ୍ରୀ
ସଂଭବ ଜପୃତ୍ତି ମେଳ,
ସୁଗ୍ରୀବ ବାନରେ- ଶ୍ରୀର ବାସୁଦେବ
ବଦ୍ଧଗ୍ରୀବରେ ମଞ୍ଜୁଳ । ୧୦ ।
ମୈଛବ ଅଶ୍ୱ ଲବଣ ମଣିମନ୍ଥ
ଭୁରଙ୍ଗମ କୃଷ୍ଣ ଜାତ୍ୱ,
ଜପପ୍ଳବ ସୈଂହ୍ୱ- କେପୁ ଜପ୍ରାପ୍ତ ଯେ
ବପ୍ଳବରେ ଦୃଏ ଛୋସ୍ତ । ୧୧ ।
ଜାବଂଜାବ ଚକୋ- ରକ ବୃକ୍ଷ ଭେଦ
ଜାବ ଜାବହିଁ ବୋଲବ,
ଆକୃଲ ଚଞ୍ଚଳ ପରପ୍ଳବ ଭର-
ସ୍କାରନାଶ ପସ୍ଭବ । ୧୨ ।
ଗୋହ୍ମର୍ତାଶ୍ୱ ଅଗ୍ନି ଦ୍ରଶ୍ଚନ୍ଦ୍ର ସୁତ
ସଦ୍ଦେବ ଯେ ପାଣ୍ଡବ,
ଜପୃଳ ବାନ୍ତ ବର୍ଗ କଦ୍ରେ ଜପେନ୍ଦ୍ର
ଭଞ୍ଜା କରେ ଠିକ୍ ଶବ୍ଦ । ୧୩ ।

---

୧୦ ସଚୀବ—ସଚୀବ ସଦ୍ଭାଯୁ, ମନ୍ତ୍ରି,
ସଂଭବ—ଜପୃତ୍ତି, ସୁଗ୍ରୀବ-ବାନରେଶ୍ୱର, ବାସୁଦେବ, ରଥ, ବଦ୍ଧଗ୍ରୀବ
୧୧ ମୈଛବ—ଅଶ୍ୱ, ଲବଣ, ମଣିମନ୍ଥ, ଭୁରଙ୍ଗମ, କୃଷ୍ଣଜାତ୍ୱ,
ଜପପ୍ଳବ—ସୈଂହ୍ୱକେପୁ, ଜପ୍ରାପ୍ତ, ବପ୍ଳବ.
୧୨ ଜାବଂଜାବ--ଚକୋରକ, ବୃକ୍ଷଭେଦ, ଜାବଜାବ
ପରପ୍ଳବ—ଆକୃଳ, ଚଞ୍ଚଳ
ପସ୍ଭବ—ଭରସ୍କାର, ନାଶ,
୧୩ ଗୋହ୍ମର୍ତାଶ୍ୱ—ଅଗ୍ନି, ଦ୍ରଶ୍ଚନ୍ଦ୍ର ସୁତ
ସଦ୍ଦେବ —ପାଣ୍ଡବ, ଜପୃଳ

Digitized by srujanika@gmail.com

—ଶ—

ଅଂଶୁ କରଣ ପ୍ରଭୁ ଆଶୁ ଧାନ୍ୟ ଯେ
ଆଶାଦଶ ପ୍ରଭ ଆସି,
ଇଶ ପ୍ରଭୁ ଶିବ ଲଙ୍ଗଳ ଦଣ୍ଡ ଯେ
କଂଶୁକପି ଶିବେ ମିଶି । ୧ ।
କୁଶ ଦ୍ୱୀପ ଦର୍ଭ ଗ୍ରାମସୂତ୍ର ଜଳ
କେଶ ଯେ ପୁଣି ଘ୍ରୁବେର
ବାଳ କ୍ଲେଶ ଦୁଃଖ ଶୋକ ବ୍ୟବସାପ୍ତ
ଦୃଶ୍ୟ କୋଷଜାତ ଫଳ । ୨ ।
ଖଡ୍‌ଗ ପିଧାନକେ ଧନରେ କୁଟ୍‌ଜେ
ଭଣ୍ଡାରେ ସମୂହେ ମୁଷ୍ଟେ
ଦର୍ଶ ଅମାବାସ୍ୟା ଜାଗଭେଦ ଅବ-
ଲୋକନେ କଢନ୍ତ ଲେକେ । ୩ ।

---

୧ ଅଂଶୁ—କରଣ, ପ୍ରଭୁ, ଆଶୁ—ଶୀଘ୍ର, ଧାନ୍ୟ
ଆଶା—ଦଗ. ଇଶ—ପ୍ରଭୁ, ଶିବ, ଲଙ୍ଗଳଦଣ୍ଡ
କଂଶୁ—କପି, ଶିବ,

୨ କୁଶ—ଦ୍ୱୀପ, ଦର୍ଭ, ଗ୍ରାମସୂତ୍ର, ଜଳ
କେଶ—ଘ୍ରୁବେର, ବାଳ
କ୍ଲେଶ—ଦୁଃଖ, ଶୋକ, ବ୍ୟବସାପ୍ତ

୩ କୋଷ—ଜାତଫଳ, ଖଡ୍‌ଗପିଧାନ, ଧନ, କୁଟ୍‌ଜ, ଭଣ୍ଡାର,
ସମୂହ, ମୁଷ୍ଟ,
ଦର୍ଶ—ଅମାବାସ୍ୟା, ଜାଗଭେଦ, ଅବଲୋକନ,

Digitized by srujanika@gmail.com

ଦଶା ଅବସ୍ଥା ବସ୍ତ୍ରାଂଶ ନଶାଗ୍ରନ୍ତ୍ର,
ହରଦ୍ରା ଦାରୁ ହରଦ୍ରା,
ପାଶ ଫାଳ କଣ୍ଡି ପୁରସ୍ତ ନଟବେଶ
କେଶ ବନ୍ଧନ ବଭେଦା । ୪ ।
ବଂଶ କୁଳ ବେଣୁ ବୃନ୍ଦବୈଶ୍ୟ ବେଶ୍ୟା
ଗୃହ ପ୍ରବେଶରେ ଉକ୍ତି,
ଆଦର୍ଶ ଦର୍ପଣ ଟୀକାକ ନାଶ ଯେ
ଯମେ ପାଂଶୁପାସେ ପ୍ରତ୍ତ । ୫ ।
ଗିଷ୍ପଶ ହ୍ରମାନ୍ଦ୍ର, ବୃହସ୍ପତ୍ତ ଗୁରୁ
ଶଙ୍କର ପୁଣି ପ୍ରଧାନ,
ଭୁଙ୍ଗୀଶ ମନ୍ତ୍ରପ ଶ୍ରୀ ଗୌପ୍ତ ବଲ୍ଲଭ
ନବେଶ ଯେ ବୃଷାସନ । ୬ ।

---

୪ ଦଶା—ଅବସ୍ଥା, ବସ୍ତ୍ରାଂଶ,
ନଶା – ଗ୍ରନ୍ତ୍ର, ହରଦ୍ରା, ଦାରୁ, ହରଦ୍ରା,
ପାଶ – ଫାଳ, କଣ୍ଡି, ପୁରସ୍ତ,
ନଟବେଶ—କେଶ ବନ୍ଧନ,

୫ ବଂଶ – କୁଳ, ବେଣୁ, ବୃନ୍ଦ,
ବୈଶ୍ୟ—ବେଶ୍ୟା, ଗୃହ ପ୍ରବେଶ,
ଆଦର୍ଶ—ଦର୍ପଣ, ଟୀକା, ନାଶ—ଯମ, ପାଶୁପାସ,

୬ ଗିଷ୍ପଶ—ବୃହସ୍ପତ୍ତ, ଗୁରୁ, ହ୍ରମାଳୟ, ଶଙ୍କର
ଭୁଙ୍ଗୀଶ—ମନ୍ତ୍ରପତ୍ତ, ଶ୍ରୀ ଗୌପ୍ତ ବଲ୍ଲଭ, ନବେଶ ବୃଷାସନ,

Digitized by srujanika@gmail.com

ପଲ୍ଲବ ଗ୍ରାସଣ କଂଶୁକ ଚନ୍ଦନ
ପଲ୍ଲଶୀ ବୃକ୍ଷ ଗ୍ରାସପୀ,
ପ୍ରକାଶ ପ୍ରୁଟ ଖ୍ୟାତ ପ୍ରଣି ବାଲୀଶ
ଶିଶୁ ମୂର୍ଖ ଠାରେ ଘୃଷି । ୭ ।
ମାଳକଣ୍ଠ ଭାଞ୍ଜା ନୃପ ନନ୍ଦନ ଯେ
ସାର ଉପଇନ୍ଦ୍ର ଭଞ୍ଜ,
କଞ୍ଜ ବନ୍ଧୁ ବଂଶ ଉଦ୍ଭବ ରଘୁବ
ଧ୍ୟାପୃଣି ଯେ ପଦକଞ୍ଜ । ୮ ।

—ଷ—

ଉଷା ଉଷାକାଳ ବାଣାସୁର ସୁତା
ରାତ୍ରି ଶେଷକୁ ବୋଲନ୍ତି,
ଋଷି ମୁନ ତପୀ ଦଧୀଚ ଦେବତା
ଅମର ଶବ୍ଦେ ପ୍ରବର୍ତ୍ତି । ୯ ।

---

୭ ପଲ୍ଲଶ—ଗ୍ରାସପ, କଂଶୁକ, ଚନ୍ଦନ,
ପଲ୍ଲଶୀ—ପଲ୍ଲପ ବୃକ୍ଷ, ଗ୍ରାସପୀ,
ପ୍ରକାଶ—ପ୍ରୁଟ, ଖ୍ୟାତ, ବାଲୀଶ—ଶିଶୁ, ମୂର୍ଖ,
ମାଳକଣ୍ଠ ଭାଞ୍ଜ ନୃପ ନନ୍ଦନ, ଉପେନ୍ଦ୍ର ଭାଞ୍ଜ, ସୂର୍ଯ୍ୟ ବଂଶୋଦ୍ଭବ ରଘୁବଙ୍କର ପାଦପଦ୍ମ ଧ୍ୟାନକର ଏହା କହିଅଛନ୍ତି ।

—ଷ—

୯ ଉଷା—ଉଷାକାଳ, ବାଣାସୁରସୁତା, ରାତ୍ରୀଶେଷ
ଋଷି—ମୁନ, ତପୀ, ଦାଧୀଚ, ଦେବତା, ଅମର,

Digitized by srujanika@gmail.com

କର୍ଷ କର୍ଷଣେ ମାନଭେଦେ ଘୋଷ ଯେ
ବଜ୍ର ବଳ୍ଲୀ ନାମେ ଜକ୍ତା,
ବୃଷ ଧର୍ମ ବଳୀ- ବର୍ଦ୍ଦ ଶିବ ପଶୁ
ଗ୍ରଣି ଭେଦରେ ପ୍ରଶସ୍ତା । ୨ ।
ପୀଯୂଷ ଦଧି କ୍ଷୀର ସୁଧା ଅମୃତ
ପୁରୁଷ ପୁଂସକୁ କହି,
ପୁନାଗ ପାଦପ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପୁରୁଷକୁ
ପୁଣି ପୁରୁଷ ଯେ ହୋଇ । ୩ ।
ମହଷୀ ଗ୍ରଜସ୍ତ୍ରୀ ଗ୍ରଣୀ ଯେ ବୋଲନ୍ତୁ
ପ୍ରଦୋଷ ଯେ ସନ୍ଧ୍ୟାକାଳ,
କଳୁଷ କଳ ଵଷ ପାପ ତାପ ସ୍ୱେଗ
ଅପଗ୍ରଧ ଯେ ଆବଳ । ୪ ।
କଳଷ କାଞ୍ଜିକ ପାବକ ନାଗ ଯେ
ନୃପ ଭେଦରେ ନ ଦୁଷ,
କହେ ଉପଇନ୍ଦ୍ର ଭଞ୍ଜ ସାରବର
ଷାନ୍ତବର୍ଗ ଠାରେ ସ୍ପଷ । ୫ ।

---

୨ କର୍ଷ—କର୍ଷଣ, ମାନଭେଦ,
ଘୋଷ—ବଜ୍ର, ବଳ୍ଲୀ,
ବୃଷ—ଧର୍ମ, ବଳୀବର୍ଦ୍ଦ, ଶିବପଶୁ, ଗ୍ରଣିଭେଦ,
୩ ପୀଯୂଷ—ଦଧି, କ୍ଷୀର, ସୁଧା, ଅମୃତ,
ପୁରୁଷ—ପୁଂସ,
ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପୁରୁଷ—ପୁଂନାଗ, ପାଦପ,
୪ ମହଷୀ—ଗ୍ରଜସ୍ତ୍ରୀ, ଗ୍ରଣୀ, ପ୍ରଦୋଷ—ସନ୍ଧ୍ୟାକାଳ,
କଳୁଷ—କଳ ଵଷ, ପାପ, ତାପ, ସ୍ୱେଗ, ଅପଗ୍ରଧ ଆବଳ,
୫ କଳଷ—କାଞ୍ଜୀକ, ନାଗ, ପାବକ,
ନଦୁଷ—ନୃପଭେଦ,

Digitized by srujanika@gmail.com

—ସ୍—

ରସ ଗନ୍ଧ ସ୍ୱାଦୁ ଭକ୍ତ ବଷଗ୍ଗ
ଶୃଙ୍ଗାର ସାର୍ଯ୍ୟ ଧାତୁରେ,
ପ୍ରଣି ବୋଲଛୁ ଏ ଜଈକୁ ଦେହକୁ
ଧାତୁ ଅମ୍ବୁ ପାରଦରେ । ୧ ।
ଦାସ ପଶୁର ଧୀବର ଯେ ଦାସୀ-
ପୁତ୍ର ବୈଷ୍ଣବରେ ଉକ୍ତ,
କାସ କାଇଁଚ ସଦାସ ପଶଦାସ
ଦୁସିତରେ ହୁଏ ଯୁକ୍ତ । ୨ ।
ସୁରସ ଶୃଙ୍ଗାର ଖାଦ୍ୟ ବଶେଷରେ
ସୁରସ ଦୋଇଛୁ ଉକ୍ତ ,
ମାଳକଣ୍ଠ ସୁତ ଭଞ୍ଜ ସାରବର
ସାନ୍ତକଲ୍ପ ସମାପତ । ୩ ।

—ହ୍—

ଗୁଦାଗିରି ତର ଦେହ ଭବନ ଯେ
ଦେନ୍ତ ଶଙ୍କରକୁ କହ୍ନ,
ରତ୍ନ ଏକାନ୍ତ ଗୁହ୍ୟଦୁଇ ଦାନ୍ତ ଯେ
ଦଗ୍ଧ ଠାରେ ପ୍ରବର୍ତ୍ତଇ । ୧ ।

---

୧ ରସ—ଗନ୍ଧ, ସ୍ୱାଦୁ, ଭକ୍ତ, ବଷ, ରଗ, ଶୃଙ୍ଗାର ସାର୍ଯ୍ୟ, ଧାତୁ, ଶଙ୍କର, ଅମ୍ବୁ, ପାରଦ ଧାତୁ,

୨ ଦାସ—ପଶୁର, ଧୀବର, ଦାସୀପୁତ୍ର, ବୈଷ୍ଣବ, କାସ—କାଇଁଚ, ସଦାସ—ପଶଦାସ, ଦୁସିତ,

୩ ସୁରସ—ଶୃଙ୍ଗାର, ଖାଦ୍ୟ ବଶେଷ,

Digitized by srujanika@gmail.com

ମୋହ ମୂର୍ଚ୍ଛାକୋହ ଷୋଧକୁ ବୁଝାଇ
ସ୍ନେହ ଶ୍ରଦ୍ଧାଠାରେ ଉକ୍ତ,
ବ୍ୟୁହ ସମୂହ ଯେ ଗୃହକୁ ବାସକୁ
ବଗ୍ରହ ଦେହ କଥିତ । ୨ ।

ଗ୍ରହ ଅଗ୍ନି ଗ୍ରହ- କକ୍ଷାରେ ପ୍ରବର୍ତ୍ତେ
ବଗ୍ରହ ଅକରୁଣାରେ,
ଅନୁଗ୍ରହ ପୌରୁଷ ପାଇବାରେ ଯେ
ବଗ୍ରହ ବଷ୍ଟ କୋଳରେ । ୩ ।

କହେ ଉପଇନ୍ଦ୍ର ଭଞ୍ଜ ୱାରବର
ଚନ୍ତ୍ର ଶ୍ରୀଗ୍ରମ ପତ୍ତର,
ଦ୍ୱକା ଘ୍ନନ୍ତ ବର୍ଗ ଶେଷକଲେ ସଙ୍ଗ
ମନ୍ଥି କୋଷ ପାଗ୍ରବାର । ୪ ।

---

୧ ଗୃହ—ଗିହ ଦର, ଗେହ—ଭ୍ରବନ, ନବାସ,
ଦେହ--ଶଗ୍ଗର, ରହ—ଏକାନ୍ତ, ଗୃହ୍ୟ,
ଦାହ—ଦଗ୍ଧ,

୨ ମୋହ—ମୂର୍ଚ୍ଛା, କୋହ—ଷୋଧ, ସ୍ନେହ—ଶ୍ରଦ୍ଧା,
ବ୍ୟୁହ—ସମୂହ, ଗୃହ—ବାସ, ବଗ୍ରହ—ଦେହ,

୩ ଗ୍ରହ—ଅଗ୍ନି, ଗ୍ରହକକ୍ଷା
ବଗ୍ରହ—ଅକରୁଣା
ଅନୁଗ୍ରହ—ପୌରୁଷ, ବଗ୍ରହ—ବଷ୍ଟ, କୋଳ,

Digitized by srujanika@gmail.com

—କ୍ଷ—

ରକ୍ଷା ରକ୍ଷଣ ଦ୍ରାକ୍ଷା ଚତୁ ଭେଦରେ
ସରକ୍ଷା ଗଳାରେ ଘେନ,
ଆକାଂକ୍ଷା ଇଚ୍ଛା ରକ୍ଷ ଦକ୍ଷ ଦୌଚ୍ୟରେ
ଶିକ୍ଷା ଉପଦେଶ ପୁଣ । ୧ ।
ଦକ୍ଷ ଚତୁର ଯକ୍ଷ ଦେବୀ ଲକ୍ଷା ଯେ
ଅଳତାକୁ ବୋଲ ପୁଣି,
ଚକ୍ଷୁ ନୟନ ଭକ୍ଷୁ ଭକ୍ଷାଶୀରେ ଯେ
ଉପଇନ୍ଦ୍ର ଭଞ୍ଜଭଣି । ୨ ।

---

୧ ରକ୍ଷା—ରକ୍ଷଣ, ଦ୍ରାକ୍ଷା—ଚତୁଭେଦ, ଫଳଭେଦ,
ସରକ୍ଷା—ଗଳା, ଆକାଂକ୍ଷା—ଇଚ୍ଛା,
ରକ୍ଷ—ଦକ୍ଷ, ଦୌଚ୍ୟ,
ଶିକ୍ଷା—ଉପଦେଶ,

୨ ଦକ୍ଷ—ଚତୁର, ଯକ୍ଷ—ଦେବୀ,
ଲକ୍ଷା—ଅଳତା, ଚକ୍ଷୁ—ନୟନ,
ଭକ୍ଷୁ—ଭକ୍ଷାଶୀ,

ଇତି ପଣ୍ଡିତ ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀଧର ଶତପଥୀ କୃତେ ଶବ୍ଦପ୍ରଦୀପ
ପ୍ରବାହ ଟୀକାଯାଂ ନାମ ଗୀତାଭିଧାନ ।

★ ସମାପ୍ତ ★

ମୁଦ୍ରାକର—ତାରା ପ୍ରେସ୍, ବ୍ରହ୍ମପୁର-୧

Digitized by srujanika@gmail.com

କେତେକ ରହିଯାଇଥିବା ପଦ ଓ ଶୁଦ୍ଧିପତ୍ର

ରହିଯାଇଥିବା ପଦ

୨ ପୃଷ୍ଠା 'କ' ଅକ୍ଷର ୪ ବାକ୍ୟର ଶେଷ ପଦ

ଅଙ୍କ ଦୂଷଣ ଚନ୍ଦ୍ର ଜୋଡ଼ ସମୀପ

ଚେଯୁଛକୁ ଯେ ଭ୍ରଣି ।

ଅଙ୍କ—ଦୂଷଣ, ଚନ୍ଦ୍ର, ଜୋଡ଼, ସମୀପ, ଚଞ୍ଚୁଛ

ଅଶୁଦ୍ଧ	ପୃଷ୍ଠା	ଶୁଦ୍ଧ
ଶୁକ୍ଲଶ୍ଚ	୨	ଶୁକ୍ଲାଶ୍ଚ
କାକର	୪	କାକାର
କୃଷିକ କର୍ଷକ ଥାଂଳ	୭	
	୮	

ବାଳକ ଚୂଳ ମୁକୁଳ ଦମ୍ଭଦଗ୍ଧ

କାରକ ଠାବରେ ଦେଜ,

ବାଳକ—ଚୂଳ, ମୁକୁଳ, ଦମ୍ଭ, ଦଗ୍ଧ

କୃପଣ	୧୫	କୃଗାଣ
ଉକ୍ତ	୧୭	ଉକ୍ତ
ନଶ୍ଚପ	୨୦	ନଶ୍ଚାପ
ନଚ୍ଚତ	୨୨	ନାଚ୍ଚତ
କଜା	୨୪	କୁଜା
ନରକାସୁର	୨୪	ନାରକାସୁର

Digitized by srujanika@gmail.com

କାମ୍ବୋଜ	୨୫	କାମ୍ବୋଜ୍
ଦର୍ଷଣ	୨୬	ଦର୍ପଣ
ଗ୍ରାମ୍ୟ	୨୬	ଗ୍ରାମ୍ୟା
	୨୮	

କୃକ୍ କୃଷ୍ଣ ନଷାଦ ଶୂଦ୍ର ପୁତ୍ରେ ଜନ୍ମ
ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଚରଣାପୃଥ

କୃକ୍ କୃଷ୍ଣ—ନିଷାଦ, ଶୂଦ୍ରପୁତ୍ର, ଚରଣାପୃଥ

କୃଚଣ	୨୯	କୃପାଣ
କାରକ	୩୧	କାରଜ
	୩୧	

ଚଣ୍ଡ ଚଣ୍ଡଦୈତ୍ୟ ଅଣ୍ଡ ରଣ୍ଡାବଧ
ବଧବା ଲଟାଏ ଘୃଷ୍ଟି

ଚଣ୍ଡ—ଚଣ୍ଡଦୈତ୍ୟ

ରଣ୍ଡା—ବଧବା, ଲଟା,

ରଦନ	୩୫	ରୋଦନ
କାପୃସ୍ୱ	୩୫	କାପୃସ୍ଥ
ସଂଗମ	୩୬	ସଂଗ୍ରାମ
ପ୍ରକାର	୩୬	ପ୍ରାକାର
କାନ୍ତ	୩୮	କାନ୍ତା
କ୍ଷତ	୩୮	କ୍ଷିତ
ମୋକ୍ଷ	୩୮	ଯୋଷା

Digitized by srujanika@gmail.com

ସ୍ୱର	୩୮	ସ୍ୱର
ସର୍ଗ୍ଗ	୩୯	ଶର୍ଗ୍ଗ
ଉନ୍ନତ	୪୦	ଉନ୍ନତ
ଦ୍ରଣ	୪୨	ଦ୍ରବ
ଦ୍ରବଣ୍ଡ	୪୨	ଦ୍ରବଭ୍ବଣ୍ଡ
ଗଦ	୪୨	ଗଜ
ଜଳ	୪୩	ଜଳ
	୪୪	

ସିଦ୍ଧାର୍ଥ ଶାକ୍ୟସିଂହ ଶିତ ସର୍ତ୍ତପ

ବଳବନ୍ତରେ ଯେ ଯେମନ

ସିଦ୍ଧାର୍ଥ—ଶାକ୍ୟସିଂହ, ଶିତସର୍ତ୍ତପ, ବଳବନ୍ତ,

ଵସ୍ତୁ	୪୫	ବନ୍ଦୁ
ଉନ୍ନି	୪୮	ଇନ
ବଦାନ	୪୯	ଦାନ
ଅର୍ଜ୍ଜୁ	୫୦	ଅର୍ଜ୍ଜୁନ
କବ୍ୟକା	୫୧	କନ୍ୟକା
ନନ୍ଦମା	୫୨	ନଳମା
ଦମ୍ମ	୬୦	ଦ୍ରବ
ଖଚ୍ଚି	୬୧	ଖଟ୍ଟ
ଉଚ୍ଚକ	୬୨	ଚୁଚକ

Digitized by srujanika@gmail.com

ଶଙ୍ଖ	୭୭	ଶର
ଧବ	୭୭	ଧନ
କୁଙ୍କା	୮୩	ଆଳୀ
କୋଠଫଳ	୮୫	କୋଳଫଳ
କଳବା	୮୪	କଳଡ଼ା
ଅଭ୍ର	୯୩	ଅଭ୍ର
	୯୫	

ଶିବ: – ଉମା, ଭ୍ରମାତ୍ମ୍ୟ,

ଗୀତାଭ୍ୟଧାନଟି ତାଳପତ୍ରରୁ ଉଦ୍ଧାର କରି ଲେଖାଯାଇଛି । କେତେକ ସ୍ଥଳରେ ଅବୋଧ୍ୟ ଶବ୍ଦକୁ ବୋଧଗମ୍ୟ କରାଯାଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଅବୋଧ୍ୟ ଶବ୍ଦ ରହିଯାଇଥିବା ସମ୍ଭବ, ଟୀକାଲେଖା ଓ ମୁଦ୍ରଣ ଦୋଷରୁ ମଧ୍ୟ ଭୁଲ ରହିଯାଇଥିବ । ପାଠକ ବର୍ଗ ଦର୍ଶାଇବା ଜଣାଇଲେ ପରବର୍ତ୍ତୀ ସଂସ୍କରଣରେ ସଂଶୋଧିତ ହୋଇ ପ୍ରକାଶ କରିଯିବ ।

ବିନୀତ
ଲେଖକ

Digitized by srujanika@gmail.com

ଲେଖକଙ୍କର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପୁସ୍ତକ

୧ ରାଜକବି ଧନଞ୍ଜୟ ଭଞ୍ଜ
୨ ଅମର ସନ୍ତାନ, କବି ସମ୍ରାଟ୍ ଉପେନ୍ଦ୍ର ଭଞ୍ଜ
୩ ଭଞ୍ଜ ସନ୍ଦର୍ଭ

ଖୁବ୍ ଶୀଘ୍ର ପ୍ରକାଶ ପାଉଅଛି ।

ସଦାଚରଣୀୟ ପୁରାରେ ପୁରସ୍କୃତ
ସାମାଜିକ ନାଟକ

ବୁଭୁକ୍ଷିତଃ କିଂ ନକରୋତି ପାପଂ

ନାଟ୍ୟକାର—ଶ୍ରୀ ମନ୍ମଥ କୁମାର ଶତପଥୀ

—ପ୍ରାପ୍ତିସ୍ଥାନ—

ପଣ୍ଡିତ ଶ୍ରୀଧର ଶତପଥୀ, ଜ୍ୟୋତିର୍ବିନୋଦ
ଭଞ୍ଜନଗର (ଗଞ୍ଜାମ)

ନଗମ ବୁକ୍ ଷ୍ଟୋର, ବ୍ରହ୍ମପୁର
ଅଗ୍ରଦୂତ ପୁସ୍ତକାଳୟ, କଟକ

Digitized by srujanika@gmail.com